
ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

---

*Приет с Решение № 123 по Протокол № 13/26.11.2020 г. на
Общинския съвет на гр. Завет*

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	1
ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА.....	4
1. Обща характеристика на общината.....	4
2. Състояние на местната икономика.....	10
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.....	25
Структура на населението.....	26
Движение на населението.....	29
Образователни и здравни услуги за населението.....	31
Заетост и безработица.....	41
Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност.....	43
Екологично състояние и рискове.....	58
Административен капацитет на общинската администрация.....	65
Културно-историческо наследство.....	72
Състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор.....	76
Елементи на градското културно наследство.....	85
Връзка на общината със съседните територии.....	86
Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение.....	93
SWOT-АНАЛИЗ.....	95
Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на северен централен район.....	98
ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027.....	101
ЧАСТ III КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, ПАРТНЬОРИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ.....	115
ЧАСТ IV. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ.....	119
ЧАСТ V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО.....	121
ЧАСТ VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.....	134
ЧАСТ VII. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО.....	142
ЧАСТ VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА.....	147
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	149

УВОД

Целите, мястото и ролята на План за интегрирано развитие на общината в цялостната система от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие

Планът за интегрирано развитие на община ПИРО е част от системата стратегически документи, интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие общината и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

Планът за интегрирано развитие на община Завет, област Разград, за периода 2021-2027 г., определя съгласно подхода „Отгоре – Надолу“ средносрочните цели и приоритети за развитието на Общината в съответствие със стратегическите документи за развитие на нива „Национална стратегия за регионално развитие“ и „Регионална стратегия за развитие на Северен централен район NUTS 2“ , валидни за програмния период 2021 – 2027 г.

Планът за интегрирано развитие на общината е разработен и в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. и да допринасят в максимална степен към цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като се определят зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Връзка на ПИРО с Общ устройствен план на общината (ОУП): Докато ОУП се разработва в съответствие със Закона за устройство на територията, правната база за разработването на ПИРО е Закона за регионалното развитие. Докато ОУП е документ с дългосрочна визия за развитие от 15-20 години напред, ПИРО са средносрочни планови документи с хоризонт от 7 години. ОУП определя преобладаващото предназначение и начин на устройство на отделните структурни части на териториите, обхванати от плана, а ПИРО следва да бъдат разработени като стратегически и програмни документи, които определят средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината (и нейния център) и връзките ѝ с други общини, в съответствие с другите документи за планиране на регионалното развитие, като съдържат конкретни параметри за развитието на територията и планират ресурсната обезпеченост на изпълнението.

Законовите норми, подхода и принципите, на които се основава документът:

При разработване на ПИРО са съблюдавани изискванията чл.13 от Закона за регионалното развитие (ЗРР) и Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г. от 25 март 2020 г. Условиата, редът и сроковете за изготвяне, съгласуване, приемане, актуализиране и изпълнение са определени с Правилника за прилагане на ЗРР (ППЗРР), приет с Постановление на МС № 183 от 4 август 2020 г.

Водещ принцип при разработването на ПИРО на Завет за периода 2021-2027 г. е **прилагането на интегриран подход на развитие**. Този принцип осигурява тясна координация на различните публични политики на базата на местните специфики. Интегрирането на различни секторни дейности за въздействие представлява компонент на съобразеното с конкретното място разработване на политика. Жилищното строителство, транспортът, заетостта, качеството на околната среда и множество социални елементи си взаимодействат, за да окажат влияние на икономическото развитие. Разработването на общи приоритети за тези сфери не е лесно, тъй като всяка има своите собствени цели, приоритети и бюджети. Въпреки това при интегрирания подход за развитие трябва да се определи как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно.

Планът за интегрирано развитие на община Завет се разработва с широко гражданско участие, което обхваща както населението в неговата цялост по въпросите от общинско значение, така и на специфични групи, носители на групови интереси по териториален, етнически, възрастов или друг признак, а също така и представителните структури на бизнеса.

Отговорностите на институциите и партньорите за разработването и приемането на ПИРО

Условиата, редът и сроковете за изготвяне, съгласуване, приемане, актуализиране и изпълнение са определени с Правилника за прилагане на ЗРР (ППЗРР).

Процесът на разработване, обемът и съдържанието на плана се ръководи от Методически указания за разработване и прилагане на Планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерство на регионалното развитие и благоустройство (март 2020 г.).

Кметът на общината организира и осъществява координация и контрол върху процеса на разработване и съгласуване на плана за интегрирано развитие на общината.

Планът за интегрирано развитие на общината се обсъжда и съгласува със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица,

имащи отношение към развитието на общината, като получените становища и коментари се отразяват по преценка на общинския съвет.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет.

Планът за интегрирано развитие на общината и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Едновременно с разработването на Плана за интегрирано развитие на община Завет се извършва и преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда.

Очакваните резултати от приемането на ПИРО и използването му за целите на стратегическото регионално и пространствено планиране на общинско ниво.

ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

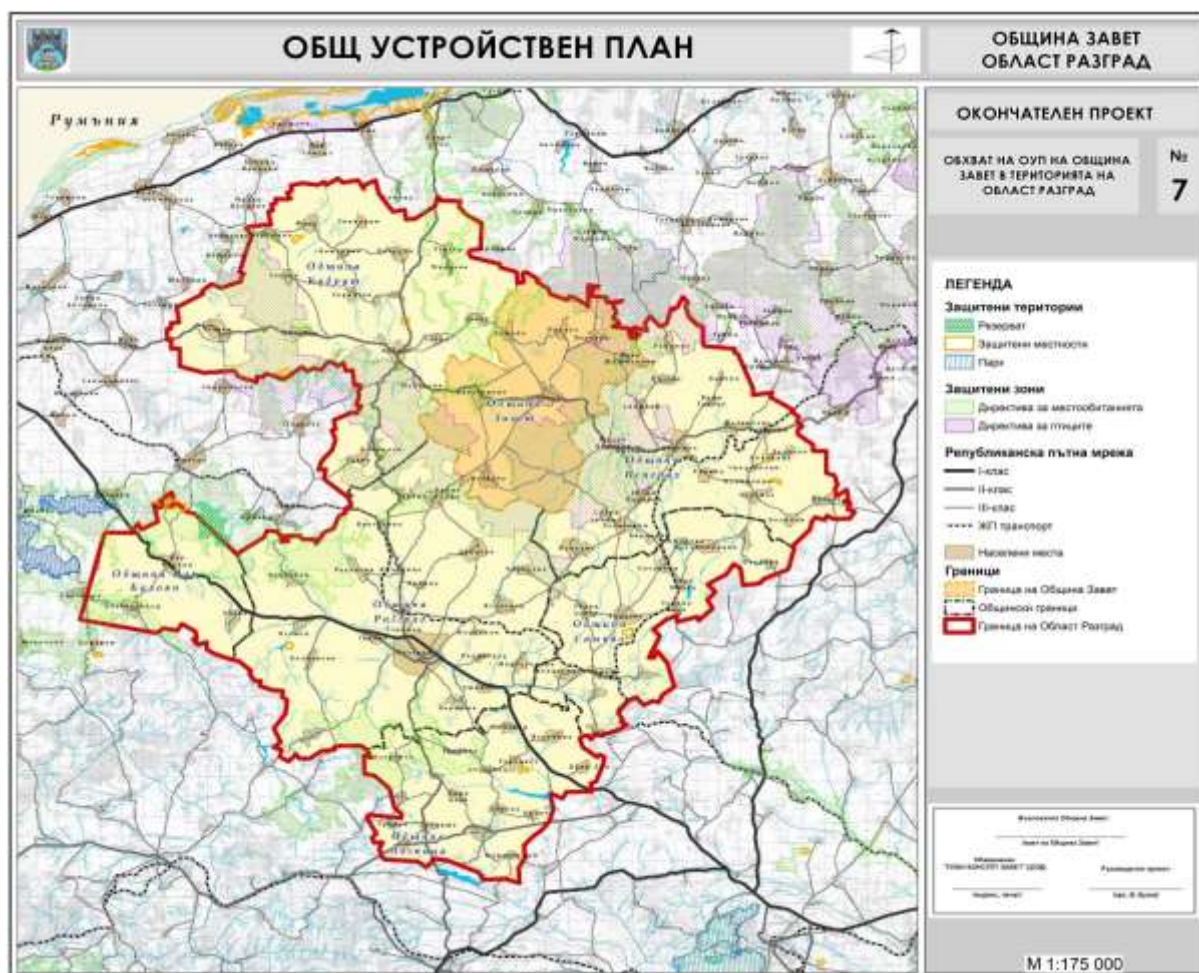
ПИРО като стратегически документи обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията.

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

Местоположение: Територията на община Завет попада в западната част на източната подобласт на Дунавската равнина. Тази част се нарича „Лудогорие“ и представлява обширно, вълнообразно и дълбоко насечено плато. Териториите, с които община Завет граничи са, както следват: на изток - Добруджанско плато; на юг - Разградско-Поповските и Самуиловите височини; на запад достига до долината на река Русенски Лом.

Карта №1: Разположение на Община Завет в област Разград

Източник ОУПО Завет

Релеф: Тази част на Лудогорието има хълмисто-ридов и платовиден релеф, представен от плитки вододели, с наклон на север към р. Дунав и на запад - към долината на р. Бели Лом. Релефът на община Завет е предимно равнинен, със слабо очертан плавен наклон. Общинският център град Завет е разположен на 43° 33' северна ширина и 26° 40' източна дължина. Средната

надморска височина за общината е 250 метра, като най- високата точка е северозападно от с. Острово с кота 310 метра.

Климатична характеристика: Според климатичното райониране на България, община Завет попада в Умерено - континенталната подобласт на Европейско-континенталната климатична област. В тази климатична подобласт континенталният характер на климата е най-добре изразен. Зимата тук е най-студена в сравнение с всички останали низини в страната, а лятото е горещо поради преобладаването на субтропични въздушни маси от по-южните географски ширини или формирани на място под въздействие на силното лятно слънце. Валежите са по-ниски от средните за страната, но са по-обилни в сравнение с останалите области в Лудогорието. Годишният ход на валежите в този район има подчертано континентален характер. Максимумът е през юни, а минимумът - през февруари. Валежите от сняг са в периода ноември - април. Средното месечно и сезонно разпределение на валежите е както следва: зима -131 л/кв. м, пролет -165 л/кв. м, лято -227 л/ кв. м и есен -133 л/ кв. м. Най-студените месеци през годината са януари и февруари. Средната годишна температура е 10,3°C. Минималните температури през зимата в някои случаи падат до - 25°C. Не са изключения и резките понижения на температурите през пролетта и есента. Като най-топли се очертават месеците юли и август. Типичен пролетен месец е април, а типичен есенен - октомври. Характерни са сравнително големи температурни разлики през годината. Средната годишна температурна амплитуда е около 26°C и е една от най- големите за страната. За добре изразения континентален характер на климата в района на община Завет свидетелстват средните месечни температури за януари /-2°C/ и за юли /24°C/, валежният режим /февруарски минимум и юнски максимум/ и сравнително продължителното задържане на снежната покривка /над 3 месеца/. Преобладават северозападният, североизточният и южният вятър. Характерни за тази област са средна скорост на вятъра 1-2 м./сек. и високи валежни суми, които осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух. Климатичните условия в региона могат да бъдат определени като благоприятни и предоставящи възможности за отглеждането на разнообразни земеделски култури и за развитието на туризма. По този начин те до голяма степен определят и стопанската му специализация.

Геоложка характеристика: В геолошко отношение територията на община Завет се изгражда изключително от седиментни отложения, комплекс от лъсови почви и долнокредни /баремски/ варовици. Последните изграждат основата на района и се намират обикновено дълбоко под повърхността на терена - от 10 до 25 м. Разкриват се на повърхността единствено в склоновете и основата на доловете. Поради това, че територията е изградена изцяло от глинести почви с ниски филтрационни свойства районът е беден на плитки

подпочвени води. От физико-геоложките явления и процеси широко застъпени в района са: карста, ерозионната дейност на повърхностните води и пропадъчните свойства на лъсовите отложения. В община Завет не са открити полезни изкопаеми. Няма разкрити кариери.

Природни ресурси: Община Завет е бедна на повърхностно течащи води. Речната мрежа на територията на общината е рядка и слаборазвита. Горните и средните течения на реките са врязани в лъса и в терциерните и кредни варовици, като образуват дълбоки и сухи долини. Морфологията на речните долини, врязани в миоценски варовици и пясъци се отличава съществено от морфологията на долините, врязани в плиоценските и лъсови наслаги. Високите части на склоновете са заети от структурни стъпала, а върху пониските са развити речни тераси.

Поречието на река Суха обхваща части от общината. Река Суха се влива в р. Дунав чрез суходолие, води началото си от високото плато, намиращо се в южния край на Добруджа между градовете Разград и Варна и тече в северна посока. Тя е с дължина 126 км и площ на водосборната област от 2404 km². В североизточната ѝ част, през село Иван Шишманово и частично по границата с Община Исперих и община Главиница преминава част от средното „течение“ на река Царацар. Долината на реката представлява дълбоко всечено сред околния терен суходолие, в което епизодично (през пролетта и при поройни дъждове) протичат водни количества. Югоизточно от град Завет, по границата с Община Исперих преминава и част от суходолието на река Чаирлък (ляв приток на Царацар).

На територията на общината има изградени няколко десетки микроязовира, водите на които се използват за напояване на обширните земеделски земи. По-големи от тях са: „Веслец“, „Завет 1“, „Завет 2“, „Острово“ и др. Като цяло водните ресурси в региона се използват нерационално както за водоснабдяването на селищата, така и за производството на електроенергия.

Почви: Почвите в Лудогорието са силно повлияни от особеностите на скалната основа и от характера на релефа, климата и растителността. Във връзка с лъсовата и лъсовидната основа, сравнително сухия климат и наличието на сухолюбива лесостепна растителност от север към юг е разпространението на карбонатните, типичните и излужените черноземи /оподзолените/ черноземи, които заемат 39% от обработваемата земя. Сивите и тъмносиви горски почви /61% / са образувани върху слюдести шисти, карбонатни пясъчници и др., под влияние на влаголюбива букова растителност, която постепенно е била унищожена и заменена с по-сухолюбива растителност. Поради изсичането на горите и интензивните ерозионни процеси, сивите горски почви се характеризират с маломощен

хумусно-елувиален хоризонт, който варира от 5 до 30 см., като средно не надвишава 20 см. дълбочина. Сивите и тъмносиви горски почви имат добра структура, пропускат въздуха и задържат влагата и бързо се затоплят през пролетта.

Почвено-климатичната характеристика на общината създава възможност за отглеждането на всички култури, характерни за умерения климат и най-вече за развитието на зърнопроизводството и техническите култури. Традиционни селскостопански производства са: отглеждането и добиването на зърнени храни, тютюн, слънчоглед, трайни насаждения, дребното месно и млечно животновъдство и др.

Растителен и животински свят: Във фитогеографско отношение територията на община Завет спада към Дунавския район от равнинно-хълмистия дъбов пояс на долния пояс на дъбовете и черния бор. Растителността се характеризира със средноевропейския тип дъбови гори, при които най-широко разпространение имат церът и благуният с примеси на габър, клен, келяв габър, липа, мъждрян. Растителността в района е представена от запазени в слаба степен естествени гори. В лесостепната и степна част разположена между районите с дъбови и крайречни гори, нарастват формациите с доминиране на степните тревни видове.

От храстите най-често срещани са: глог, дрян, бърз, драка, повет, смрадлика, леска и др. Иглолистните масиви са съставени предимно от чер бор и частично - от смърч.

Горите, които съставляват 33% от територията на община Завет са едно от големите и богатства. Общата залесена площ в общината възлиза на 93 255 дка. Растителното разнообразие в горския фонд на община Завет включва над 36 дървесни вида, в т.ч. 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 броя тревни растителни видове. Гъби - Ресурсите от гъби на територията на общината са сравнително ограничени. Няма данни за промишлено събиране на видове гъби на територията на общината. Някои видове понякога се събират в по-големи количества, но само за лични нужди. Най-често се събират сърнела и печурка.

Животинският свят е твърде разнообразен. Унищожаването на горите е причинило изчезването или съвсем ограничено запазване на редица горски обитатели като сърни, диви свине, благородни елени, лисици, чакали, вълци, язовци, катерици и др., голямо разпространение имат гризачите - зайци, мишки, лалугери и др., а от влечугите - гушер, смок, пепелянка и др.

Птичият свят показва голямо разнообразие. Разпространени са обикновените и сиви врани, гарги, фазани, яребици, дива патица, черешарки, кадънки, полски чучулиги, синигери, поен дрозд, славей, пъстър кълвач и др.

В горите и в ловните стопанства се срещат различни видове едър и дребен дивеч.

При едрия дивеч това са благороден елен, сърна, дива свиня, дива коза, а за дребния дивеч най-характерните видове са див заек, фазан, яребица и дива патица. От хищниците по литературни данни се срещат лисица, чакал, вълк.

Защитените зони по Natura 2000: Защитена зона „Лудогорие“, обявена по Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици с идентификационен номер BG0002062, обявена със заповед № РД- 837/2008г. От МОСВ, с обща площ 913 890,638 дка. В границите на тази защитена зона попадат землищата на: с. Брестовене, с. Острово, с. Веселец, с. Прелез, с. Иван Шишманово и гр. Завет. Целта на защитената зона е опазване, поддържане и възстановяване на местообитанията в населените места, като: Малък воден бик, Орел змияр, Бухал, Среден пъстър кълвач, Ястребогушо коприварче, Воден дърдавец, Късокрил кюкавец и други. **Защитена зона „Лудогорие“**, включена е в Списъка на защитените зони за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна с идентификационен номер BG0000168.

Целта на тази зона е запазване на площта и естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете. С приоритетно опазване са: 10 вида природни местообитания/Мизийски гори от сребролистна липа, Панонски льосови степни тревни съобщества, Балкано-панонски церово-горунови гори и др./; 17 вида бозайници/видра, добруджански хомяк, лалугер и др./; 7 вида земноводни и влечуги; 8 вида безгръбначни.

Защитена зона „Лудогорие - Боблата“, включена е в Списъка на защитените зони за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна с идентификационен номер BG0000171. Тази зона обхваща землищата на с. Прелез и с. Сушево. Целта на зоната е запазване на площта и естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видовете. Предмет на опазване са следните видове местообитания: 10 вида природни местообитания/Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик, важни местообитания на орхидеи, Панонски льосови степни тревни съобщества, Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове и др./; 7 вида бозайници/хомяк, лалугер, пъстър пор и др./; 7 вида земноводни и влечуги; 5 вида безгръбначни;

Историческа свързаност с други територии: На основание на географско местоположение и отношението на общинската територия спрямо формираната през годините пространствена структура на националната икономика, община Завет може да се характеризира до голяма степен като териториална единица със силно изявиени периферни особености, които бележат нейното развитие през последните години.

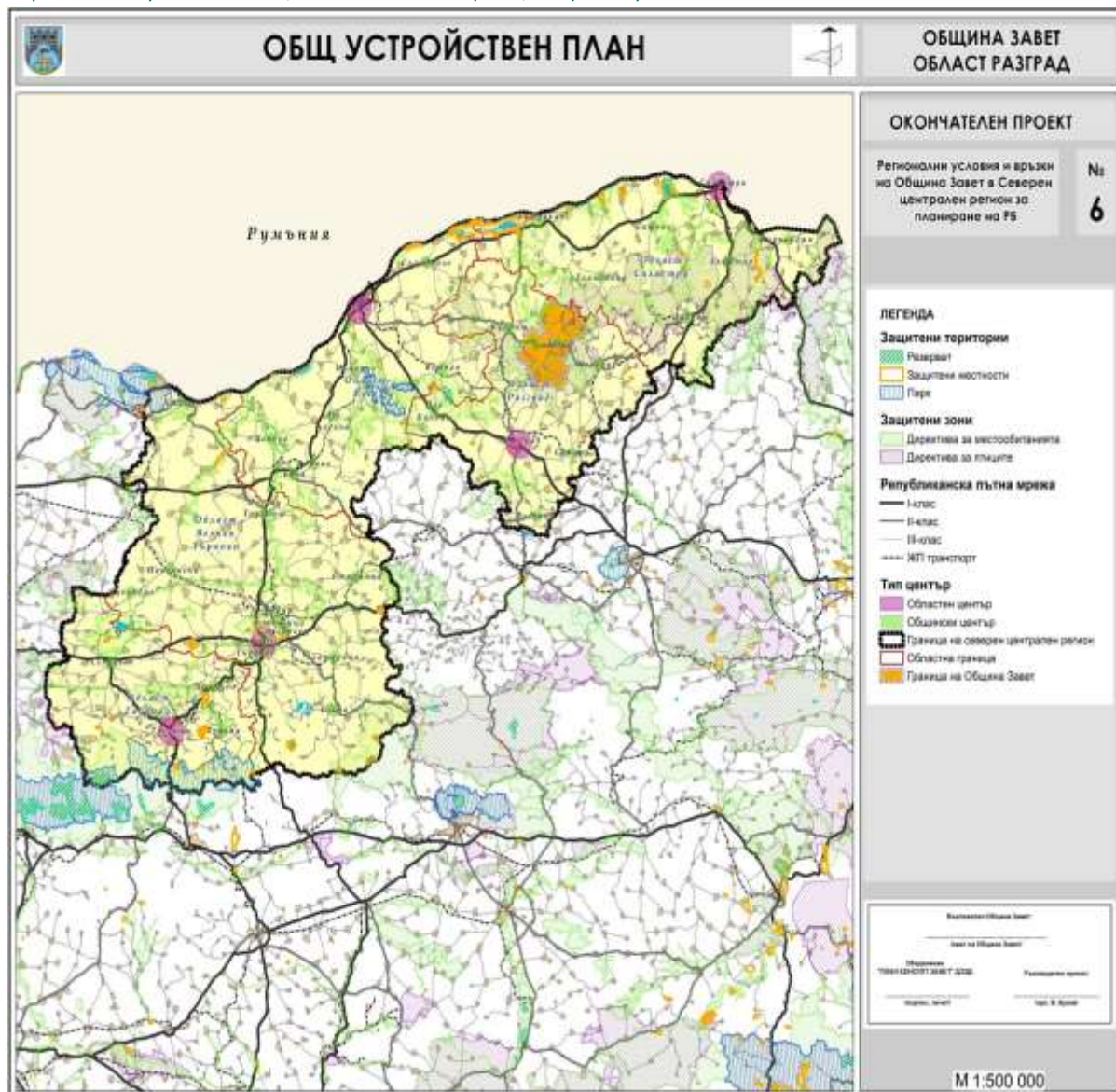
Община Завет е включена в административно-териториалните граници на област Разград и Северен централен район за планиране. Според закона за административно-териториално устройство на Република България община Завет е „четвърта“ категория община, в териториалната структура влизат 7 населени места, от които един град - Завет и селата Брестовене, Веселец, Иван Шишманово, Острово, Прелез, Сушево. Територията на общината е 273,9 кв. км., което представлява 10,3% от общата площ на област Разград и 1,6 % от територията на Северен централен район.

Територията на община Завет се пресича от Републиканска пътна мрежа с дължина 89,59 км, разпределена в различните категории, както следват: първа категория пътища -II- 49 Кубрат-Завет, втора категория пътища - III-4902 Побит камък-Завет; Завет-Сушево, III- 205 Исперих-Завет, трета категория пътища - II-23 Русе-Кубрат-Завет-Исперих, III- 2304 Малък Поровец-Острово, III-4902 Побит камък-Острово; Завет-гrobiщен парк. Общинските пътища, които обслужват населени места, заемат 33,300 км от дължината на пътната мрежа в общината.

Общината е разположена на около 28 км. от областния център Разград и на около 40 км. югоизточно от р. Дунав. Връзките между населените места в общината се осъществяват единствено чрез автомобилен транспорт. Автомобилният път II-23 Русе- Кубрат-Завет-Исперих свързва общината с областта, а път III - 1020 Разград-Завет- Прелез-Тутракан осъществява връзката на общината с най-близката жп гара - Просторно.

Град Завет е единствената урбанистична структура с градски характер. Според НКПР 2013-2025 г. Актуализация 2019 г., Община Завет е от категорията „слабо урбанизирани (периферни) общини“. Това са малки общини със затруднено социално-икономическо развитие. Разположени са по периферията на района и централната му част, формирайки феномена „вътрешна периферия“. В случая на Северния централен район, общини с центрове от пето йерархично ниво са разположени около областните центрове и другите два града от 3-то ниво. Формират се рингове от слабо урбанизирани и не добре икономически развити гранични и вътрешни периферии. Тези общини могат да бъдат включени в обхвата на т.н. „райони за целенасочена подкрепа“.

Стимулирането на техните центрове е важно, за да могат да предлагат необходимите първични услуги на населението. Подобряването на свързаността им с близките икономически центрове ще осигури достъп до работни места в сфери различни от селското и горското стопанство, без това да е свързано със загуба на население в тях. Съгласно методиката на ОИСР и ЕК слабо урбанизирани общини могат да се идентифицират със селските общини (селските райони).

2. СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Съгласно възприетата методика за разработване на стратегически документи за развитие на общините, анализът за състоянието и тенденциите в развитието на местната икономика обхваща ретроспективен период от няколко години в края на периода, а именно 2016-2019 г. За нуждите на целевия икономически анализ са проучени показатели на икономическите сектори в общината, които осигуряват надеждна оценка за състоянието и тенденциите за развитие и екстраполиране към бъдещия програмен период.

Тези благоприятни вътрешни страни обаче, е необходимо да се съпоставят с някои слабости, които влияят върху конкурентоспособността на икономиката на общината, като:

- несъвършена производствена структура на агробизнеса с предпочитание изключително към зърнопроизводство, което не е обвързано със

създаването на принадлежна стойност за бизнеса и заетост за преработка на продукцията на част от населението от района;

– недостатъчни възможности от страна на общината и местната бизнес общност за улесняване навлизането на млади кадри в земеделските стопанства и в малки предприятия за преработка на земеделска продукция, включително и чрез предоставяне под наем на общинска земя за създаване на нов бизнес;

– необходимост от валоризация на ресурсите за осъществяване на ефективен бизнес за селски / екологичен туризъм, и за повишаване на качеството на обслужване в сектора, приложение на екологични технологии и др.

Данните от Общия устройствен план на Община Завет от 2016 г., от Междинната оценка от 2017 г. на Плана за развитие за периода 2014-2020 г. и особено от анализа на статистическата информация от ТСБ – Разград за периода 2016 – 2019 год. показват, че трите сектора на икономиката на Община Завет се развиват устойчиво и донякъде балансирано един спрямо друг през периода.

ПЪРВИЧЕН СЕКТОР (СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО)

Значителен е ресурсът на общината за развитие на земеделие и горско стопанство, в които сектори Завет има традиции и натрупан опит. Анализът на тенденциите за неговото изменение е изпълнен въз основа на информацията от ОУП – 2016 г., Годишните доклади за изпълнение на Общинския план за развитие – 2014-2020 г. и чрез сравняването с актуални данни за сектора от 2020 г. по Областна служба „Земеделие и гори“ Разград, както и от анкетираните в рамките на този план експерти и местни бизнесмени на Община Завет.

Перспективите за развитие на този отрасъл са свързани с навлизане на нови инвестиции, технологично обновление и значително подобряване на качеството на продукцията, професионален маркетинг на произведените продукти. Положителните аспекти на сектора се изразяват в благоприятни почвено - климатични условия за отглеждане на характерните за общината земеделски култури.

Поливното земеделие е една от решаващите предпоставки за изграждане на ефективен и конкурентноспособен аграрен сектор, предвид отсъствието на достатъчно водни басейни в общината и областта.

Земеделските територии заемат общо 173,494 дка или 59,5 % от територията на общината. Горските територии са относително по-малко - 35 % от общата територия на общината . Увеличава се размерът на използване на площите със селскостопанско предназначение за периода 2017 - 2020 г. в ха в Община Завет. През 2017 година използваната земеделска площ е в размер на 12673,6808 ха, а през 2020 година използваната земеделска площ е в размер на 15327,6961 ха .

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Увеличава се и размерът на обработваемата земя (ОЗ) , това са площите, при които се прилага сеитбооборот, временните ливади с житни и бобови треви, угарите и оранжерии. През 2017 година обработваемата земя е в размер на 12138,1422 ха., а през 2020 година обработваемата земя е в размер на 14512,6945 ха с 1101,4348 ха.

Приблизително 52% от площите в общината се засяват със зърнени култури-пшеница, ечемик, царевица /добивите на пшеница и ечемик са над средните за страната/. Значително място заемат и площите с технически култури- 26 %, 15% са фуражните култури, слабо засегнато е овощарството и лозарството- 2%. Мерите и пасищата на територията на общината са 8442 дка, а пустеещите земи- 552 дка. Трайна тенденция е увеличаване на дела на обработваемата земя спрямо общата земеделска територия.

Графика №1: Видове култури и площи 2020 г.

Източник: ОД Земеделие Разград

Таблица №1: Култури и площи 2017-2020 г.

Източник: ОД Земеделие Разград

ЗАЕТОСТ	2017	2018	2019	2020
Пшеница	4791,7897	5474,3508	5314,1316	6919,372
Ечемик	663,3196	555,5303	474,9517	377,8901
Ръж и тритика	0	0	65,3097	0
Овес	3,45	6,9125	33,9404	20,95
Царевица	1339,962	1541,3722	2186,5147	2608,9841
Други житни	3,7897	16,01	11,7502	23,506
Слънчоглед	3601,3815	3530,8698	3448,8515	3710,5261
Тютюн	6,3394	9,8401	15,2929	18,0666
Индустриални маслодайни култури	1135,8147	787,2629	1202,5653	365,9148
Други индустриални култури	52,223	27,825	49,8796	64,314
Картофи	0,46	0,6	0,266	1,1663
Грах, фасул, бакла, леща и други варива	136,4116	145,5795	101,4001	40,5938
Пресни зеленчуци	23,7275	66,5791	60,4817	67,4596
Разсадници	0	0	6	0
Едногодишни фуражни култури	257,7119	282,4797	376,0297	242,6932
Ливади засети с бобови и житни треви	0	0	0	0
Угар	121,6214	59,3334	63,7554	51,1187
Оранжерии	0,1402	0,1392	0,1392	0,1392
ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ:	12138,1422	12504,6845	13411,2597	14512,6945
Семейни градини	0	0	0	0
Овощни насаждения	84,3009	131,955	162,9243	131,9099
Лозя-чиста култура	0,3798	0,3466	0,4023	0,1336
Смесени трайни насаждения	0	0	0	0

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Разсадници	0	0	6	0
Общо трайни насаждения:	84,6807	132,3016	169,3266	132,0435
Оранжерии	0,1402	0,1392	0,1392	0,1392
Постоянно затревени площи и ливади-овощни градини	450,8579	720,5046	674,607	682,9581
ИЗПОЛЗВАНА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ:	12673,6808	13357,4907	14261,1933	15327,6961

Графика №2: Регистрирани земеделски стопани в Община Завет, за периода 2017-2020 година

Източник: ОД Земеделие Разград

През 2020 година общата площ земеделски земи от Държавния поземлен фонд е в размер на 733,2 ха с предоставени за ползване земеделски земи в размер на 708,760 ха, съставляващи 442 броя имоти по 47 броя сключени и действащи договори за наем или аренда.

Необработваните земеделски земи възлизат на 1,280 ха, съставляващи 22 броя имоти и свободните земеделски земи възлизат на 1,17 ха, съставляващи 12 броя имоти.

Таблица №2: Земеделски земи от ДПФ 2017-2020 г.

Година	Обща площ земеделски земи от-ДПФ	Предоставени за ползване земеделски земи		необработвани земеделски земи		Свободни земеделски земи
	/ХА/	брой имоти	/ХА/	брой имоти	/ХА/	брой имоти
2017	733,05	443	708,620; 0	0	33	2,44
2018	733,05	451	718,780; 0	0	25	1,43
2019	733,05	447	718,590; 24	1,37	5	0,07
2020	733,2	442	708,760; 22	1,28	12	1,17

Източник: ОД Земеделие Разград

За стопанската 2019/2020 година са изготвени 4 броя споразумения за създаване на масиви за уедрено ползване на земеделските земи, за имоти с начин на трайно ползване - „ниви“, за четири землища, находящи се на територията на Община Завет, които обхващат обща площ от 8150,459 ха, от които 7974,542 ха ползвана на правно основание и 107,347 ха ползвана на основание чл.37в, ал.3, т.2 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи; както и 68,57 ха ползвани на основание чл.37, ал.1б от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

За периода от 2017 - 2020 година е постановено едно решение за промяна на предназначението на земеделските земи за неземеделски нужди от Комисията за земеделските земи към Министерството на земеделието, храните и горите за изграждане на обект „Производствени и складови дейности - предприятие за механична преработка на излезли от употреба гуми“ в землището на с.Иван Шишманово. Постановеното решение е за площ от 16.867 дка или 1.69 ха.

Животновъдство: Делът на животновъдството в произведената в общината земеделска продукция е по-малък, в сравнение с този на растениевъдството, съществуват малки частни стопанства, в които се отглеждат предимно говеда, овце, свине и кози и др. Отглеждането на едър и дребен рогат добитък е следвано от птицевъдството и свиневъдството.

Най-крупните производители на земеделска продукция са: ССОЗ "КЛАС" ООД гр. Завет; "Агросем" ООД с. Острово, "Баш & Нур" гр. Завет, ЕТ "Аниста - Н. Киселов" с. Брестовене. Съществен дял в селското стопанство заема "АВИС" ЕООД - предприятие за производство на яйца и птици носачки.

Горско стопанство: Горите, които съставляват 33 % от територията на общината, са едно от най-големите богатства на Община Завет. Общата залесена площ възлиза на 93 255 дка. Растителното разнообразие в горския фонд на община Завет включва над 36 дървесни вида, в т.ч. 4 иглолистни, над 20 храстови видове и над 100 броя тревни растителни видове.

Горите осигуряват доход и заетост, суровини за дървопреработвателната промишленост и дърва за огрев, а заедно с това, имат основни функции при защитата на околната среда като предпазването от ерозия, защитата на биологическото разнообразие, осигуряването на отдих, лов и дивечовъдство. На територията на горския фонд се осъществяват и редица странични ползвания - паша на едър и дребен добитък, добив на сено от незалесените площи. Има добри условия за добив на билки, горски плодове и гъби.

В язовирите на областта се развъждат предимно шаран, толстолоб, сом.

В общината се намира държавно ловно стопанство „Воден - Ири Хисар“ ,което обхваща 15 00 ха горски, водни и пасищни площи в землищата на общините Разград и Завет. В него се развива ловен туризъм с отстрелване на дивеч за трофеи от местни и чуждестранни граждани. Разполага с луксозна база за отдих сред красива природа.

Горското стопанство, ловът и риболовът на общината имат добра перспектива за развитие. Налице са възможности за запазване и разширяване на горския фонд, който ще подпомага не само задоволяването на потребностите от дървесина, но и поддържането на климатичните условия, поддържането и развитието му е приоритет не само от икономически интереси, но и за туристическа дейност.

От представените по-горе резултати за състоянието, тенденциите за развитие в периода 2014 – 2020 г. и потенциалите в сектор „Земеделие и горско стопанство“ на икономиката на Община Завет могат да се направят следните основни изводи:

1. Аграрното производство, поради едностранчивата си производствена структура с предимство на полски култури и по-специално на зърнени и технически култури, е силно механизирано и не създава работни места за жените и подрастващото поколение. На второ място, тези култури, поне засега се използват ограничено за преработка с цел добавяне на стойност, с изключение на отглежданите количества слънчоглед и рапица, които се преработват в олио, биогорива и шротове за фураж в животновъдството.
2. Развитието на аграрния сектор в Община Завет следва да се фокусира към производства с висока степен на добавяне на стойност и влагане на местни материални и трудови ресурси, така че да се осигури производството на суровини да се обвърже с преработката им на място и разкриване на нови работни места. Към момента обаче все още няма достатъчно МСП за преработване на плодове и друга сурова земеделска продукция.
3. За периода на изпълнението на ОПР 2014-2020 г. е налице ръст на трайните насаждения, благодарение на предприемачески инициативи. Това предполага увеличаване на вероятността за създаване на малки предприятия за преработка на плодове в региона, а като следствие – увеличаване на добавената стойност в агросектора и създаването на нови работни места.
4. Поголовието от едър рогат добитък (крави и биволи) остава сравнително постоянно с увеличение на средния брой животни в една ферма, което се очаква да доведе до повишаване на конкурентоспособността им, включително чрез проекти по ПРСР и преминаване към биологични методи за производство;

ВТОРИЧЕН СЕКТОР (ИНДУСТРИЯ)

Територията на Община Завет като характеристики на терена, почвите и климата е селскостопански район, което води до развитие преимуществено на предприятията от сектора „селско и горско стопанство“, докато направлението „индустрия“ на вторичния сектор е слабо развито.

От типичните дейности в направлението „индустрия“, в общината развиват дейност предимно преработвателно производство.

Брой предприятия от нефинансовия сектор. Динамиката на този показател показва инвестиционната активност а общината. Общият брой предприятия в изследвания период 2016- 2018 г. нараства от 209 на 2014. В този период най-голямо е нарастването на броя на предприятията в селското и горското стопанство и преработвателната промишленост. Увеличение има и на предприятията в сектор Хотелиерство и ресторантьорство, които от 8 през 2016 г. са нараснали на 12 , през 2018 г. В същото време, е нисък ръста на броя предприятия от индустрията - 3 % .

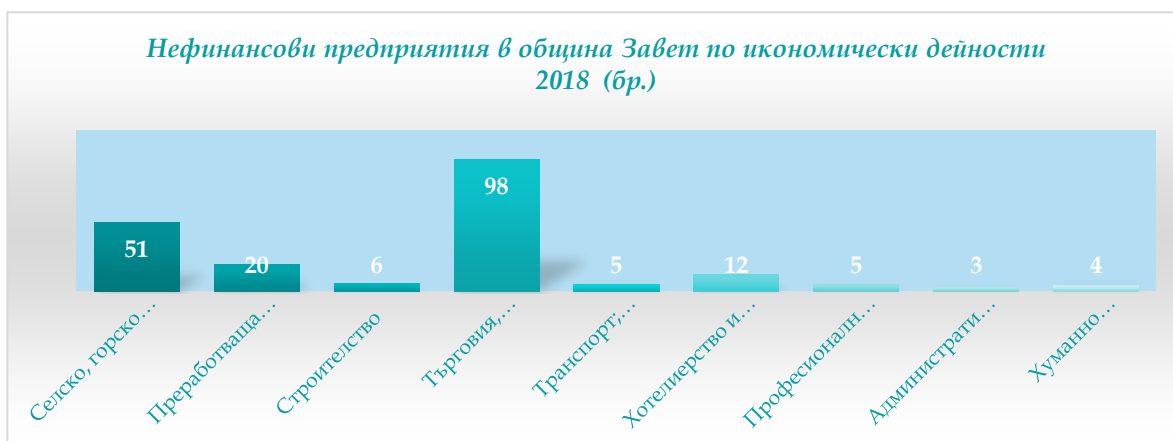
Графика №3: Динамика на предприятията в периода 2016-2018

Източник: ТСБ Разград

Икономиката на общината разчита предимно на местни суровини /за хранително-вкусовата промишленост/, докато при шивашкия отрасъл се работи предимно на ишлеми и до голяма степен той е зависим от доставките на материали от външни контрагенти.

Графика №4: Нефинансови предприятия по икономически дейности за 2018 г

Източник: ТСБ Разград

Търговия: Търговската дейност на територията на общината се осъществява чрез: Магазинна мрежа за хранителни и промишлени стоки - регистрирани са 35 магазина; Заведения за обществено хранене и развлечения - регистрирани са 30 заведения; В гр. Завет има закрит пазар с модерна база за осъществяване на търговия на различни видове стоки, намираща се в централната част на града, която включва навес с пазарни маси и сграда с три магазина.

ТРЕТИЧЕН СЕКТОР (УСЛУГИ)

Секторът на услугите е най-динамично развиващия се сектор на икономиката. Услугите са насочени в следните сфери на дейност: Фотографски услуги, Дърводелски услуги, Автомонтъорски услуги, Ремонт на битова техника.

Изводът от структурния анализ на икономиката на района е, че имаме установена пропорция в развитието на трите сектора, която е невъзможно да бъде променена, но трябва да се търсят пътища за подобряване и изпреварващо развитие на първичния и вторичен сектори чрез дейности и продукти носещи по висока добавена стойност.

Туризъм

Проведеният анализ показва, че туризмът, като под-отрасъл на третия сектор „Услуги“, не е достатъчно развит, но с големи перспективи за икономическото развитие на община Завет. Благоприятни фактори са наличието на подходящи ресурси, общинската политика за тяхното валоризиране и ефективно използване, както и нарастващия интерес към алтернативните форми на туризъм.

В района на общината има няколко интересни забележителности, които привличат туристи и посетители целогодишно ТП Държавно ловно стопанство „Воден - Ири Хисар“ при Северно централно държавно предприятие ДП, Габрово“. Други места, които си заслужава да бъдат посетени са Крепостта „Калето“, Галерия и информационен център в град Завет и Църквата „Света Петка“, Градският парк и Читалище „Саморазвитие“. От интерес за гостите на общината могат да бъдат паметниците на Иван Кръстев, Митьо Цвятков и един, посветен на загиналите войни.

Въпреки значителния природен и културно-исторически потенциал туризмът не е добре развит и трябва да се насочат усилия за развитието му като важен отрасъл за икономиката на общината. Препоръчително е за новия програмен период 2021-2027 година да се разработи Общинска програма за развитие на туризма.

Развитието на алтернативни форми на местен туризъм в Община Завет като селски, екологичен, рекреативен и друг е една реалистична възможност за увеличаване на принадлежната стойност от селското стопанство в общината чрез използване на т.нар. «непазарни» продукти на територията – природни и културно-исторически забележителности, етнографско наследство и др.

Препоръчваме в Общинската програма за развитие на туризма да се предвидят конкретни проекти за изграждане и поддържане на: инфраструктурата, обслужваща туризма на територията на общината, включително местните пътища до туристически обекти; общински туристически информационен център и организация на информационното обслужване на туристите; туристически обекти, които са общинска собственост или за които правото за ползване и управление е предоставено на общината; организиране на събития и мероприятия с местно и национално значение, които допринасят за развитието на туризма; провеждане на проучвания, анализи и прогнози за развитието на туризма в общината; реклама на туристическия продукт на общината, включително участие на туристически борси и изложения; взаимодействие и членство на общината в туристически сдружения и в съответната организация за управление на туристическия район; подобряване качеството на услугите, предлагани в

общинските туристически обекти; благоустрояване, изграждане и поддържане на инфраструктурата - общинска собственост.

ДЕМОГРАФИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА

Анализът на МСП е основен от гледна точка, че става въпрос за гръбнака на регионалната икономика. Ново разкритите малки фирми са предимно в сферата на търговията и услугите. Основната част от фирмите са със заетост до 10 човека на фирма. През 2019 г. микро-фирмите съставляват 92% от общия брой на активните фирми в общината. С най-висок относителен дял са тези в отрасъл търговия.

Графика №5: Групи предприятия според заетите в тях за 2018 г.

Източник: ТСБ Разград

Единственото средно предприятие е: „РАЛОМЕКС“ АД - за производство на плугове, дискови брани и култиватори. Неговите изделия са конкурентноспособни, конструирани са за специфичните особености на българското земеделие и в много случаи конкурират тези от внос. По-големи предприятия са: „Завет“ АД - произвежда ветеринарни лекарствени препарати, „Брайс-Бейкър-България“ ЕООД - селскостопански съоръжения и инструменти. Малките производствени предприятия са от хранително-вкусовия сектор: брашно, хляб, хлебни и млечни изделия, за конфекция - 5 цеха, дървообработващи предприятия - 3, цехове за алуминиева и ПВЦ дограма.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Предприятие	Населено място	Вид дейност	Предмет на дейност
„Завет“ АД	гр. Завет	Промислено производство	Специализирано производство на лекарствени препарати и консумативи за ветеринарната медицина
„АВИС“ЕООД	гр. Завет	Животновъдство	Птицепроизводство
„Раломекс“ АД	гр. Завет	Промислено производство	Производство на селскостопанска техника
„Милър-продукт“ ООД	с. Острово	Промислено производство	Производство на брашно
Млекопреработвателно пр. „Маклер комерс“ ЕООД	с. Брестовене	Промислено производство	Производство на млечни продукти
Дърводелски цех	с. Брестовене	Промислено производство	Дървообработване
Шивашки цехове	с. Брестовене; гр. Завет; с. Острово	Промислено производство	Производство на дрехи
„Агросем“ ООД	с. Острово	Земеделие	Производство на селскостопански култури
„Мега шанс груп“ ООД	гр. Завет	Кафе-аперитив	Развлекателна дейност
ЕТ „СК Колева- Величка Колева“	гр. Завет	Счетоводна къща	Счетоводна дейност
ЕТ Билка- Надежда Стойнова	гр. Русе, гр. Завет	Търговия на дребно	Изкупуване на билки

Тъй като броят предприятия единствено не е достатъчен за адекватно оценяване на процеса по ръст на икономиката, е необходимо да се отчитат и други две групи показатели: за персонала – чрез »брой заети лица в предприятията« и »брой наети«; за производителност на бизнеса– чрез »произведена продукция« от предприятията.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

година	Икономически дейности	Предприятия	Произведена продукция ¹	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица ²	Наети лица ²	Разходи за възнаграждения	ДМА	
		Брой	Хиляди левове					Брой		Хиляди левове			
2016	Общо	209	64 483	93 925	75 479	86 168	7 383	436	959	784	5 365	51 674	
	Селско, горско и рибно стопанство	49	31 302	45 797	30 670	39 418	5 805	..	291	250	2 000	34 677	
	Добивна промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Преработваща промишленост	20	24 904	28 035	25 597	27 385	789	..	364	344	2 278	14 499	
	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Строителство	3	..	..	..	..	309	..	..	8	7	54	-
	мотоциклети	106	2 558	13 427	13 249	13 083	375	66	208	119	669	422	
	Транспорт; складирание и пощи	4	3 931	4 680	4 000	4 495	174	-	29	27	157	1 716	
	Хотелиерство и ресторантьорство	8	97	247	235	264	14	31	16	9	41	..	
	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти;	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Операции с недвижими имоти	..	..	..	..	..	..	-	..	-	-	..	
	Професионални дейности и научни изследвания	4	75	75	75	62	13	-	7	5	25	..	
	Административни и спомагателни дейности	3	..	..	..	..	53	-	4	..	..	..	
	Образование	..	..	..	..	..	..	-	..	-	-	-	
	Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..	..	..	106	-	12	..	..	37	
Култура, спорт и развлечения	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Други дейности	6	..	387	384	..	33	..	17	12	81	..		
2017	Общо	203	74 917	100 192	80 622	89 414	10 387	744	968	812	6 061	52 911	
	Селско, горско и рибно стопанство	51	35 929	50 250	34 239	41 353	8 164	207	311	270	2 332	34 887	
	Добивна промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Преработваща промишленост	18	30 090	31 549	29 377	31 021	928	..	358	341	2 456	14 858	
	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Строителство	3	57	57	..	51	..	-	4	4	25	-	
	мотоциклети	97	2 520	11 011	10 783	10 733	310	58	196	121	721	736	
	Транспорт; складирание и пощи	4	5 051	5 872	4 747	5 408	416	-	39	38	286	1 998	
	Хотелиерство и ресторантьорство	10	101	264	247	282	..	30	19	12	62	..	
	Създаване и разпространение на информация и творчески продукти;	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Операции с недвижими имоти	..	..	..	..	..	..	-	-	-	-	..	
	Професионални дейности и научни изследвания	5	110	110	110	80	29	-	5	..	..	..	
	Административни и спомагателни дейности	..	..	..	..	..	-	..	..	..	..	..	
	Образование	..	..	..	..	..	..	-	..	-	-	-	
	Хуманно здравеопазване и социална работа	5	359	359	359	171	170	-	15	10	77	..	
Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..	..	..	-	..	..	..	..		
Други дейности	4	39	48	47	40	8	-	7	..	..	-		
2018	Общо	214	75 377	103 423	81 183	90 113	12 482	499	1 034	857	6 424	55 888	
	Селско, горско и рибно стопанство	51	36 047	53 399	33 172	42 901	9 531	..	334	289	2 591	34 461	
	Преработваща промишленост	20	28 539	29 792	28 130	28 804	1 170	280	383	363	2 449	17 089	
	Строителство	6	143	143	143	85	..	32	10	..	45	0	
	Търговия, ремонт на автомобили и	98	2 685	11 456	11 294	11 027	487	84	193	111	717	356	
	Транспорт; складирание и пощи	5	5 879	6 291	6 176	5 639	582	0	48	44	323	2 388	
	Хотелиерство и ресторантьорство	12	78	272	254	279	..	26	21	..	61	..	
	Професионални дейности и научни изследвания	5	95	95	95	76	19	0	8	..	..	..	
	Административни и спомагателни дейности	3	753	809	754	720	..	..	..	0	..	..	
	Хуманно здравеопазване и социална работа	4	392	392	392	254	131	0	15	11	119	..	
Други дейности	..	..	..	..	..	..	..	7	..	..	0		

¹ Показателят е изчислен по методологията на Структурна бизнес статистика

² Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

".." конфиденциални данни

"-" няма случай

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Производителността на бизнеса е оценена чрез «произведена продукция» (ПП) от трите сектора. Най-голям спрямо общата продукция за трите сектора е относителният дял на селското и горското стопанство – 47,82 % за 2018 год, за индустрията е 37,86 %, а за услугите – 14,32 %.

Продукцията общо за трите сектора за периода 2016 - 2018 год. нараства от 64 483 хил. лв. (2014 г.) на 75 377 хил. лв. (2018 г.).

Подобен е характерът за всеки сектор. Произведената продукция за земеделието и горското стопанство нараства с 13,16 %, от 31 302 хил. лв. през 2016 г. на 36 047 хил. лв. през 2018 г.

Графика №6: Динамика на произведената продукция 2016-2018

Източник: ТСБ Разград

Тенденция на увеличение показват и разходите за придобиване на ДМА, въпреки че в по-голямата си част технологичното оборудване се нуждае от обновление. Сериозни инвестиции в технологична модернизация се реализират и с проекти по ОП „Конкурентоспособност“. Пример за добра практика в тази насока е „Раломекс“ АД, гр. Завет. Предприятието има 4 реализирани проекта за технологична модернизация и внедряване на системи за управление на качеството на стойност близо 2,5 милиона лева.

Графика №7: Динамика на придобитите ДМА 2016-2018 г.

Източник: ТСБ Разград

Графика №8: Динамика на заетите лица 2016-2018 г.

Източник: ТСБ Разград

Поради големият брой малки предприятия в трите сектора от икономиката на общината, по-надолу се анализират тенденциите за изменение на броя заети и производните от този индикатор социално-икономически показатели на

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

производството. Броят заети е характерен за производства със самонаемане като земеделски производители, еднолични търговци и др. Към 2018 г. например, в секторите «земеделие и горско стопанство», «индустрия» и «услуги» на община Завет са заети общо 499 души, а наети – 1346 души. Най-голям е делът на заетите в преработващата промишленост – 383 лица и селското и горското стопанство-334 от общия брой към 2018 год.

Графика №9: Заети лица по икономически сектори 2018 г.

Източник: ТСБ Разград

Графика №10: Динамика на наетите лица 2016-2018 г.

Източник: ТСБ Разград

Средната численост на заетите в едно предприятие е двама – трима души. Това се дължи на обстоятелството, че при преобладаващия брой предприятия в услуги преобладава семейната заетост от един до двама души.

Коментираният по-горе характер на заетостта в нефинансовите предприятия на Община Завет може да се обясни със спецификата на всеки един от трите изследвани сектора. Така, поради сравнително постоянните пазарни хоризонти и силно механизираното производство, на практика ръстът на заетостта в земеделието за периода е несъществен. Подобен ограничен ръст на заетостта се наблюдава и в индустриалните предприятия в общината. Обратно на това, в услугите се наблюдава съществен ръст в заетостта за периода. Това може да се дължи на по-динамичния характер на пазара в сравнение с останалите два сектора, увеличеното търсене на туристически услуги през 2016 – 2018 г. и други причини.

Паралелно с увеличаващия се брой на заетите в трите сектора, нарастват и възнаграденията за анализирания период. Така, общо за трите сектора, те нарастват от 5 365 хил. лв. през 2016 г. до 6 424 хил. лв. през 2018 г., т.е. ръстът е 1 059 лв., или 19,73 % за периода от 3 години или средно с 6,6 % годишно.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Най-голямо за Община Завет е възнаграждението през 2018 г. на един зает в селското и горското стопанство – 10 181 лв./год. Възнагражденията на един зает за сектора на преработвателната промишленост са 6 630 лв./год., за търговията са 6 770 лв. а за услугите - 5 067 лв./год.

Графика №11: Динамика на възнагражденията 2016-2018 г.

Източник: ТСБ Разград

Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Завет за периода 2016 - 2018 година по икономически дейности

Икономически дейности	година		
	2016	2017	2018
Общо	7 641	8 264	8 676
Селско, горско и рибно стопанство	9 017	9 513	10 181
Добивна промишленост	-	-	-
Преработваща промишленост	6 178	6 938	6 630
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	-	-	-
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	..	..	..
Строителство	7 732	..	6 068
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	5 824	6 095	6 770
Транспорт; складиране и пощи	5 794	7 488	6 669
Хотелиерство и ресторантьорство	4 403	4 851	5 067
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	-	-	-
Финансови и застрахователни дейности	-	..	..
Операции с недвижими имоти	..	-	-
Професионални дейности и научни изследвания	..	7 538	..
Административни и спомагателни дейности	..	..	6 414
Държавно управление	..	..	..
Образование	9 389	10 808	12 114
Хуманно здравеопазване и социална работа	6 316	7 314	8 226
Култура, спорт и развлечения	..	5 687	6 067
Други дейности	6 379	7 436	9 130
".." конфиденциални данни			
"-" няма случай			

Този показател е необходимо да се сравни с данните за останалите малки (селски) общини в Разградска област и респективно със средната стойност за България.

Чуждестранни преки инвестиции

Чуждестранна пряка инвестиция е всяко вложение, което включва дългосрочни отношения, отразяващи дълготрайния интерес на резидент на чуждестранна икономика (чуждестранен пряк инвеститор) в предприятие – резидент на българската икономика (инвестиционно предприятие).

Графика №12: Динамика на чуждестранните преки инвестиции 2016-2018 г.

Източник: ТСБ Разград

От резултатите за динамиката на основните икономически показатели на нефинансовите предприятия в Община Завет за периода 2016 – 2018 год., могат да се направят следните изводи, важни за SWOT – анализа в Част 2, както следва:

1. Налице е устойчива тенденция за повишаване на икономическите показатели общо за трите икономически сектора (селско и горско стопанство; индустрия; услуги), но с най-голям ръст за периода е земеделието и отчасти) – преработвателните предприятия.

Увеличава се броят на заетите и на наетите лица, като възнаграждението за едно лице расте с 8,8 % за периода.

2. Налице е значителен ръст на инвестициите за придобиване на ДМА (вероятно от Оперативните програми) в предприятията от общината. Най-показателен е бруто ръстът на инвестициите в аграрния сектор. Разходите са за базово оборудване на земеделска техника, без да се инвестира в инсталации за производство и преработка на плодове и животински продукти.

3. Услугите и индустриалният сектор в общината също бележат значителен относителен ръст на разходите за ДМА през изследвания период, но при малка база – около 4 пъти по-малка от инвестициите за селското и горското стопанство. Вероятна причина за ръста на ДМА за индустриалните предприятия е необходимостта от увеличаване на фондоемкостта на производството и намаляване на разходите за труд. Това налага засилена подготовка и разработване на проекти за иновации и технологична модернизация на производството. При увеличаване на фондоемкостта на производство може да се очаква и значително увеличение на производителността на труда при запазване на броя заети в предприятията.

4. Поради продължаващите процеси на пазарно реструктуриране на общинската икономика е необходима подкрепа за развитието на МСП, стимулиране на местното предприемачество, укрепване на частния сектор с повишаване на информационната осигуреност, уменията и квалификацията на работещите в този сектор.

5. Перспективите за развитие на местната хранително-вкусова и преработваща промишленост са свързани с навлизане на нови инвестиции за технологично обновление и подобряване качеството на произвежданата продукция, професионален маркетинг, използване на борсите за регулиране на цените и качеството на изходните суровини.

Формулираните по-горе «необходими условия» трябва да се подкрепят и от конкретни действия на местната бизнес общност, с характер на „достатъчни условия“ за развитието на икономиката на Община Завет в средносрочна перспектива 2021 – 2027 г., като например:

(1) да се подбере и подготви ядро от млади предприемачи за иновации в земеделието и индустрията, и да се развият нови преработвателни МСП и услуги;

(2) да се повиши капацитетът на общинска администрация и на местната общинска служба „Земеделие и гори“ за информационно обслужване на предприемачите и оказване на помощ за подготовката на бизнес проекти.

(3) да се ускори подготовката на инвестиционен профил за предлаганите от Община Завет активи за подходящи инвестиции, включително и в публично-частни партньорства в областта на земеделието и свързаните с него производства на хранителната индустрия и да се рекламира в страната, съседна Румъния и други страни от Дунавския регион.

3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНАТА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Изключителна важност за устойчивото развитие на общината има социалният капитал. Той е съвкупността от човешките ресурси и институциите, които ги обединяват, обслужват и представляват. Важни тук са демографските характеристики на социалната сфера, които са резултат от въздействието на различни фактори и влияния, специфични за територията на общината и обусловени от нейното историко-културно, социално-икономическо и демографско развитие. По-надолу са анализирани тези тенденции с оглед на формиране насоките за развитие на социалния капитал в плана за развитие за периода 2021 – 2027 г.

Анализът на характеристиките на социалния капитал в община Завет има за цел да очертае сегашното демографско състояние на Общината и на тази основа – да се формулират тенденциите в развитието на населението и на трудовия ресурс в частност, които тенденции биха могли да се използват в

периода на изпълнение на плана 2021 – 2027 г. Чрез формулираната стратегическа рамка, мерки и проекти.

За нуждите на Плана за интегрирано развитие на Община Завет 2021 – 2027 г. е събрана информация от Инфостат, ТСБ – Разград, Агенция по заетостта – Разград, Бюро по труда Завет и други източници с характеристиките на социалния капитал като: структура на населението; движение на населението; образователна и здравна инфраструктура; социална инфраструктура и др.

1. СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Брой и гъстота на населението

Община Завет е една от малките по територия и население общини в България. Подобно на останалите малки (селски) общини в България, в община Завет се наблюдава ясно изразена негативна тенденция за намаляване на населението. Числеността на населението в Община Завет към 31.12.2019 г. е 9090 души. Тенденциите в демографското развитие могат да бъдат илюстрирани Графика №13, показваща промените в броя на населението за периода 2011-2019 г. За този период населението на общината е намаляло с 14,71 % или с 1 338 души.

Графика №13: Динамика на населението 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Площта на територията на община Завет е 273.880 кв. км, този показател заедно с населението определят средната гъстота на населението на територията на общината - 30,1 д/кв. км, която е по-ниска от средната за страната - 66.01 д/кв. км, и средната гъстота на населението на област Разград - 47,5 д/кв. км.

Населението на Община Завет живее в 7 селища- от които един град - Завет и селата Брестовене, Веселец, Иван Шишманово, Острово, Прелез, Сушево. Завет е една от общините в България с най-висок дял на население живеещо в селата /71%/или общо 6 452 души , а в общинския център- гр. Завет живеят 2638 души.

Общо			В градовете			В селата		
Общ о	Мъж е	Жен и	Общ о	Мъж е	Жен и	Общ о	Мъж е	Жен и
9090	4498	4592	2638	1299	1339	6452	3199	3253

Източник: НСИ Инфостат

Графика №14: Съотношение на населението по местоживеее 2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Структурата на населението се определя от възрастта и съотношението по пол на населението. Различията и особеностите на мъжете и жените като страни в естественото възпроизводство, тяхното място и роля в семейството, участието им в трудовия процес, техния социален статус, определят половата структура на населението на дадена административно-териториална единица. Динамиката на раждаемостта и смъртността са главен фактор, който определя този демографски процес.

Данните за 2019 г. показват, че разликата в съотношението между мъжете и жените в община Завет е минимална. 4 498 души (49,48 %) са мъже, а 4 592 души са жени – 50,52 % спрямо общия брой. Това определя дисбалансът между половете в общината като по-благоприятен спрямо този за страната и област Разград. Преобладаването на жените е тенденция, която е характерна за страната. То е резултат от по-ниската смъртност на женското население и по-високата им продължителност на живот.

Графика №16: Съотношение на населението по пол.

Източник: НСИ Инфостат

Възрастова структура

Разпределението на населението по обхват на възрастовите групи изразява възрастовата структура на населението. Поделянето на населението на възрастови групи има важно значение за участието в трудовия процес,

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

естественото възпроизводство и дава ясна представа за репродуктивните възможности на населението.

Население на Община Завет по възрастови групи за 2019 г.

0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39
379	451	409	458	425	499	508	538

40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80+
677	782	732	624	656	650	575	402	325

Източник: НСИ Инфостат

Население на 50 и повече навършени години / Поколенията на прародителите/ е 43 60% или 3964 души, което превишава значително като брой и относителен дял поколенията на децата.

Населението на възраст от 20 до 39 години включително е 1970 души и е с относителен дял от 21,67 % спрямо общия брой за общината. Това са т.нар. „младежи“, които са обект на възможно подпомагане за трудова реализация по програмите на ЕС и на националните програми за развитие на човешките ресурси.

До възраст около 60 – 65 години, мъжете преобладават, а след тази възраст преобладават жените, което отговаря на картината за страната. Това доминиране по възраст при жените е особено силно изразено за населението на възраст над 80 години.

Анализът на данните показва, че населението на община Завет застарява. Процесът на застаряване ще продължава да има негативно отражение върху сегашното и бъдещото състояние на естественото възпроизводство. В тази насока община Завет не се различава от общите тенденции в демографското развитие на България.

Трудоспособен контингент

Формирането на трудоспособния контингент зависи пряко от възрастовата структура на населението. Той включва лицата от началната до пределната трудова възраст според българското законодателство:

Община Завет	Общо			В т.ч. в градовете		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Под трудоспособна възраст	1314	654	660	409	199	210
В трудоспособна възраст	5499	3007	2492	1625	890	735
Над трудоспособна възраст	2277	837	1440	604	210	394

Източник: НСИ Инфостат

Населението в Община Завет в трудоспособна възраст към 31.12.2019 г. е 61% от общото население, като този показател е по-висок от националния показател, който е 60%. Населението над трудоспособна възраст е 25%, който е равен на националния, а населението под трудоспособна възраст е 14%, който е по-нисък от националния.

Графика №17: Население в, под и над трудоспособна възраст за 2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Според резултатите от анализа може да се че това съотношение на населението в трудоспособна възраст спрямо общия брой е много добро.

2. ДВИЖЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Числеността на населението зависи от неговото естествено и механично движение. Стойността на показателите за естествения и механичния прираст на общината показва наличието на демографска жизненост или за демографска криза.

Естественото движение на населението в общината се определя от раждаемостта и смъртността на населението. Положителната стойност на показателя „естествен прираст“ показва положително влияние върху възрастовата структура на населението. От равнището на естествения прираст зависят параметрите на образователната инфраструктура (детски заведения и училища) и на трудовия пазар в общините.

Възрастовата група на населението 20 – 39 години определя до голяма степен и параметрите на естествения прираст на населението. Отчасти поради намаляване на населението от тази група, както и поради други демографски причини, намалява и раждаемостта.

За периода от 2011 до 2018 год. ражданията намаляват от 91 раждания до 56 раждания.

Графика №18: Раждания за периода 2011-2019 г.

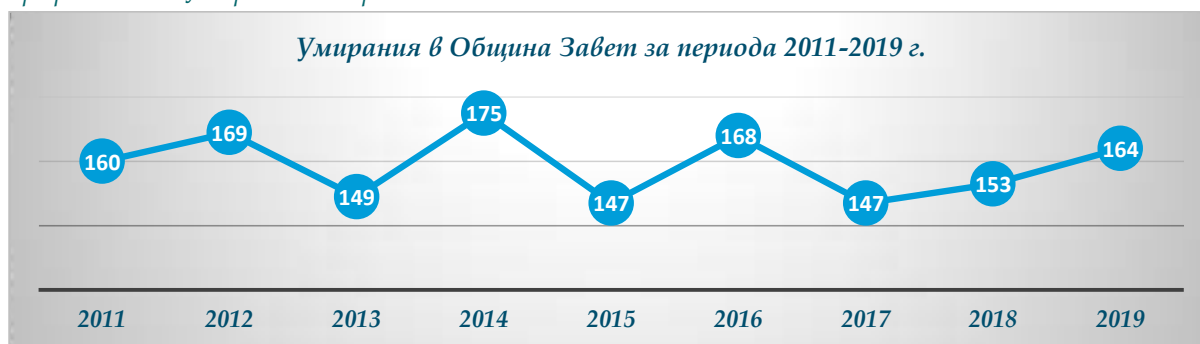
Раждания в Община Завет за периода 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

За същия период умираанията са се увеличили от 160 през 2011 г. на 164 през 2019 г.

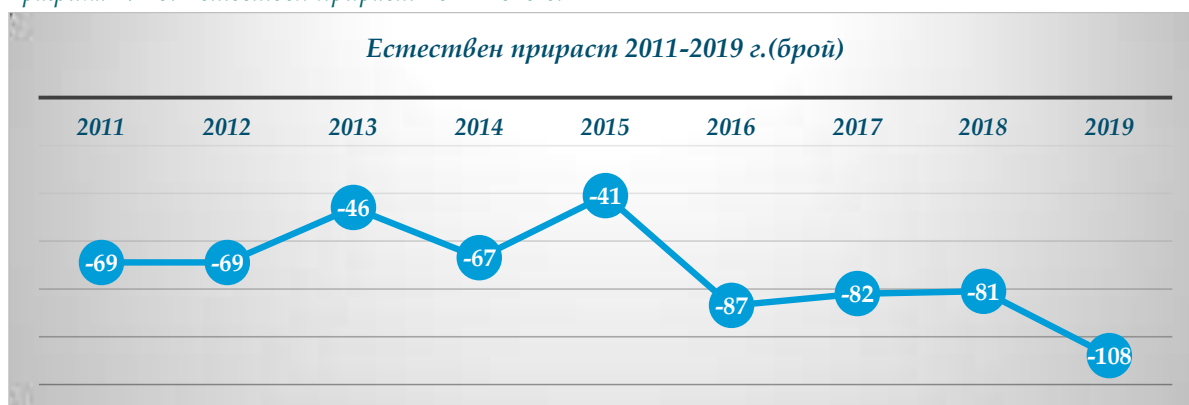
Графика №19: Умирания за периода 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Застаряването на населението, разликата между броя живородени и умрелите в периода 2011 – 2018 год. определят **Отрицателен естествен прираст** (минус 69 души до минус 108 души).

Графика №20: Естествен прираст 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Механично движение на населението Анализът на механичното движение на населението в община Завет показва **отрицателна картина**, близка до типичната за малките (селски) общини, макар че близкото разположение до областния център смекчава негативите.

Механичният прираст (разликата между заселените и изселените лица) в анализирания период също е отрицателен – от минус 92 души през 2011 г. до минус 129 души през 2019 год.

Графика №21: Механично движение на населението за периода 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

3. ОБРАЗОВАТЕЛНИ И ЗДРАВНИ УСЛУГИ ЗА НАСЕЛЕНИЕТО

ОБРАЗОВАНИЕ

Образователната инфраструктура на община Завет носи всички характеристики на преходния период в реформата на средното образование в България. В повечето населени места са запазени основните училища, въпреки че в някои от тях демографската ситуация е с негативни показатели през последните години.

Намаляващият брой на населението в предучилищна възраст който се характеризира с отрицателна динамика за периода 2011 – 2019 г. води до свиване на контингентите от лица в предучилищна и училищна възраст. Това рефлектира и върху условията за функциониране на мрежата от детски градини и училища в община Завет. Параметрите на образователната структура като места за обучение и брой преподаватели в детските градини и училищата на територията на община Завет са показани в таблица и графика №22.

ПРЕДУЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ

Детските градини са разположени в населените места със стабилен възрастов профил на населението. Те ще продължават да играят подкрепяща социална роля за осигуряване на възможност за реализация на наличния педагогически персонал и за работещите в общината.

Запазената инфраструктура от заведения за предучилищно възпитание и обучение е доказателство за потенциала на общината. През учебната 2019/2020 г. образователна система в община Завет обхваща 5 детски градини.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Броят и капацитетът на детските градини в общината и териториалното им разпределение са функция от броя на децата от 2 до 6-годишна възраст.

Детски градини	Деца		Места		Педагогически персонал ¹		Детски групи
	общо	в т.ч. момичета	общо	на 100 деца	общо	в т.ч. детски учители	
					общо	в т.ч. детски учители	
5	288	155	359	124,7	28	26	13

Източник: НСИ Инфостат

Данните за броя места в детски градини на 100 деца показват, че осигуреността за периода 2011 – 2020 г. е 10 – 15 % по-висока спрямо показателя общо за област Разград. Логично е обяснението, че при устойчив капацитет на детските заведения в община Завет за периода, високата осигуреност в общината се дължи на намалението на броя деца на възраст 5 – 6 год.

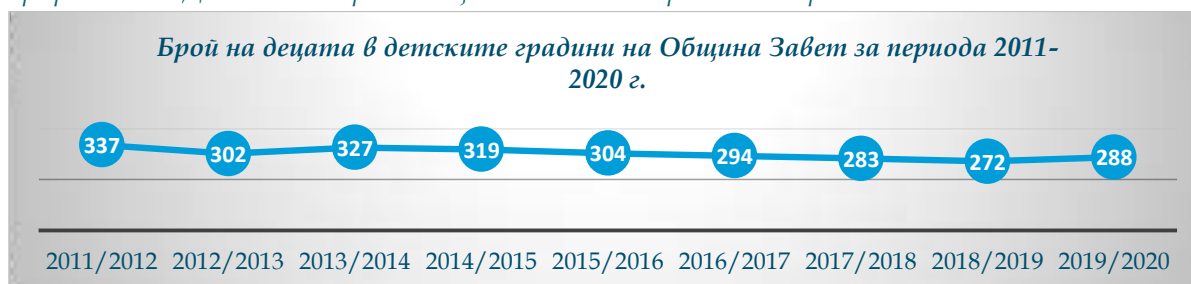
Графика №22: Места на 100 деца в детските градини за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ Инфостат

За същия период децата в детските градини са намалели с 49 и през 2019/2020 г. в 13 групи се обучават 125 деца.

Графика №23: Динамика на броя на децата в детските градини за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ Инфостат

Пропорционално на намаления брой деца е намалял и педагогическия персонал – от 33 на 28 души, както и детските учители – от 32 на 26 през 2019 г.

Графика №24: Динамика на педагогическия персонал за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ Инфостат

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Графика №25: Динамика на детските учители за периода 2011-2020 г.

Източник: НСИ Инфостат

ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНИ УЧИЛИЩА

През учебната 2019/2020 г. общинската образователна система обхваща 6 училища, от които: 4 основни в общинските села: Брестовене, Острово, Веселец, Сушево, 1 средно общообразователно училище и 1 професионална гимназия в град Завет.

Училища, паралелки, учители, учащи и завършили в общообразователни и специални училища през учебната 2019/2020 година

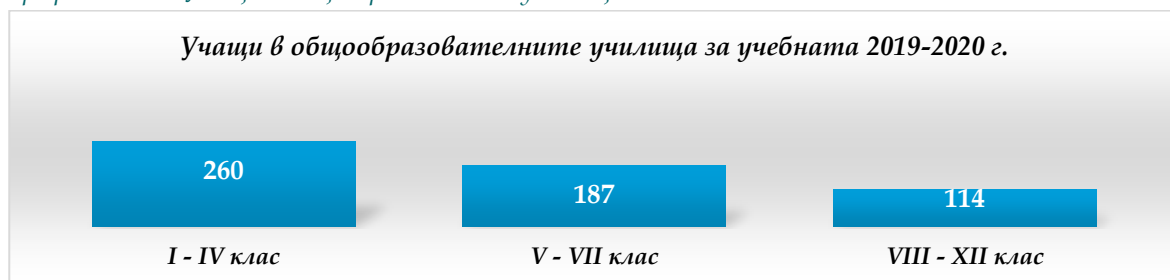
Училища	I - IV клас				V - VII клас					
	паралелки	учители	учащи		паралелки	учители	учащи		завършили	
			общо	в т.ч. жени			общо	в т.ч. жени		
6	13	29	260	131	13	26	18	7	86	78

Източник: НСИ Инфостат

Населено място	Име на институцията
Завет	СУ "Св. Св.Кирил и Методий"
Завет	ПГЗ "Кл. Тимирязев"
Завет	ВУИ "Н.Й.Вапцаров"
Брестовене	ОУ "Христо Ботев"
Острово	ОУ "Христо Ботев"
Веселец	ОУ "Христо Ботев"
Сушево	ОУ "Васил Левски"

Източник: НСИ Инфостат

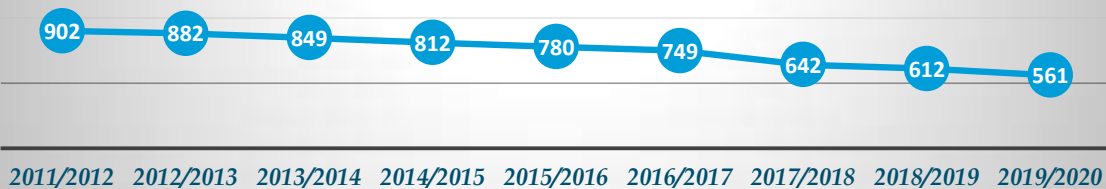
Графика №26: Учащи в общообразователни училища 2019-2020 г.

Графика №28: Динамика на учениците в общообразователни училища 2011-2019 г.

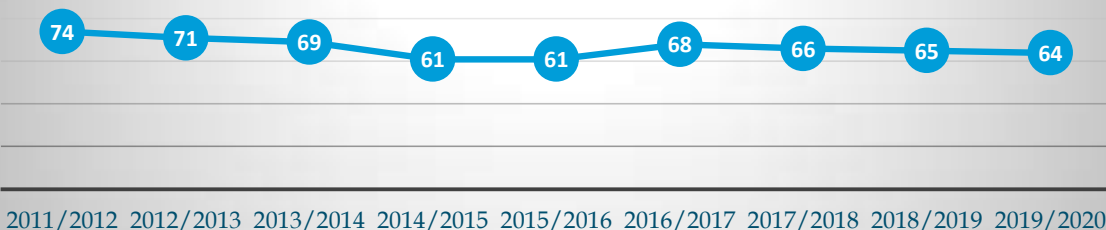
ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Динамика на учащите се се за периода 2011-2019 г.

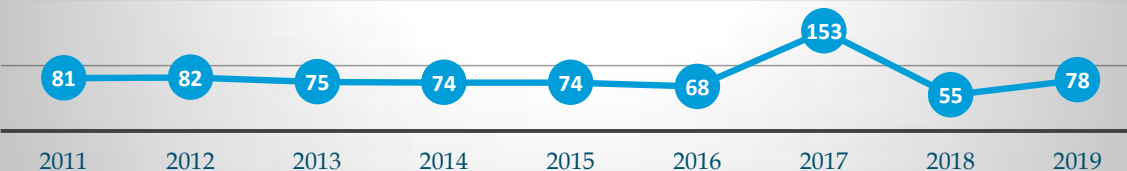
Графика №29: Динамика на преподавателите в общообразователни училища 2011-2019 г.

Динамика на преподавателите за периода 2011-2019 г.

Графика №30: Завършили общообразователни училища 2011-2020 г.

Завършили основно образование за периода 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Графика №31: Завършили средно образование 2011- 2019 г.

Завършили средно образование за периода 2011-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

ПРОФЕСИОНАЛНИ УЧИЛИЩА

Училища	Паралелки	Учители		Учащи		Новоприети		Завършили средно образование	
		общо	в т.ч. жени	общо	в т.ч. жени	общо	в т.ч. жени	общо	от випуск 2019
1	4	13	7	70	28	18	5	4	4

Източник: НСИ Инфостат

Графика №32: Завършили професионални училища 2011-2019 г.

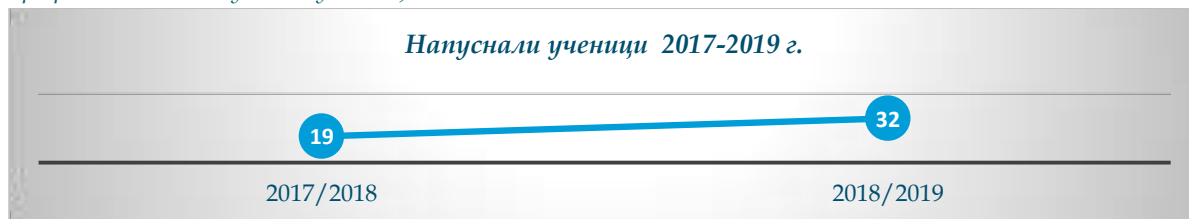

Източник: НСИ Инфостат

Анализът на съществуващото състояние на системата на образованието в Община Завет дава възможност за систематизиране на следните по-важни изводи:

- Броят на училищата и учениците в общината аналогично на останалите общини в областта и района, продължава да намалява, поради ниската раждаемост и емиграцията.
- Проблемът с отпадането от училище е значителен, особено ученици от маргинални групи.

Графика №33: Напуснали училища 2017-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения. Планираните реформи се очаква да подобрят резултатите в цялостната образователна система на всички нива и ефективното разположение на необходимата инфраструктура в пространството на всеки район.

Оптимизирането на училищната мрежа ще създаде предпоставки за финансиране на професионални училища с национално и регионално значение, защитени професии, съобразно потребностите на общините в конкретния район, както и с внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение).

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Система “Здравеопазване” се осъществява от две звена. Доболничната помощ се осъществява от различни по вид и структура лекарски практики. Тя е първото звено, непосредствено до хората в общините и населените места. Здравните услуги в община Завет се предоставят от 3 общо практикуващи

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

лекари и 2 общо практикуващи стоматолози и 15 медицински специалисти по здравни грижи.

Амбулатория за първична медицинска помощ - индивидуална практика		
д-р Надежда Афанасиевна Аврамова	гр.Завет	Обща медицина
д-р Шенол Салим Али	с.Острово	Обща медицина
	с.Брестовене	
"Д-р Ергюз Кара - АПМП - ИП" ЕООД	с.Веселец	Акушерство и гинекология
	гр.Разград	Обща медицина - зачислена
Амбулатория за първична медицинска помощ - индивидуална практика лекари по дентална медицина		
д-р Атче Хюсеин Мехмед	гр.Завет	
	гр.Исперих	
д-р Бедиха Рашид Акбуюк - Манав	с.Острово	

Източник: РЗИ Разград

Доболничната медицинска помощ се характеризира с влошено състояние, под средните норми за страната. Част от селищата се обслужват с приходящи отвън лекари, които не са локализирани постоянно в населените места.

Графика №34: Население на един лекар за периода 2011-2019 г

Източник: НСИ Инфостат

Осигуреността на населението на един лекар в Община Завет 3 175 души, а общо за страната е 236 души за 2018 г. Тази тенденция се наблюдава и при обслужването на населението със стоматологична помощ. На територията на общината не се практикува училищна медицинска помощ.

Община Завет се обслужва от филиала за спешна медицинска помощ ФСМП Кубрат към ЦСМП Разград. Центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) са лечебни заведения, в които медицински специалисти с помощта на друг персонал оказват спешна медицинска помощ на заболели и пострадали лица в дома, на местопроизшествието и по време на транспортирането до евентуалната им хоспитализация. Те са особено изведена медицинска категория с отговорна социална задача и имат непрекъснат денонощен режим на работа.

Снабдяването на лекарства се осъществява от една дрогерия, регистрирана в гр. Завет, една дрогерия в с. Брестовене и две дрогерии в с. Острово.

Община Завет разполага с една детска ясла с капацитет от 18 места. За последните три години не се наблюдават промени в капацитета на местата и броя на детските ясли на територията на общината. Наблюдава се промяна на броя на децата, посещаващи детската ясла.

Анализът показва, че основен проблем е отдалечеността на отделни селища от мястото на предлагане на съответната медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, спешна и неотложна), както и недооборудването на здравните заведения с нова, по-модерна медицинска техника.

За периода 2021 – 2027 г. е необходимо създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечените и труднодостъпни места. За тази цел е необходимо закупуване на специализирани превозни средства - оборудвани мобилни лаборатории, мобилни рентгенови кабинети и транспортни леки автомобили. Осигуряването на качествено здравеопазване изисква: Осигуряване на равен и ефективен достъп до качествено здравеопазване чрез осигуряване на равни възможности за достъп до здравните услуги на хората, включително и на живеещите в малки населени места, отдалечени от градските центрове; Модернизация на материално-техническата база на лечебните заведения, чрез осигуряване на съвременна медицинска апаратура; Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечените и труднодостъпни места; Укрепване на капацитета на общественото здравеопазване и засилване ролята на първичната помощ за сметка на болничното лечение; повишаване на здравната култура сред малцинствените групи.

Изграждането и управлението на справедлива, устойчива и ефективна здравна система, ориентирана към качество и резултати с навлизане на електронно управление в системата на здравеопазването са важна предпоставка за създаване на условия за здраве за всички през целия живот.

СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Социалната система покрива широк спектър от услуги, предоставени в общността и в специализирани институции за нуждаещите се групи от населението и ориентирани към пълноценно удовлетворяване на потребностите им в среда, по-близка до домашната.

Социалните услуги в домашна среда (личен асистент; социален асистент; домашен помощник; домашен социален патронаж) предоставят грижи за задоволяване на ежедневни потребности при домашни условия. Услугите в домашна среда се предоставят по процедурите в рамките на мерките на ОПРЧР – МТСП;

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Част от предлаганите услуги ще трябва да се развиват и в новия програмен период 2021- 2027 г. предвид застаряване на населението, неговия здравен статус, както и други социални фактори.

Социалните услуги се определят като дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот, насочени към подкрепа на подпомаганите лица за осъществяване на ежедневните им дейности и постигане на социално включване. Те се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицата, които се нуждаят от тях.

В момента в община Завет се предоставят следните социални услуги:

ОБЩИНА ЗАВЕТ	Потребители		Капацитет			Съдържание - основни дейности, фокус на услугата.	Местополо жение
	Целеви групи	Териториален обхват	2015	2016	2020		
Център за социална рехабилитация и интеграция - (ДД) <i>Предстои разкриване</i>	Деца и възрастни с увреждания	община Завет	0	0	0	Медицинска и социална рехабилитация, консултации - социални, правни, здравни, психологически, грудотерапия; Умения за самостоятелност и подкрепа на семействата.	гр. Завет
Дневен център за възрастни хора с увреждания - (ДД) <i>Предстои разкриване</i>	Възрастни хора с увреждания	община Завет	0	0	0	Дневни и почасови грижи. Медицински, социални и рехабилитационни дейности. Умения за самостоятелност и подкрепа.	гр. Завет
Обществена трапезария - общинска дейност и по проекти	Самотно живеещи стари хора; пенсионери с ниски доходи; хора с увреждания и ниски доходи и др.	община Завет	50	50	110	Осигуряване на безплатна храна на хора с много ниски доходи или без доход.	община Завет
„Личен асистент“ услуга в общността по национална програма и по ОП „РЧР“ и Механизъм „Лична помощ“	Лица и деца с трайни увреждания, с тежки здравословни състояния, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами	община Завет	47	75	75	Осигуряване на грижи в семейна среда на хора и деца, нуждаещи се от постоянно обгрижване в ежедневието си.	община Завет

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Услуги в домашна среда - социален асистент/домашен помощник (По НП и ОП)	Лица с частична или пълна невъзможност за самообслужване и/или в риск от социална изолация	община Завет	0	50	20	Дейности за лична помощ, в гр. Завет това число и дейности с медико-социална насоченост; Дейности за социална подкрепа и социално включване; Комунално-битови дейности.
--	--	-----------------	---	----	----	---

Препоръки

Препоръките са съобразени и с нагласите и очакванията, както на различните участници в предоставянето на услугите, така и на настоящите и потенциалните ползватели - рискови групи и индивиди, за които са предназначени социалните услуги и мерки за социално включване:

- Като приоритетно направление за развитие на социалните услуги, трябва да се включи и развитието на максимално широк спектър от услуги за семействата в риск, с цел превенция на изоставянето и за извеждане на децата от институциите и намаляване рискът от трайна институционализация на големия брой деца, поради бедност, безработица, лоши битови условия на семействата.
- Необходимо е изграждането на механизми на междусекторно партньорство между институциите за използване на техните ресурси в подкрепа на семействата при преодоляване на бедността и социалната изолация.
- Увеличаване броя на приемните семейства и доставчиците на услугата „Приемна грижа“. Повишаване качеството на услугата приемна грижа, повишаване капацитета на приемните родители и прецизен подбор на кандидат -приемни родители.
- Повишаване капацитета на действащите и изграждане на нови услуги за деца с увреждания, поради увеличения брой от тази рискова група.
- Повишаване капацитета и услугите за родители на деца с увреждания.
- Индивидуализиран процес на оценка на потребностите от интегрирани услуги по функции и по интензивност, който да включва детайлно проучване на особеностите на лицето, на социалното му обкръжение и предоставяната от близките му подкрепа.
- Индивидуален избор на дейностите за подкрепа - потребителят да има правото да избира вида и степента на подкрепа, която да съответства на начина на живот и увреждането, и активно да се включва в избора и прецизирането на продължителността и интензивността на различните дейности за подкрепа.
- Необходимо е постигане на устойчивост на предлаганите услуги в общността, финансирани по различни национални/европейски програми. Формите на социална подкрепа в общността като „Личен асистент“, „Социален асистент“, „Домашен помощник“ все още са зависими от отпускания финансов ресурс, а не от наличните потребности в общините.
- Необходимо е да се доразвие и разшири дейността на Домашния социален патронаж в насока поддържане на жилищната хигиена, закупуване на вещи от

първа необходимост, заплащане на ел. енергия, вода, телефон и др. административни услуги.

- Разработване и въвеждане на специфични дейности в подкрепа на рискови групи, като е необходимо да се планират мерки, насочени към осигуряване на профилактика, диагностика, лечение, рехабилитация и грижи за деца със специални потребности; осигуряване на домашно лечение на пациенти с хронични заболявания. Целевите групи са деца, хора с увреждания, хора с хронични заболявания, възрастни самотни хора, психично болни и др.

- Да се подобри капацитета и взаимодействието при реализирането на комплексни услуги в сферата на образованието, здравеопазването, спорта, заетостта и социалните услуги при постигане на общи цели за социално включване.

- Да се предвидят целенасочени мерки за преодоляване на липсата на персонал и/или неговата недостатъчна квалификация, без което е трудно осъществимо развитието на необходимите социални услуги в малките населени места и общини;

- Осигуряване на възможности за непрекъснато обучение, обмяна на опит и добри практики, с цел: развитие на капацитета на екипите в звената, ангажирани с управлението на социалните услуги; изследване на потребностите, планиране на вида и обхвата на услуги по превенция на рисковите фактори и услуги за целевите групи в риск; финансово планиране и ефективно управление на ресурсите;

ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

ЗАЕТОСТ

Коефициентът на заетост представлява относителният дял на заетите лица на населението на същата възраст. Той е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи.

Заетостта на населението в най-активна възраст (15-64 години) бележи ръст в Община Завет в периода 2011-2018 г. и достига 61.6% през 2018 г., което е по-висока от област Разград- 56.2% но изостава от средната за страната 67.7%. Въпреки предприетите мерки и програми за насърчаване на заетостта през последните години, и в частност тази при жените, все още се наблюдава различие в заетостта между двата пола. Заетостта при мъжете е 68.3%, а при жените 60.7%.

Равнището на заетост сред лицата с основно, начално и по-ниско образование е значително по-ниско от общото равнище на заетост. Въпреки нарастването на показателя приетата национална цел за страната по "Европа 2020" – 76.0% до 2020 г. трудно може да бъде изпълнена поради изоставането на района.

По-нататъшното повишаване на заетостта ще зависи от активизирането на икономически неактивни лица и тяхната (пре)квалификация, както и от обръщането на тенденцията към нетна емиграция и дори внос на работна ръка от чужбина.

БЕЗРАБОТИЦА

Коефициентът на безработица представлява относителният дял на безработните лица от икономическо активното население (работната сила).

Високата безработица, както и дългосрочната, влияят отрицателно върху икономиката и пораждат социални проблеми, най-вече директно върху бедността и социалното изключване.

По данни на ДБТ Кубрат към 31.05.2020 г. регистрираните безработни лица в община Завет са 549 лица или 15,7%, от тях 70,93 % са жени или 322 лица.

Графика №35: Динамика на регистрираните безработни лица за периода 2016-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Сравнението между структурата на безработните за 2016 и 2019 г. показва, че през последната година намалява относителният дял на регистрираните на възраст до 29 г. от 5,2 % на 4,0 % и на тези с регистрация повече от една година от 23,3 % на 19,1 %.

Графика №36: Динамика на постъпилите лица за периода 2016-2019 г.

Източник: НСИ Инфостат

Чрез посредничеството на ДБТ през 2019 г. са наети на работа по мерки 4 лица, по програми на ЗНЗ -28 лица, по ОПРЧР-29 лица и на първичния пазар -176 лица.

Специфичен проблем в община Завет за облекчаване на включването на трудоспособните младежи в трудова заетост е кариерната ориентация и консултиране. В повечето случаи младите хора нямат практически и трудов опит по придобитата специалност след завършване на своето образование и трудно се включват на пазара на труда. Не е наложена все още практиката на работодателите да инвестират в обучение и квалификация на младите работници и служители. Недостатъчните професионални умения и практики

в реална среда и невъзможността за професионален избор от най - ранна възраст принуждават част от завършилите училище да започнат "първата възможна работа", най - често в сферата на услугите, търговията и обслужването, без собствени изисквания към условията на труд.

4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ

В тази част на анализа се оценява изградеността на системите на техническата инфраструктура и качеството на предоставяните от нея услуги. Анализът обхваща транспортната инфраструктура, пътната мрежа, водоснабдителната мрежа, телекомуникационната мрежа, енергийна мрежа (вкл. възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) и енергийна ефективност), съобщителната мрежа, относителният дял на населението, обслужено със сметосъбиране и др. Целта е да се разкрие доколко състоянието на инфраструктурата дава възможност за развитието на общината, а ако това състояние е незадоволително - в каква насока трябва да се предприемат мерки.

ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

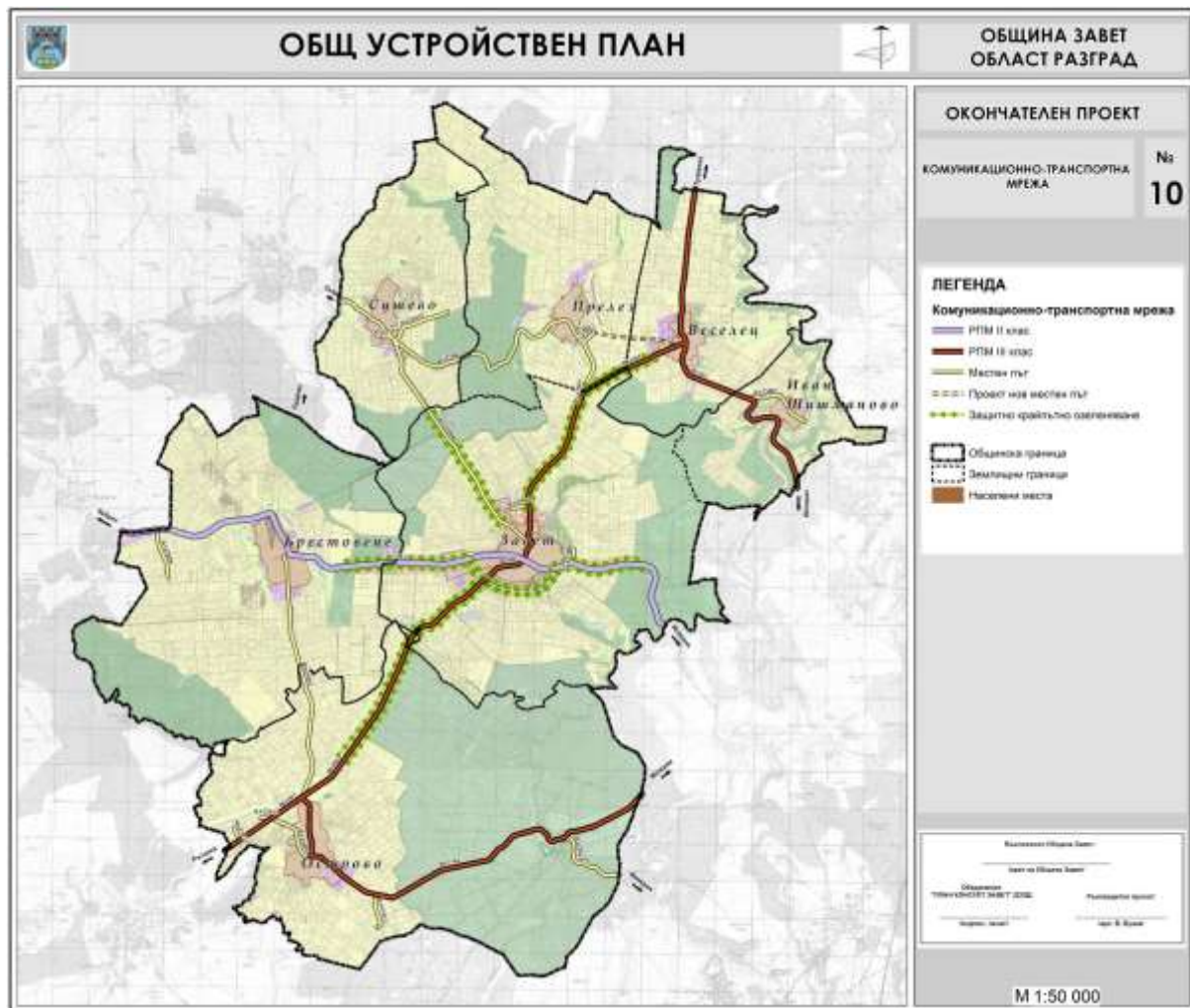
Транспортната мрежа в община Завет е представена само от шосейни връзки, липсва железопътен транспорт.

Пътна мрежа

В община Завет има изградена шосейна мрежа, която свързва всички населени места на територията. Шосейните връзки са в лошо състояние, тъй като не достигат финанси за ремонт и поддръжка.

През общината преминават пътища II-23 Русе - Исперих и III-214 Тутракан - Исперих от Републиканската пътна мрежа. Дължината на пътищата от републиканската пътна мрежа на територията на община Завет е 89.59 км.

Уличната мрежа в населените места е с обща дължина 161,78 км от тях асфалтирани са 60%. Транспортните схеми обхващат всички населени места. Автобусните линии, преминаващи през общинския център, свързват общината със съседните общини, както и с градовете Разград, Русе, Силистра, Добрич, Варна, София. Автобусните линии са одобрени от общинските и областни институции.

Клас	Обхват	Дължина км	Вид настилка
II	Път II-23 Русе - Добрич от км 51+900 до км 69+100	17,200	Асфалт
III	Път III-4902 Разград - Веселец от км 8+600 до км 28+800	20,200	Асфалт
III	Път III-2304 Исперих - Воден - Острово от км 10+000 до км 15+000	5,000	Асфалт
III	Път III-205 Исперих - Веселец - Тутракан от км 40+609 до 54+500	13,890	Асфалт
	Общо I+II+III	56,290	
IV	IV-23017 Сушево - Прелез - III-1137 от км 11+500 до км 21+900	10,400	Асфалт
IV	IV-21436 Острово - Брестовене - граница Севар от км 0+000 до км 10+200	10,200	Асфалт
IV	IV-21425 III-205/Исперих - Тутракан/ - Иван Шишманово от км 0+000 до км 0+600	0,600	Асфалт
IV	IV-21434 Острово-III-4902 /Побит камък - Завет/ Старо селище - Воден от км 5+800 до км 9+500; от км 17+500 до км 19+100	3,700	Асфалт
		1,600	
IV	IV-23019 II-23 /Завет/ - Сушево от км 0+000 до км 6+800	6,800	Асфалт
	Общо IV клас	33,300	
	Общо I+II+III+IV	89,590	

Транспортна достъпност и осигуреност на територията

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Анализът на транспортната достъпност показва, че средното отстояние на населените места до общинския град Завет около 7,5 км. В източната и южната част на общината са разположени най-отдалечените населени места - с. Иван Шишманово /11,8 км./ и с. Острово / 11,5 км./, останалите населени места са разположени на около 7 км от общинския център - град Завет. Разстоянията между селищата в общината са малки, поради това селата в общината са с добра транспортна достъпност до град Завет.

Най-близко съседно разположени общински центрове са град Исперих /17,3 км./ и град Кубрат /18,1 км/. Разстоянието до областните центрове Русе и Разград е съответно - 69,4 км и 34,4 км Най-близко разположените ГКПП са Русе /69,4 км/ и Силистра /77,8 км/.

Отстоянията на населените места до общинския център град Завет са както следва:

До съседен областен център	
град Завет - град Русе	69,4
град Завет - град Силистра	77,8
град Завет - град Шумен	84,4
град Завет - град Търговище	74
До съседен общински център	
град Завет - град Исперих	17,3
град Завет - град Кубрат	18,1
град Завет - град Главиница	29,0
град Завет - град Разград	34,4
До ГКПП	
град Завет - Русе	69,4
град Завет - Силистра	77,8
град Завет - Иовково	158
град Завет - Дуранкулак	192
град Завет - Варна	164
До населено място в община Завет	
град Завет - с. Брестовене	7,2
град Завет - с. Веселец	7,7
град Завет - с. Иван Шишманово	11,8
град Завет - с. Острово	11,5
град Завет - с. Прелез	6,7
град Завет - с. Сушево	7,3

През община Завет не преминават железопътни линии, като най-близката преминава в землището на с. Просторно /община Разград/. Основният железопътен възел е в град Самуил, който се намира на 46 км от град Завет. Той е част от главната железопътна линия Русе-Варна, като има разклонение от Самуил за Силистра, по направление Разград-Самуил-Каспичан-Синдел-Варна.

В пространствената структура на община Завет не е локализирано функциониращо гражданско летище, което да обслужва населението,

Водоизточници: Община Завет задоволява нуждите си от питейна вода основно от: ПС „Калето“ с водоизточници два броя тръбни сондажи, изградени преди повече от 37 години. Проектният дебит на един кладенец е 17,5 л/сек, а е монтирана помпа за 12 л/сек. Изградени са две СОЗ /санитарно-охранителни зони/. В помпената станция са монтирани помпи 28 МТ 45x3 с дебит $Q=28,5$ л/сек. При проектен дебит на тръбните кладенци от 35 л/сек помпената станция изпраща 81% от този възможен дебит. Събирателната шахта е преустроен кладенец тип „Реней“, който пропуска замърсени води и замърсява питейните води от двата тръбни кладенеца, а с това прави негодна за питейни нужди цялата система от ПС „Калето“. Водоснабдителната система е остаряла и износена. Тласкателят, който е от стоманени тръби $\Phi 325$ mm, дава аварии в следствие на корозията на стоманата. Поради което се използва 69% от дебита на кладенците.

ПС „Завет“. Тук се събират водите на ПС „Калето“ и от тръбен сондаж „Завет“ с дебит 40 л/сек. Общо възможния дебит на водоизточниците е 75 л/сек. В тръбен сондаж „Завет“ е монтирана помпа за 25 л/сек, която представлява 63% от дебита на кладенеца. Освен това от сондажа водите се вкарват директно във водопроводната мрежа на гр. Завет. Това съществуващо водоподаване в мрежата подлага на динамично натоварване тръбите и е с големи промени в коефициента на полезно действие на двигателите на помпите. Динамичното натоварване на водопроводната мрежа в такива случаи води и до по-чести аварии в тръбите. Помпената станция е оборудвана с помпи, чиито дебит е 50 л/сек само за хидроглобуса, захранващ високите терени на град Завет.

ПС „Воден“ - водоизточниците са три броя, от които един каптаж и два шахтови кладенеца. Шахов кладенец 1 /ТТТК1/ е с дебит 16 л/сек, а ШК2 е с дебит 8 л/сек. Каптажът има променящ се дебит от 18 до 110 л/сек. Общият дебит за ПС „Воден“ е от 44 л/сек до 134 л/сек. Необходимият дебит за с. Острово 10,16 л/сек. Минималната разлика от 34 л/сек може да покрива нуждите на с. Брестовене от 13 л/сек и големите загуби на вода от износената водопроводна система.

ПС „Брестовене“ е разрушена, но със сондажен кладенец, който има дебит 20 л/сек. Тя е подsigурявала с. Брестовене, но сега не действа.

Това състояние на изградената водоснабдителна система позволява в бъдеще да се използва масово нощната електроенергия за всички помпени станции и консуматори на електроенергия. Необходимо е да се преразгледа директното включване във водопроводните мрежи на помпени станции и да се премине към класическа схема с изграждане на необходимите резервоари с обеми подsigуряващи използването на нощна електроенергия. Помпите в

помпените станции трябва да се оразмеряват за максимално денонощни и да не се допуска задоволяване на максимално часовите разходи.

Резервоари: Град Завет. Изградените резервоари имат обем от 1750 куб.м., от които 250 куб.м е хидроглобусът задоволяващ високите терени на гр. Завет. Като обем тези резервоари са достатъчни за града и водоподаването към другите селища, но е необходимо да се прецизират мястото и котите на разполагане с оглед намаляване на разходите за електроенергия и стабилизиране на цялата вътрешна водопроводна мрежа от хидравлични удари.

С. Острово има изградени резервоари от 2x1000 куб.м. = 2000 куб.м. От тях се използват 1000 куб.м, а другите 1000 куб.м са предоставени на община Кубрат. Изградените резервоари са достатъчни като хранителни и за противопожарни нужди на с. Острово и с. Брестовене. Необходимо е резервоарът, който се използва от общината да се постави в два режима на работа: зимен и летен, за предпазване на времепрествой на водата от повече от три денонощия.

С. Брестовене. За селото има изградени резервоари от 2x400 куб.м = 800 куб.м, които напълно задоволяват нуждите на селото от вода.

С. Сушево. За селото няма изграден резервоар и е необходимо изграждането на резервоар от 200 куб.м с кота водно ниво не по-ниско от кота 270,00 м.

С. Прелез. До селото има изграден резервоар от 250 куб.м, който е напълно достатъчен да задоволи нуждите на селото. В селото има вероятност на най-високите терени да не достига водният напор. За тази цел е необходимо да се прецизира и се установи реално има ли застройки по тези високи терени и ако има такива да се предвиждат хидрофори.

С. Веселец. Изграденият резервоар от 240 куб.м е напълно достатъчен като обем и създава нормално налягане за всички терени на селото.

С. Иван Шишманово. Изграден е резервоар от 160 куб.м с противопожарен запас и това е напълно достатъчно за селото. За най-високите места, ако има застрояване да се прецизира в изчисленията и при необходимост да се предвиждат хидрофори.

Водопроводна мрежа

Основната част от водопрееносната мрежа в общината е изградена през 60-те години на XX век. Главен проблем е амортизацията на тръбите, които предизвикват аварии и допълнителни разходи по отстраняването им. Необходимо е реконструкция и модернизация на цялата водопроводна мрежа.

Решението на този въпрос е свързано и с намаляване на разходите от консумация на електроенергия, използването на нощни тарифи, както и избягване на консумация във върховото натоварване на електроенергийната система.

Съществуваща канализационна система

В населените места на територията на община Завет няма изградена канализационна мрежа. Частично изградена канализация за дъждовна вода има само в общинския център град Завет и в селата Брестовене и Острово. Отпадните води от тези мрежи се изливат извън селищата.

В община Завет няма изградена пречиствателна станция за отпадни води. Някои фирми имат изградени локални съоръжения за пречистване на отпадни води. Те не поддържат и експлоатират правилно и не изпълняват напълно потенциала си. Съоръженията са предимно кало уловители, маслоуловители и други съоръжения за механично пречистване на технологичните отпадни води.

В останалите населени места в община Завет са канализирани частично само някои сгради в централните им части. Останалите изхвърлят отпадните си води в септични ями, попивни ями или чрез директно заустване в близък воден приемник.

Основното предизвикателство, породено от демографските тенденции, е как да се планира отвеждането и пречистването на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато население, и особено в онези населени места, в които се очаква спад на населението и стопанската дейност през следващите десетилетия. Според изискванията на ДПГОВ, за агломерации, които към момента наброяват повече от 2 000 е. ж. трябва да се осигури отвеждане и пречистване на отпадъчните води, независимо от демографските прогнози. Но директивата съдържа разпоредба, позволяваща прилагане на индивидуални подходящи системи, на местата, в които отвеждането би било прекомерно скъпо или не би донесло очакваните екологични ползи.

В България сега единствената законна алтернатива на централната канализация в страната е изграждането на водоплътни изгребни ями. Те осигуряват високо ниво на опазване на околната среда, ако редовно се изпразват и ако съдържанието им се транспортира и депонира в добре работещи пречиствателни станции за отпадъчни води. Изпълнението на това решение в стриктно съответствие с наредбите, също е свързано с много високи експлоатационните разходи.

С оглед намаляване броя на аварияте и загубите на вода е необходимо да се реконструират магистралните водопроводи и разпределителната водопроводна мрежа, защото преобладаващата част от действащите мрежи и

съоръжения са въведени в експлоатация преди 1980 г. и са изградени от материали (преобладаващо етернитови и стоманени тръби), чийто срок на годност е изтекъл. На много места е необходима и пълна подмяна. В голяма част от водопроводната мрежа нивото на корозия или натрупвания на отлагания е значително, което обуславя рискове за качеството на водата. За отстраняване режима на водоподаване е необходимо да се реконструират съществуващите резервоари или да бъдат изградени нови такива, които да осигурят достатъчно водни количества за задоволяването на питейно-битовите нужди. В някои случаи ще се наложи изграждане на нови водоизточници със съответните довеждащи водопроводи.

Реконструкция и модернизация на водоснабдителните мрежи и съоръжения и търсене и разкриване на нови водоизточници, както и изграждане на нови станции за пречистване и обеззаразяване на питейни води следва да се предприемат и за решаване на проблемите с качеството на питейните води. Актуализиране на санитарно-охранителните зони (СОЗ) около водоизточниците и засилен контрол върху спазването на забраните и ограниченията в тях, както и въвеждане на задължителен характер на правилата за добра земеделска практика във вододайните зони са допълнителни мерки за недопускане отклонения в качеството на подавана вода за питейно-битови цели.

Процесът на отвеждане и пречистване на отпадъчните води изостава. В сравнение с други европейски страни степента на отвеждане на отпадъчните води в България е една от най-ниските. Още по-голямо предизвикателство пред страната е пречистването на отпадъчните води.

ЕНЕРГИЙНА СИСТЕМА. ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Енергийната система за захранване на Община Завет е част от Републиканската мрежа. Основното захранване е на 110 kV. В експлоатация е подстанция „Завет“ 110/20 kV. Захранена е с един електропровод 110 kV за осъществяване на връзката между подстанциите и електро разпределителните мрежи на съседните Общини. На територията на Общината няма изградени източници на ел. енергия от регионално и Републиканско ниво.

Основният електропровод ВЕЛ „Острово“ 110 kV е в добро състояние. За ел. захранване на територията на Община Завет има изградена една подстанция „Завет“ - 110/20 kV .

Трансформаторната разпределителна подстанция 110/20 kV е в добро техническо състояние и задоволява потребностите на района. Съществуващата подстанция има възможност за разширение с подмяна на трансформаторите с по-голяма мощност и развитие на мрежа средно напрежение с използване на кабелни линии.

За предвижданото дългосрочно развитие на Община Завет не се налага изграждане на нова ел. подстанция 110/20 kV. Разпределителната мрежа 110 kV се състои от електропровод 110 kV и подстанция 110/20 kV собственост на ЕСО ЕАД.

Електропроводите /въздушни и кабелни/ 20 kV в селищната система и в гр. Завет са изградени така, че да се реализират пръстени с цел резервираност, както на битовите потребители така също и на промишлените. В по-голямата си част електропроводите са собственост на "ЕНЕРГО-ПРО МРЕЖИ" АД. Електропроводите 20 kV са съставени от въздушни линии основно за захранване на селищата и крайградските зони. Въздушните електропроводи 20 kV създават ограничения със сервитутите си в урегулираните територии и подлежат на постепенно кабелване. Като цяло състоянието на електро-разпределителната мрежа 20 kV е в добро състояние.

На територията на гр. Завет и селищата са изградени зидани, вградени, КТП, БКТП и мачтови трафопостове. В по-голямата си част трафопостовите са собственост на "ЕНЕРГО-ПРО МРЕЖИ" АД и се управляват от градската диспечерска служба.

В населените места съществуващите ТП са оборудвани с остаряло оборудване и подлежат на реконструкция с обновяване на комутационната апаратура.

Изграждането на нови мощности 20/0,4 kV се изпълняват съгласно сключени договори за присъединяване с електроразпределителното дружество съгласно Наредбата за присъединяване на потребители и производители и ЗУТ.

Електрическата мрежа ниско напрежение в населените места в по-голямата си част е въздушна. Кабелни линии НН има частично в гр. Завет. За разлика от останалите нива на мрежите, мрежа 0,4 kV е с най-голям обем като дължини и брой съоръжения. Това е и причината тя да бъде морално и физически остаряла и изисква огромни инвестиции за реконструкции, подмяна и рехабилитация. Недоброто състояние на мрежа НН води до влошаване качеството на доставената ел. енергия.

Като разпределителни табла се използват метални шкафове, които са изложени на корозия. В тази връзка напоследък навлязоха в експлоатация полимерните разпределителни кутии. По голямата си част електромерните табла са монтирани в общите помещения на жилищните и административните сгради, което ги предпазва от преки атмосферни влияния, но е предпоставка за манипулации върху средствата за измерване. Изнасянето на средствата на измерване на имотната граница наложи ползването на полимерни кутии.

ВЪЗОбновяеми Енергийни Източници (ВЕИ) и Енергийна Ефективност

Стратегическата цел на дългосрочната общинска програма за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници на община Завет за

периода 2019- 2029г. е да създаде предпоставки за провеждане на енергийно ефективна и екологична политика, която да подобри енергийната инфраструктура на общината и да намали потреблението на конвенционални източници на енергия.

Традиционните източници на енергия имат ограничен лимит на ресурс и разпространение, както и доказано вредно въздействие върху природната среда. Възобновяемите енергоизточници са практически неизчерпаеми, без вредно въздействие върху околната среда и имат значим принос за устойчивото развитие на страната. Опасността от глобално затопляне в последните години постави като основна цел намаляването на емисиите на парниковите газове и използването на възобновяеми енергоизточници.

Слънчева енергия: Една от най-добре разработените и с доказан потенциал и бъдеще е слънчевата енергия. Още през март 2007 г. Европейският съвет постави като цел до 2020 г. 20% от енергията в ЕС да идва от възобновяеми източници. Технологичните възможности за оползотворяването на слънчевата енергия в общината не са за пренебрегване. Слънчевото отопление е конкурентно в сравнение с нагряването на вода чрез електричество. От разделението на районите в България, става ясно, че Община Завет попада във втора зона на слънчево греене със средна годишна стойност на слънчевата радиация е около 1 550 kWh/m² годишно. 17Фигура No 1 Карта за теоретичния потенциал на слънчевата радиация в България. За оползотворяване на слънчевата енергия най-достъпни и икономически ефективни са технологиите за преобразуване на слънчевата енергия в топлина, включващи т. н. слънчеви колектори. Предимствата на слънчевите термични инсталации се състоят в следното: произвежда се екологична топлинна енергия; ограничава се използването на конвенционални горива и енергии; възможна /препоръчителна/ употреба в райони, в които доставките на енергии и горива са затруднени. Изграждането на отоплителни инсталации може да доведе до 40-50 % намаляване на енергийното потребление във всички сгради на физически лица и собственици на промишлени предприятия, само след частични реконструкции и модернизации на сградите и покривните елементи. Технологичните възможности за оползотворяването на слънчевата енергия в община Завет не представляват особен интерес за частни инвеститори.

Към настоящия момент няма заявени инвестиционни намерения за изграждане на фотоволтаични инсталации на територията на общината. В случай че за някоя от сградите общинска собственост се препоръчва изграждането на фотоволтаична инсталация, община Завет ще се възползва от възможността да покрие част от енергийните нужди на част от сградите общинска собственост. Изграждането на такива системи ще доведе и до опазването на околната среда и намаляване на вредните емисии и на парните газове в атмосферата.

Вятърна енергия: След извършен анализ на техническия потенциал на вятърната енергия е установено, че единствено зоните със средногодишна скорост на вятъра над 6,5 m/s, имат значение за промишленото производство на електрическа енергия. В зона на малък ветрови потенциал вариант за използване на вятърната енергия е посредством инсталиране на вятърни генератори с мощности до няколко десетки kW. Разположението на тези съоръжения е най-подходящо в зона с ветрови потенциал на места, където плътността на енергийния поток е над 200 W/m². Към настоящия момент на територията на община Завет няма заявени инвестиционни намерения за изграждане на вятърни паркове и все още не са изследвани възможностите за оползотворяване на наличния ресурс.

ВЕЦ са най-значителният възобновяем източник на електроенергия в електроенергийния баланс на страната. Не се предвижда използване на енергийния потенциал на водния ресурс за производство на електроенергия от ВЕЦ на територията на Община Завет.

Енергия от биомаса: Значително е количеството биомаса, което се създава при отглеждането на земеделски култури и добитък, при складирането на отпадъци и при поддръжката на зелените площи в обществения сектор. В близките години не съществува никаква опасност от изчерпване на тези източници на биомаса и поради този факт дейностите по насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници на територията на община Завет ще бъдат насочени към оползотворяване на наличните ресурси биомаса. Като източници на биомаса на територията на общината могат да се използват основно стъблата на различни посевни култури, тревите, крайпътната паразитна растителност, дървесните отпадъци, остатъци от селскостопански фуражни посеви, животински отпадъци и в по-малка степен – горските отпадъци /санитарната сеч/.

В община Завет се използва биомаса – дърва за горене, както в обществения сектор /в детските градини и в училищата в малките населени места на територията на общината/, така и сред населението. Предимство при използването на дървесна биомаса е и намаляване на освободените емисии парникови газове. При изгарянето на дървесни брикети и пелети се получава пепел, която може да се използва като тор, тъй като не съдържа и по време на горенето не се получават вредни емисии, тъй като отделеният въглероден диоксид (CO₂) се усвоява от растенията при фотосинтезата.

Употребата на брикети и пелети се засилва все повече в последните няколко години, като на територията на страната дървесната биомаса започва да замества използването на конвенционална енергия и в много общини се преминава към изграждане на отоплителни инсталации с котли на пелети. От

горепосочените данни се вижда, че отпадъчната биомаса, преработена на брикети и пелети, има по-голяма калоричност отколкото традиционно използваните горива. За сравнение -около 2,5 кг брикети или пелети се равняват на 1 кг горивна нафта, или 1 тон брикети и пелети могат да заменят 500 литра горивна нафта.

За момента на територията на община Завет няма инвестиционни намерения за изграждане на предприятие за производство на енергия от биомаса –остатъчният материал от дърво преработката и дърводобива може да бъде използван за производството на дървени пелети. На територията на община Завет все още не се използват биогорива и енергия от възобновяеми източници в областта на транспорта. Усилията за повишаването на енергийната ефективност в тази сфера и използването на биогорива, в бъдеще ще бъдат насочени към привличане на инвеститори и към обновяване на автомобилния парк на обществените и частни превозвачи.

ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

В община Завет преминава оптичен телефонен кабел, който е поставен през 1998 г. и свързва градовете Кубрат и Разград. На цялата територия на общината има радио и телевизионен сигнал.

Всички населени места на територията на общината за телефонизирани. Сигналят на мобилните оператори „Мобилтел" ЕАД /МТЕЛ/, „Теленор България" ЕАД и „БТК" ЕАД /Виваком/ е със 100% покритие. Във всички населени места има интернет достъп чрез различни кабелни и мобилни оператори.

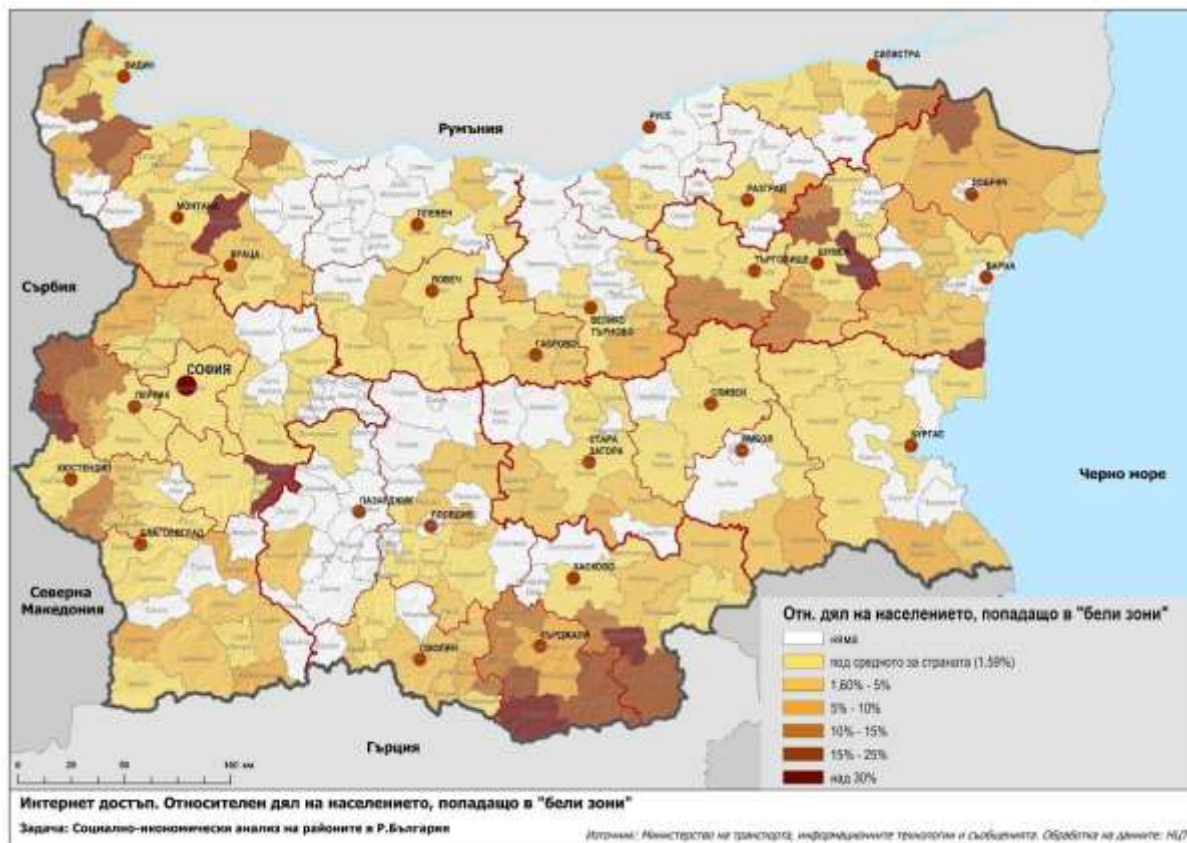
По данни на НСИ от 2011 г. достъпът до интернет в сравнително малък, като следва 26% от жилищата и 43,8 % от живеещите лица имат достъп до интернет, което е под средните стойности за областта. Разликата между общинския център и останалите населени места не е голяма. Едва 46,5% от населението на общината е заявило, че притежава компютър, като за град Завет е 50,9 % от населението и за 44,7% за населението на селата. На територията на общината, съществува и една поща, която да обслужва населението, разположена в непосредствена близост до сградата на община Завет.

Достъп до и използване на Интернет

Информационните и комуникационни технологии са един от водещите фактори за изграждане на конкурентоспособна икономика, основана на знанието и иновациите, за иновативно и приобщаващо информационно общество, осигуряващо високо качество на живот на гражданите. Ефектите и въздействието от развитието и широкото прилагане на ИКТ обхващат всички социално икономически сектори.

Община Завет има сключен договор № 47 от 15.02.2019 г. с Българска телекомуникационна компания ЕАД във връзка със Споразумение за отпускане на безвъзмездни средства в рамките на механизма за свързване на Европа (МСЕ): WiFi4EU № 1-2018/002605-003966. Предмет на договора „Доставка на оборудване и изграждане на безжична (WiFi) мрежа на територията на Община Завет.“ Точки на достъп до безжичен интернет: Сградата на община Завет – вътрешно, Паркова зона пред общината, Зона пред НЧ “Саморазвитие – 1902” гр. Завет, Спортна площадката и парк до сградата на соц. грижи, Централната част на с. Брестовене (кметство, читалище, детска градина). Дейностите предмет на договора включват доставка на съответното оборудване, монтаж на същото, първоначална конфигурация и пускане на експлоатация на безжична мрежа, и обучение на поне един служител за работа с мрежата. ЕС финансира разходите за оборудване и инсталиране на точките за достъп до безжичен интернет, а Община Завет ще плаща за осигуряването на интернет връзка, поддръжка и експлоатация на оборудването за период от 3 години.

С Решение № 33 на Министерския съвет от 20 януари 2020 г. са одобрени визията, целите и приоритети на Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, като един от водещите приоритети на програмата е Приоритет 8 „Цифрова свързаност“ с водещо ведомство Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията. Усилията ще бъдат насочени към осигуряване на условия за цялостната цифровизация на икономиката. За развитието на ИКТ ще бъде осигурена необходимата цифрова инфраструктура, като платформа за предоставяне на разнообразни електронни услуги, включително публични. Мерките в тази област ще са концентрирани в подобряване на достъпа до високоскоростен интернет в по-слабо населените региони и неговото активно използване от населението и бизнеса, както и в развитието на високоскоростния мобилен интернет в страната.

Широколентово покритие

Широколентовото покритие в България е над средните стойности за ЕС, но се наблюдава дисбаланс между гъсто населените места и слабо населените места. В селските и отдалечените райони се наблюдава липса на пазарна ефективност, дължаща се на значителни неравенства по отношение на инвестиционните намерения на частните оператори за изграждане на широколентови мрежи и покупателните възможности и характеристиките на местното население. Цената за разполагане на свърх бърза широколентовата мрежа до тези райони е значително по-висока от цената за достигане в градски гъсто населени райони, поради географската отдалеченост и незадоволителната инфраструктура като цяло. Освен това базата за постижими бъдещи приходи на крайните оператори ще е по-ограничена поради ниската гъстота на населението в тези райони и съответно по-ниските доходи. Тези обстоятелства налагат предприемането на специални мерки, които да допълнят ефекта на предварителното регулиране.

Широколентовият достъп се припознава от Европейската комисия (ЕК, Комисията) като един от основните инструменти за подобряване на икономическото и социално благосъстояние на населението. Той се превръща във все по-важен фактор не само за конкурентоспособността на предприятията, но и за подпомагане на социалното приобщаване, като едновременно разширява възможностите за развитие и използване на услугите, базирани на цифрови технологии, вкл. услуги на електронното управление. Разпространението на високоскоростна свързаност може да

доведе до значително нарастване на брутния вътрешен продукт, заетостта, конкурентоспособността на националните икономики на международната сцена и да повиши качеството на живот.

Разширяването на достъпа до високоскоростен интернет в селските райони ще е важна предпоставка за развитието на проекти за умно и устойчиво земеделие, стимулирайки местната икономика и подобрявайки качеството на живота. Правителствената подкрепа в тази насока ще се изрази и в разширяването на обхвата на висококачествените безжични ширококолентови услуги чрез освобождаването на радиочестотен спектър и активно участие в инициативи за предоставяне на безплатен публичен Wi-Fi. С оглед осигуряване на ефективност на тези инвестиции, те ще бъдат съпроводени от мерки за повишаването на цифровата грамотност на населението и стимулиране на използването на цифрови услуги от обществото и бизнеса.

Невъзможността пазарните сили да осигурят ширококолентови услуги своевременно, на достъпни цени, на всички граждани, независимо от географското им местоположение на територията на страната, обуславя необходимостта от държавна намеса, за да се защити общественият интерес. Необходимо е ИКТ проектите в селските региони да бъдат фокусирани върху обезпечаване на ширококолентов достъп до Интернет, отговарящ на изискванията на новите комплексни електронни услуги, върху съдържание, съобразено с интересите на населението в тези региони, и услуги, насърчаващи ползването на Интернет и развиване на нови компютърни умения за ползване на Интернет и електронни услуги.

Проекти, съчетаващи трите аспекта, се оказват най-ефективни. Доброто управление на проектите, както и икономическите, политическите и социалните фактори са решаващи за успеха на ИКТ проектите в селските райони и могат да гарантират тяхната по-голяма адекватност на нуждите на местната общност и да повлияят положително на цялостната свързаност на териториалните единици в държавата.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ОТПАДЪЦИ

Въведено е организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци за всички населените места в общината. Осигурени са транспортни средства и съдове за събиране на битови отпадъци. Община Завет има разработена Програма за управление на отпадъците до 2020 г., която трябва да се актуализира за 2021-2027 г. Изготвен е и доклад за морфологичния състав на отпадъците в общината; Осигурени са услуги по управление на битовите отпадъци – сметосъбиране и сметоизвозване, обезвреждане, разделно събиране на опасните отпадъци.

Смесените битови и строителни отпадъци се депонират на регионалното депо, находящо се до гр. Разград, което отговаря на съвременните екологични изисквания, но е с изчерпващ се капацитет до 2020 г. Очаква се разширението на регионалното депо да се финансира от ПУДООС и да се разшири преди 2020 г.; Има техническа готовност за изграждане на регионална сепарираща инсталация до регионално депо Разград;

Проектирани са за изграждане следните инсталации и съоръжения: инсталация за сепариране и инсталация за открито компостиране на разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци; При наличие на интерес от страна на частни инвеститори може да се изгради и инсталация за рециклиране на строителни отпадъци;

Общините от регион Разград следва да вземат решения относно изграждане на посетителски център за доставка на едрогабаритни, опасни и други отпадъци от населението, инсталация за оползотворяване на сметищен газ и съответно възлагането и подготвянето на прединвестиционни проучвания и техническа документация за тях;

В общината е реализиран проект за осигуряване на домакинствата с домашни компостери и към момента не се предвижда разширяване на системата.

Тъй като в Община Завет няма населено място с население над 10 000 жители не е необходимо да се осигури площадка за безвъзмездно предаване на разделно събрани битови отпадъци от населението и към настоящия момент такава не е изградена.

ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

Ръководството на община Завет отчита факта, че опазването на природата е в основата на устойчивото развитие на общината и провежда системно политика за подобряване на компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие. Географските и икономическите условия в община Завет са благоприятни за запазване на околната среда. На територията на общината няма големи замърсяващи предприятия. Показателите, отчитащи замърсяването на водата, въздуха и почвата, са с ниски стойности. Община Завет попада в района на действие на Регионалната инспекция по околната среда и водите - гр. Русе, която осигурява на регионално равнище държавната политика за опазването и осигуряването на благоприятна и здравословна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи.

Географските и икономическите условия в община Завет са благоприятни за запазване на околната среда. На територията на общината няма големи замърсяващи предприятия. Показателите, отчитащи замърсяването на водата, въздуха и почвата, са с ниски стойности. Община Завет попада в района на действие на Регионалната инспекция по околната среда и водите - гр. Русе, която осигурява на регионално равнище държавната политика за опазването и осигуряването на благоприятна и здравословна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи.

ВЪЗДУХ

По отношение чистотата на атмосферния въздух, районът на гр. Завет не е сред проблемните. За чистотата на атмосферния въздух, освен климатичните фактори и релефът, допринасят и липсата на големи промишлени предприятия или топлоцентрали, както и големи животновъдни ферми. На територията на общината няма постоянен пункт за контрол на качеството на атмосферния въздух. За периода 2009-2014 г. не е извършван контрол и от мобилната автоматична станция на ИАОС - София. Поради факта, че в община Завет няма промишлени обекти, притежаващи източници на вредни емисии в атмосферата, до настоящия момент не е извършван емисионен контрол на качеството на атмосферния въздух в общината. Един от основните източници на замърсяване на въздуха в общината е преминаващият през гр. Завет път I-22 Русе - Кубрат - Исперих, обслужващ транзитния трафик за градовете Исперих, Дулово, Добрич и Варна. Контролът върху замърсяването от МПС се осъществява от органите на Пътна полиция и се извършва по следните показатели - димност, въглероден оксид, азотни оксиди, въглеводороди. Други източници на атмосферно замърсяване са локалното отопление с твърдо гориво и неправомерното изгаряне на растителни отпадъци (изсъхнали градински отпадъци и листа) през студеното полугодие. При липса на вятър, димът, който се отделя, се задържа ниско над жилищните сгради, характеризиращи се с преобладаваща ниска индивидуална застрояка, и предизвиква задушлива миризма. Като заплахи за увеличаване на замърсяването в община Завет могат да бъдат посочени: увеличаването на автомобилният трафик, нарастването на остарелия автомобилен парк и увеличеното потребление на отоплителни материали през зимния период.

ВОДИ

Общината има добре изградена водоснабдителна мрежа, която осигурява вода на всички 7 населени места и обхваща 100% от населението на общината. Водоснабдяването се извършва чрез 3 бр. помпени станции, осигуряващи питейна вода с добро качество. Качеството на питейните води, които се доставят за населението, се регулира съгласно изискванията на Наредба No9/16.03.2001 г. РЗИ - Разград провежда текущ санитарен контрол по

БДС, включващ кратък химичен и бактериологичен анализ на питейната вода. Данните от изследванията за периода 2010-2014 г. отговарят на изискванията. Нитратното замърсяване на питейната вода е между 2.0 и 3.0 мг/дм³ и не надхвърля допустимите 50.0 мг/дм³. В някои случаи има отклонения в органолептичните качества на питейната вода – неприятен вкус и мирис, предизвикани от използваните средства за обеззаразяване на питейната вода. В село Иван Шишманово минава дере, което през по-голяма част от годината е пресъхнало. Във всяко землище има по няколко изкуствено създадени водоема, но поради неритмичните валежи и липсата на средства за почистването им, дъждовна вода не се задържа в тях. Тези водни площи благоприятстват развитието на поливно земеделие и пасищното животновъдство. На територията на община Завет няма производствени обекти, изпускащи отпадъчни води, и понастоящем не се отчита влияние на изпускани отпадни води върху питейни водоизточници. На територията на общината няма изградени пречиствателни станции за отпадни води /ПСОВ/. В гр. Завет и с. Брестовене има частично изградена канализация за дъждовни води. Също така, няма и изградена канализационна мрежа за битови отпадни води. Отпадните води от битови, административни и жилищни сгради се заустват в септични ями, които до голяма степен не се ползват по предназначение, което води до преливане и недопустими течове в междублоковите пространства и улиците, тъй като в района на жилищните блокове подпочвените води не са на голяма дълбочина. Това е предпоставка за замърсяване на почвата и въздуха и за възникване на стомашно-чревни заболявания. В допълнение, като проблем може да се посочи и липсата съоръжения за пречистване на отпадните води в по-големите животновъдни ферми. През 2009 г. Община Завет кандидатства за финансиране по Оперативна програма „Околна среда“ с интегрираните проекти: „Изграждане на пречиствателна станция за отпадни води /ПСОВ/, канализационна мрежа и реконструкция на водопроводната мрежа на гр. Завет“ и „Изграждане на канализационна мрежа, ПСОВ и реконструкция на водопроводната мрежа на с. Брестовене“.

ПОЧВИ

На територията на Община Завет Регионалната инспекция по околната среда и водите - Русе има определен един пункт за осъществяване на почвен мониторинг - No340 село Веселец, Община Завет. При извършения мониторинг не са констатирани замърсявания с тежки метали, металоиди, устойчиви органични вещества /пестициди/. Няма данни за киселини и засолени почви на територията на общината, както и няма определен пункт за мониторинг. Доброто екологично състояние на почвите се дължи на отсъствието на “активна” промишлена дейност, както и интензивна селскостопанска дейност. При сегашната структура и принос на основните икономически дейности не се очаква негативно въздействие върху

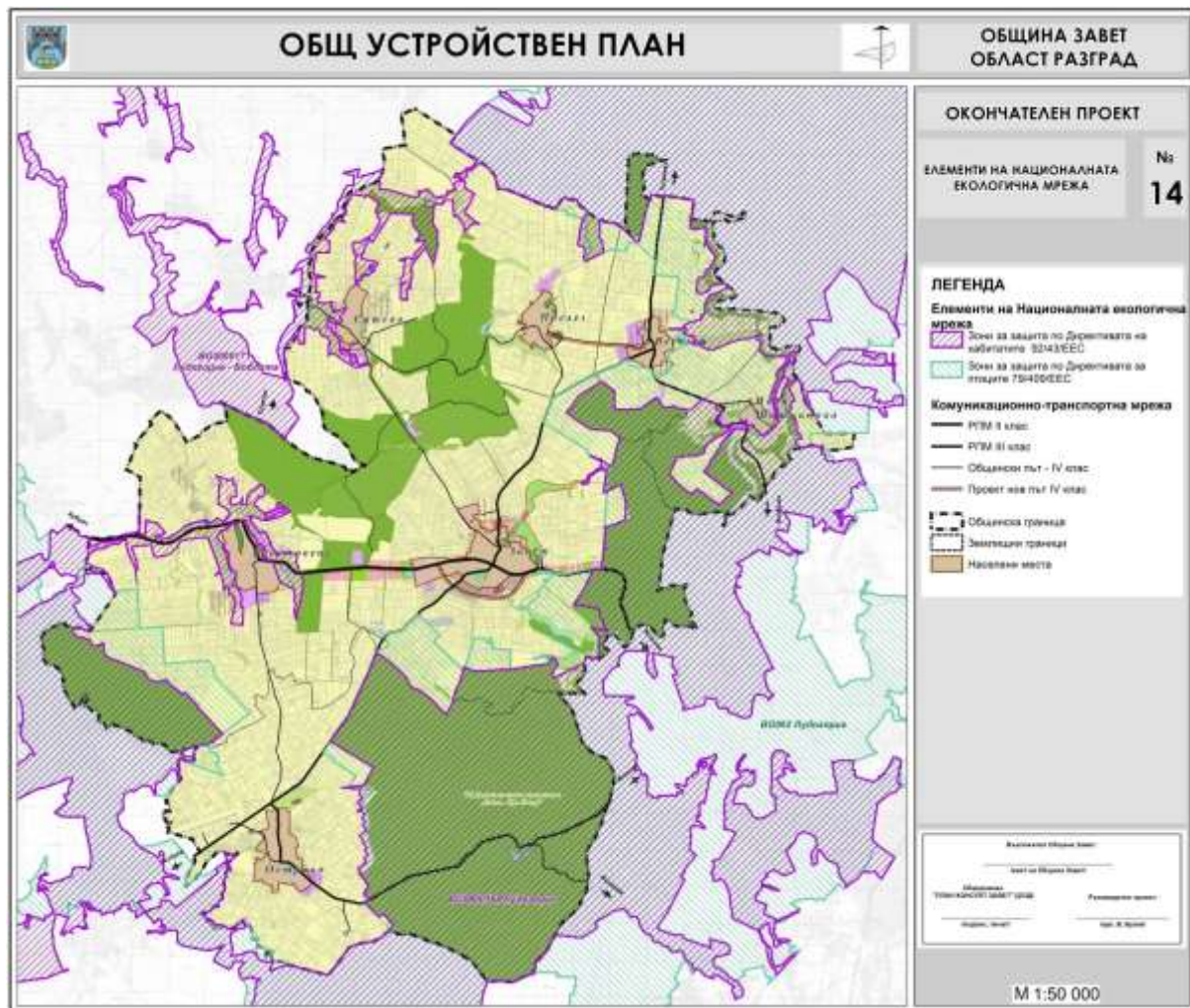
състоянието на почвите. Въпреки това, при планиране на икономическото развитие на общината - развитие на земеделско и горското стопанство, добивна промишленост, трябва да се отчита възможността за проявление на подобни процеси. Община Завет няма разработена Общинска програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите в съответствие с изискванията на чл. 26 от Закона за почвите и следва да изготви такава.

БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Животинският свят на територията на община Завет се характеризира със разнообразие. В горите се срещат различни видове едър и дребен дивеч. Представителите на едрия дивеч са благороден елен, сърна, дива свиня, дива коза. Най-характерни видове за дребния дивеч са див заек, фазан, яребица и дива патица. От хищниците се срещат лисица, чакал и вълк. Територията на общината попада сред 114-те защитени зони за опазване на дивите птици по Директива 79/409/ЕИО, покриващи 20,3% от територията на България, приети с решения на Министерски съвет. Защитените зони на територията на общината включват землищата на следните населени места: Брестовене, Веселец, Завет, Иван Шишманово, Острово, Прелез. Сред основните разпространени видове птици са: обикновена и сива врана, гарга, фазан, яребица, дива патица, черешарка, кадънка, полска чучулига, синигер, поен дрозд, славей, пъстър кълвач и др.

Животинските видове, обитаващи защитените зони на територията на община Завет, са следните:

- Защитена зона „Лудогорие“ BG 0000168 – лалугер и европейски вълк;
- Защитена зона „Лудогорие - Боблата“: -Бозайници: европейски вълк, добруджански (среден) хомяк, дългокрил прилеп, дългопръст нощник, южен подковонос, лалугер, пъстър пор;-Земноводни и влечуги: червенокоремна бумка, ивичест смок, обикновена блатна костенурка, шипобедрена костенурка, шипоопашата костенурка, добруджански тритон, голям гребенест тритон;-Безгръбначни: хидриас, обикновен сечко, буков сечко, бърмбър-рогач, алпийска розалия.

Източник: ОУПОЗавет

Растителен свят: Във фитогеографско отношение територията на община Завет спада към Дунавския район от равнинно-хълмистия дъбов пояс на долния пояс на дъбовете и черния бор. Растителното разнообразие в горския фонд на община Завет включва над 36 дървесни вида, в т. ч. 4 иглолистни видове, над 20 храстови видове и над 100 тревни растителни видове. В общината са разпространени два основни вида гори – широколистни и иглолистни. Широколистните гори се делят на тъмни и светли. Тъмни са буковите гори. Светли са дъбовите гори. Освен главните дървесни видове - бук и дъб, в широколистните гори растат още габър, клен, явор, ясен, бреза, върба, орех, акация, кестен, леска, липа и др. Тяхното разпространение зависи от светлината и влажността на съответния район. В повечето умерени иглолистни гори преобладават вечнозелени иглолистни растения, но някои представляват смесица от иглолистни и широколистни вечнозелени дървета или широколистни листопадни дървета. В тези гори има много видове дървета, между които, ела, хвойна, чер бор, смърч, бук и цер. Ниската растителност също включва голямо разнообразие от треви и храсти - смрадлика, глог, шипка, бъз, трънка, дрян, леска, диво грозде и др. Най-разпространените дървесни култури в района на общината са: салкъмът (бяла акация) (*Robinia pseudoacia*), белият и черният бор (*Pinus sylvestris*, P.

nigra) и хибридна топола (*Populus x canadensis*). Салкъмът (бялата акация) е най-широко залесяван сред чуждите за района видове. По-големи или по-малки култури се срещат навсякъде на територията на общината. Салкъмът се отличава с бърз растеж и има калорична дървесина, въпреки че променя някои от основните характеристики на почвата (уплътнение, химичен състав) и напред трябва да се поддържа на територията на общината и да се залесява на някои по-лесонепригодни места, включени в горския фонд. Целта за това е да поеме част от антропогенният натиск от страна на местното население към естествените гори в райони.

Боровите култури са залесявани не само заради бързия им растеж и ценната им (чамова) дървесина, но и на много места с макар и съмнителни естетически мотиви. С последното се обяснява и широкото им използване в парковите зони на града и селата. Днес на повечето места боровите култури са в лошо състояние. Тези гори силно променят състава на почвата и имат значение само за популациите на някои ядовити гъби (масловката). За в бъдеще практиката за залесяване на иглолистни в нетипичния за тях регион на равнината трябва да бъде прекратена, или поне намалена до разумен минимум. Тополовите култури се създават основно в поречията на малки вътрешни реки (дерета) и се среща почти във всички населени места на общината. Те растат сравнително бързо и имат ценна дървесина. От друга страна са податливи на различни заболявания и лесно съхнат. Липовите гори заемат много по-малки площи, основно по северните и източните склонове. Те често са обект на набези по време на цъфтежа им, когато се събират цветовете за билки. Други слаборазпространени естествени и залесявани видове в горската растителност на района са летния дъб, косматия дъб, бряста и др. Те участват в растителността на района като много малки и деградирани гори или култури. В региона са запазени сравнително малко девствени гори - Воденската гора е една от тях. На 36 км. североизточно от гр. Разград, в Община Завет, върху площ от 85 000 дка, се простира световноизвестното ловно стопанство „Воден“ със специален статут с около 145 000 дка гори.

Общата оценка за състоянието на горите в региона е негативна - те са най-застрашени от пряко унищожение, поради факта, че ниският жизнен стандарт на местното население, особено в селата, го насочва към най-лесния начин за бързо оползотворяване на горския ресурс чрез изсичането му.

Растителните видове и природните им местообитания, попадащи в защитени зони от територията на община Завет, са следните:

Защитена зона „Лудогорие“ BG 0000168 - полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (важни местообитания на орхидеи), Балкано-панонски церово-горунови гори, Евро-сибирски степни гори, Дъбово-габъррови гори от типа Galio-Carpinetum;

Защитена зона „Лудогорие-Боблата“ BG 0000171 - Отворени калцифидни или базифилни тревни съобщества от Alyso-Sedion albi, Полуестествени сухи

тревни и храстови съобщества върху варовик (*важни местообитания на орхидеи), Панонски льосови степни тревни съобщества, Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове, Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове, Панонски гори с Quercus petraea і Carpinus betulus, Панонски гори с Quercus pubescens, Евро-сибирски степни гори с Quercus spp., Балкано-панонски церово-горунови гори, Мизийски гори от сребролистна липа.

На територията на община Завет има обявени **3 защитени вековни дървета** (2 бр. в землището на с. Веселец и 1 бр. в Ловно стопанство „Воден“). Защитени вековни дървета на територията на община Завет са:

Благун - записан в Държавния регистър на защитените вековни и забележителни дървета с No1428, находящ се в с. Веселец на 600 м. северозападно от пътя с. Веселец – Тутракан, с приблизителна възраст от 500 години, височина 14 метра и обиколка 3,86 метра;

Благун - записан в Държавния регистър на защитените вековни и забележителни дървета с No1430, находящ се в землището на с. Веселец на 200 м. от пътя с. Веселец – Тутракан, с приблизителната възраст 200 години, височина 14 метра и обиколка 3,55 метра;

Летен дъб - записан в Държавния регистър на защитени, вековни и забележителни дървета с No243, находящ се в местността „Сухият мост“ на територията на Ловно стопанство „Воден“, където достъпа е ограничен. Вековните дървета са обозначени с табели, санитарното им състояние се определя като добро.

В ловното стопанство „Воден“ се срещат различни видове лечебни растения, чиито добив е ограничен, поради ограничения достъп до стопанството. Находищата на билки са разпространени предимно в горските масиви. Сред основните видове билки и лечебни растения са: коприва, трънка, шипка, глог, черен бъз, нисък бъз, смрадлика, лайка, обикновена мента, маточина, люляк, лечебно великденче, магарешки бодил, ливадна детелина, мащерка, здравец, глухарче, трицветна теменуга, обикновена дяволска уста, метличина, конски кестен, кукувичка прежда, полски пелин, паричка, овчарска торбичка, остра острица, бодлива метличина, синя метличина, обикновена синя жлъчка, полска паламида, обикновена паламида и коронеста лайкучка.

ОТПАДЪЦИ

Община Завет има добра инфраструктура и организация за третиране на отпадъците. Смесените битови и строителни отпадъци се депонират на регионалното депо, находящо се до гр. Разград, което отговаря на съвременните екологични изисквания, но е с изчерпващ се капацитет до 2020 г.

Общината е осигурена с транспортни средства и съдове и не е необходимо да се предвидят нови, а само да се подменят амортизираните. Разположението на съдовете по населени места е в съответствие с броя и нуждите на населението и не се налага промяна в разпределението им към момента.

Проектирани са за изграждане следните инсталации и съоръжения: инсталация за сепариране и инсталация за открито компостиране на разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци.

Извършеният анализ на организационните схеми за управление на отпадъците, планиране, финансиране и определяне на цени и такси за услугите показва следното: С оглед измененията на чл. 67, ал. 2 от ЗМДТ, в сила от 01.01.2015 г., свързани с определяне размера на таксата за битови отпадъци, размерът ѝ се определя в левове на ползвател или пропорционално върху основа, определена от общинския съвет, която не може да бъде данъчната оценка на недвижимите имоти, тяхната балансова стойност или пазарната им цена, в случая наредбата на община Завет не отговаря на нормативните изисквания и следва да се актуализира;

Средствата, които общината събира от такса битови отпадъци покриват разходите за управление на отпадъците за всяка година изследвана година. Препоръчва се да се проучат и използват възможностите по европейски и други публични средства за финансиране на разходите за управление на отпадъците.

ШУМ

В община Завет не се надвишават пределно допустимите нива на шума, поради тази причина не е правен и анализ на звуковото налягане в отделните населени места. На територията на общината има един промишлен източник - „Авис“ ЕООД, излъчващ шум в околната среда и подлежащ на контрол. До настоящия момент от извършения собствен мониторинг не са констатирани превишения на нормите за шум в околната среда. Друг източник на шумово замърсяване на територията на общината е остарелият автомобилен парк и транзитно преминаващите превозни средства.

РАДИАЦИОНЕН КОНТРОЛ

В град Завет е разположена точка за радиационен мониторинг, който се осъществява от Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ – МВР. Радиационният фон се измерва ежедневно. Измерените стойности на радиационния фон са в нормалните граници. В допълнение, около района са разположени още 4 станции (Русе, Самуил, Тервел и Силистра) от Националната автоматична система за измерване на радиационния гама-фон. Регистрираните стойности от четирите станции също са в нормалните граници. През периода 2009-2014 г. на територията

на община Завет не са регистрирани инциденти или аварии с радиоактивни вещества.

ЗЕЛЕНА СИСТЕМА

Зелените площи на територията на община Завет са равномерно разпределени по населени места. Разпределението на зелените площи на територията на общината е регламентирано с подробните устройствени планове на населените места. Те заемат предимно крайпътни терени, паркове и квартални градинки. Растителността е представена от декоративни дървета, храсти (кестен, липа, бреза и др.) и цветя (теменужки, рози, лалета и други видове в съответствие със сезона).

Развитието на системата от зелени площи в общинския център и зоните за отдих оказват положителен ефект върху качеството на въздуха, допринасят за намаляване на замърсяванията от транспорта и бита, особено през зимата, както и за подобряване на общия изглед на града и селата. Веднъж годишно се извършва просветляване на декоративните дървета с оглед предотвратяване на проблеми с електропроводната мрежа през зимния сезон. В част от населените места от общината има квартални градинки, които не се поддържат от дълго време, няма цветни насаждения, декоративните дървета са полуизсъхнали, а оградните елементи липсват. Това улеснява достъпа на животни до зелените площи и създава опасност за съществуващата растителност. През пролетния сезон, благоприятстващ развитието на акарите, се извършва само косене на зелените площи, предимно в близост до детски градини и училища, но не се провежда дезакаризация. Извън населените места на територията на Община Завет няма налични паркове за отдих.

Карта № : Зелена система

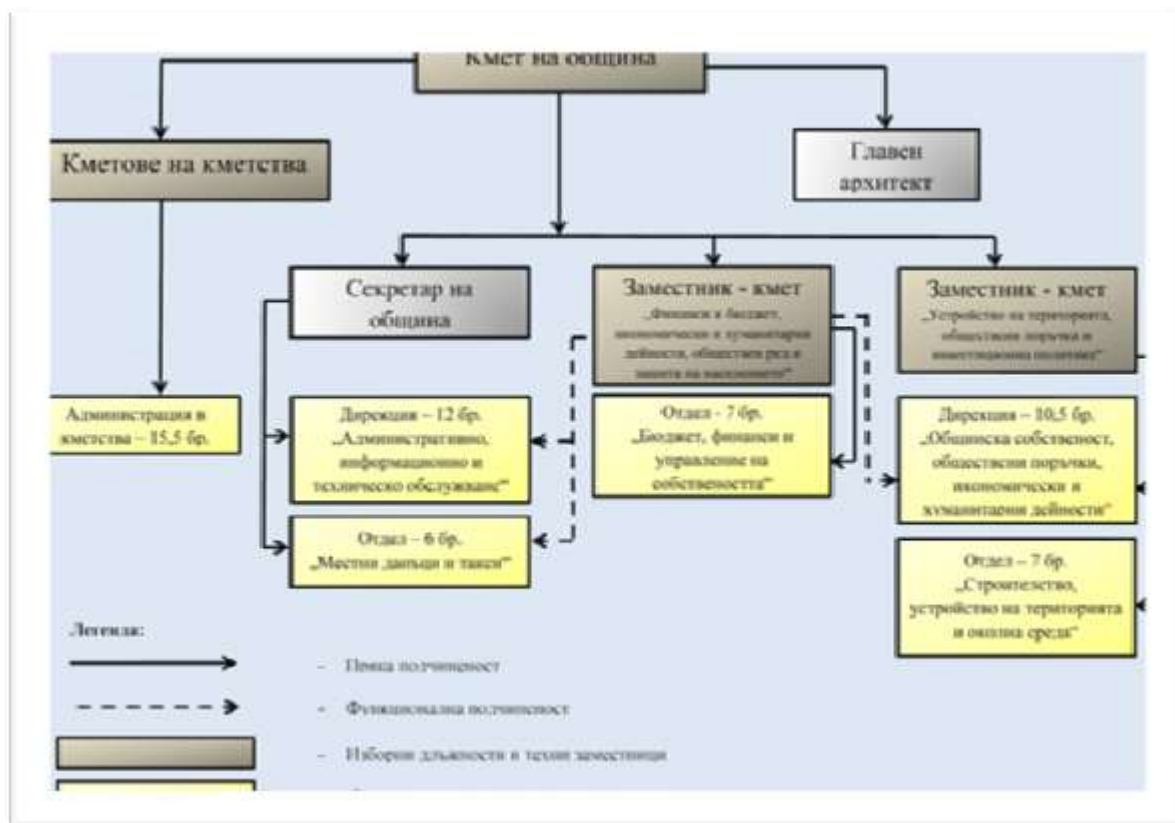
Също така, на официалния сайт на общината <http://zavet-bg.com/zavetbgcom/news.php> регулярно се публикува актуална информация по посочените въпрос

5. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ НА ОБЩИНСКАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

Качеството на публичната администрация има пряко отражение върху икономическата среда и е ключов фактор за насърчаване на производителността, конкурентоспособността и икономическия растеж.

Общинската администрация осигурява изпълнението на законите, подзаконовите нормативни актове, решенията на общинския съвет, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му, подпомага общинския съвет и осигурява дейността му, извършва дейност по административното обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица. При осъществяване на своята дейност общинска администрация се ръководи от принципите на законност, равнопоставеност, прозрачност, достъпност, отговорност, целесъобразност и ефективност.

Организацията и дейността на администрацията е регламентирана в Устройствения правилник на общинската администрация приет с Решение на Общински съвет.

Общинската администрация е структурирана в: управление; обща администрация с една дирекция; специализирана администрация с две дирекции; едно кметство с кмет и едно кметство с назначаем кметски наместник.

Кметът на общината ръководи цялата изпълнителна дейност на общината. За срока на мандата си Кметът назначава заместник-кметове в съответствие с одобрената структура на общинската администрация.

Секретарят на общината организира, координира и контролира функционирането на общинската администрация за точното спазване на нормативните актове и условията на чл.43,ал.3 от ЗМСМА.

Общинската администрация включва обща и специализирана администрация, структурирана в дирекции.

Дейността на общинската администрация се осъществява от държавни служители и служители по трудово правоотношение. Служителите в общинската администрация осъществяват своята дейност в съответствие със Закона за държавния служител, Кодекса на труда, подзаконовите нормативни актове и Вътрешните правила за работата на общинската администрация, Наредбите и правилниците на ОбС и актовете на кмета на общината.

През последните години общинските администрации са изправени пред трудно предизвикателство – от една страна фискалните ограничения, резултат от влошената икономическа обстановка, налагат намаляване на разходите за провеждане на публични политики, а от друга търсенето на обществени услуги и подкрепа от общините и държавата нараства.

Гражданите имат все по-големи очаквания към институциите, свързани с осигуряване на повече публичен контрол върху тяхната дейност, подобряване качеството на предоставяното обслужване и гарантиране на по-висок стандарт на живот. Постигането на нужния баланс е нелека задача, която изисква мобилизиране на съществуващия граждански, политически и административен потенциал. Въпреки безспорните позитиви на общинската администрация, стремежът към непрестанно развитие и усъвършенстване изисква да се идентифицират и съществуващите проблеми, чието преодоляване ще спомогне за допълнително повишаване на ефективността и ефикасността в нейната работа.

Необходима е администрация, която да е в състояние още на ранен етап да анализира и дефинира възникващи проблеми в обществото, да предлага мерки за тяхното разрешаване и да ги осъществява успешно.

Администрация, която да изпълнява по-добре своите функции по един структуриран начин, както и механизъм за непрестанен диалог с обществото, за да бъдат адекватно отчитани и хармонизирани интересите на различните групи. За да стане това, следва да се предвидят цели и средства за адаптиране на структурите на общинското и държавното управление към динамично променящите се нужди на гражданите и бизнеса, с оглед развитие на гъвкава, модерна, иновативна и отзивчива администрация.

Основен проблем в управлението е, че голяма част от стратегическите документи не са финансово и ресурсно обезпечени.

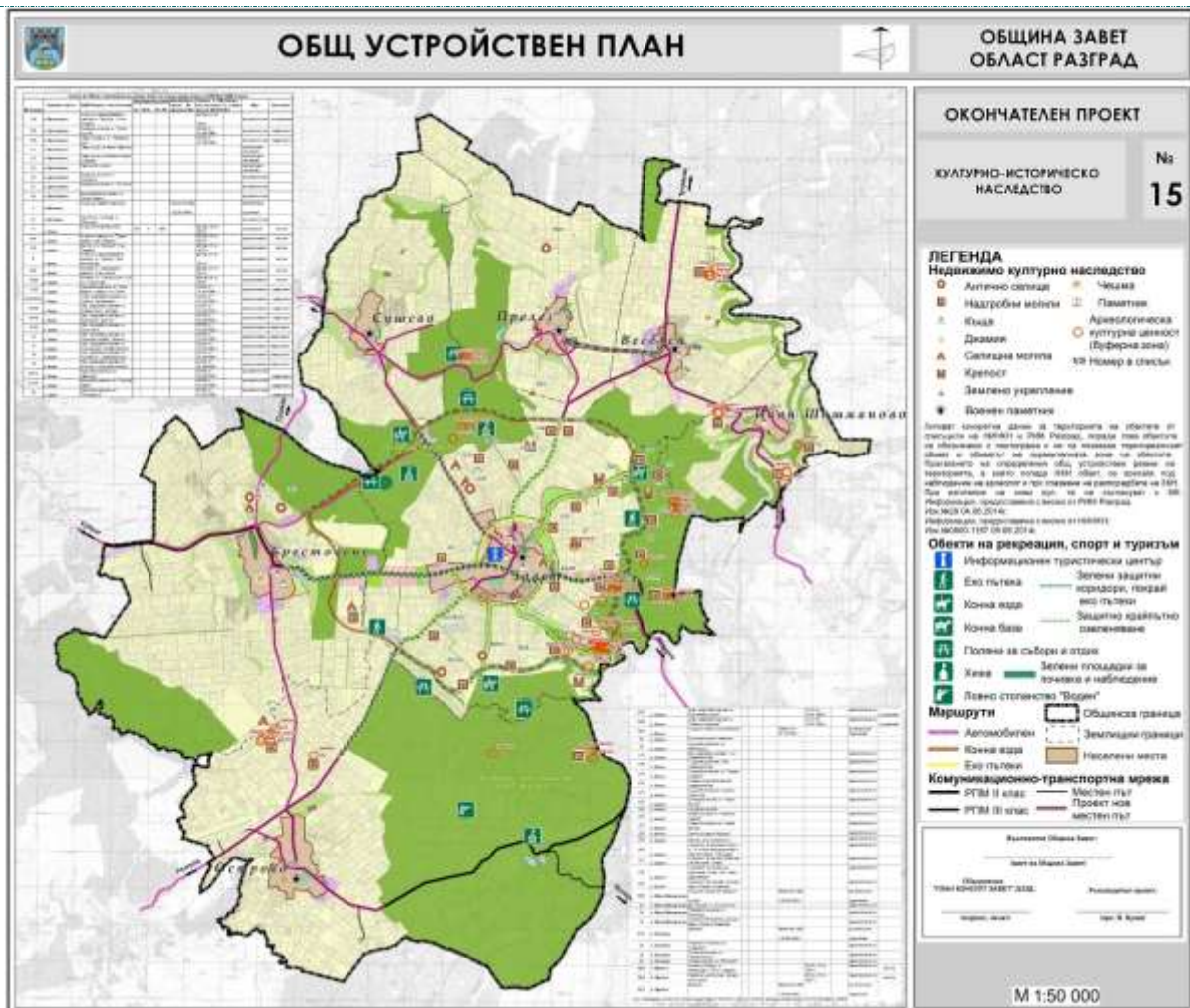
Основен елемент постигането на стратегическите цели на Общината е капацитетът на общинската администрация. Въпреки че в общинската администрация работят висококвалифицирани служители, анализът показва, че е необходимо още да се работи за тяхната мотивираност и ангажираност за постигането на стратегическите цели на общината.

Повишаването на капацитета на общинската администрация по отношение на планирането, изпълнението и отчитането на стратегически програми и проекти е фокусира главно върху Структурните фондове на ЕС. В тази връзка е необходимо повишаване капацитета на общинската администрация за планиране, изпълнение и мониторинг на публични политики, базиран на данни чрез провеждането провеждане на практически обучителни сесии.

Предложенията за подобряване процеса на управление на данни и оптимизиране на администрацията за постигане на секторните и хоризонтални политики ще доведат от една страна до повишаване на прозрачността и отчетността, повишаване капацитета и удовлетвореността на служителите, а от друга до възможности за разширяване на гражданското участие.

Прозрачното и ефективно управление на процесите в Община Завет е ключов елемент за изграждане на обществено доверие, насърчаване на сътрудничеството, стимулиране на иновациите и подобряване управлението на публичните средства. Оценката на изпълнението е важна както за администрацията, така и за гражданите, защото при първите това е начин за справедливо разпределение на ресурсите, а при вторите отговаря на очакванията за повече отчетност и прозрачност.

6. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

Източник: ОУПО Завет

В териториалната структура на община Завет са идентифицирани общо 30 недвижими културни ценности /НИНКН/ и 78 археологически /АИС-АКБ, НАИМ БАН/от категории с „национално и местно значение“.

№ по ред	Населено място	ОБЕКТ /адрес, локализация/	Вид	Категория
1	с. Брестовене	Антично и средновековно селище м. "Юртлук, 1,5 км. Северно	археологически	за сведение
2	с. Брестовене	Селищна могила, м. "Трите герана"	археологически	национално
3	с. Брестовене	Старо селище, м. "Мезарлък сърк"	археологически	национално
4	с. Веселец	Къща на Саалим Керимов	архитектурно-строителен	
5	гр. Завет	Къща на Иван Кръстев	исторически	местно
6	гр. Завет	Антично селище, м. "Тарла пунар", 2км.северно	археологически	местно
7	гр. Завет	Крепост, м. "Богдан", 3 км. Северно	археологически	местно
8	гр. Завет	Антична и средновековна крепост, м. "Калето", 5км.	археологически	местно

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

		югоизточно		
9	гр. Завет	Селище м. "керимската чешма", 4 км. Южно	археологически	местно о
10	гр. Завет	Селище, м. "Касан кулак", 3,5 км. югоизточно	археологически	местно о
11	гр. Завет	Надгробна могила, м. "Орта бурум", северно от селото	археологически	национално о
12	гр. Завет	12 бр. надгробни могили, м. "Алана", югозападно	археологически	национално о
13	гр. Завет	4 бр. надгробни могили, м. "Коджа чаир", източно	археологически	национално о
14	гр. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Къстръка", източно	археологически	национално о
15	гр. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Гяур гьол"	археологически	национално о
16	гр. Завет	3 бр. надгробни могили, м. "Асенова колиба", източно	археологически	национално о
17	гр. Завет	4 бр. надгробни могили, м. "Гемеджата", североизточно	археологически	национално о
18	с. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Гьолджук", североизточно	археологически	национално о
19	с. Завет	2 бр. надгробни могили по пътя за с. Иван Шишманово	археологически	национално о
20	с. Завет	Надгробна могила, м. "Дренака"	археологически	национално о
21	с. Завет	Надгробна могила, м. "Чиверм чанак"	археологически	национално о
22	с. Завет	Надгробна могила, м. "Ташладуса"	археологически	национално о
23	с. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Гьозманов камък"	археологически	национално о
24	с. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Сладко кладенче"	археологически	национално о
5	с. Завет	Къща на Калъо Нанов Москов	архитектурно-строителен	
26	с. Иван Шишманово	Къща на Саври /на Ибрахим Алиев/	архитектурно-строителен	
27	с. Острово	Джамия	архитектурно-строителен	
28	с. Прелез	Антично селище, м. "Ирихисар", 4,5 км.северно	археологически	местно о
29	с. Прелез	Землено укрепление - Богдан, 3 км. южно	археологически	местно о
30	с. Прелез	Джамия	архитектурно-строителен	

Източник: ОУПО Завет

Културното наследство в общината, включва едни от най-значимите НКЦ в региона и България като от категория с „национално значение“ са идентифицирани 16

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

Населено място	ОБЕКТ /адрес, локализация/	Вид	Категория
с. Брестовене	Селищна могила, м. "Грите герана"	археологически	национално
с. Брестовене	Старо селище, м. "Мезарлък сърк"	археологически	национално
гр. Завет	Надгробна могила, м. "Орта бурум", северно от селото	археологически	национално
гр. Завет	12 бр. надгробни могили, м югозападно от. "Алана",	археологически	национално
гр. Завет	4 бр. надгробни могили, източно м. "Коджа чаир",	археологически	национално
гр. Завет	2 бр. надгробни могили, източно м. "Къстръка",	археологически	национално
гр. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Гяур гьол"	археологически	национално
гр. Завет	3 бр. надгробни могили, колиба", източно м. "Асенова	археологически	национално
гр. Завет	4 бр. надгробни могили, североизточно м. "Гемеджата",	археологически	национално
гр. Завет	2 бр. надгробни могили, североизточно м. "Гьолджук",	археологически	национално
гр. Завет	2 бр. надгробни могили по пътя за с. Иван Шишманово	археологически	национално
гр. Завет	Надгробна могила, м. "Дренака"	археологически	национално
гр. Завет	Надгробна могила, м. "Чиверм чанак"	археологически	национално
гр. Завет	Надгробна могила, м. "Ташладуса"	археологически	национално
гр. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Гьозманов камък"	археологически	национално
гр. Завет	2 бр. надгробни могили, м. "Сладко кладенче"	археологически	национално

Източник: ОУПО Завет

Селищни могили и следи от праисторически, енеолитни селища има в близост до всички извори в землището на Завет, в чертите на самия град и в района. Намерени са много каменни сечива с добре огладена повърхност и правилно пробити дупки, както и много керамични фрагменти. Известие за най-голямата могила са публикували още братята Шкорпил през 1898 г. Могилите, които пазят останки от миналото, могат да бъдат отнесени към първата половина на енеолита - V хилядолетие пр. н. е.

Религиозните обекти в пространствения обхват на общината са: „Св. Троица" - с. Брестовене /1935 г./; „Св. Параскева" - гр. Завет /1921 г./; „Св. Иван Рилски" - с. Острово /1924 г./; „Успение Богородично" - с. Прелез /1970 г./; „Св. София" - с. Сушево /1922 г./.

Регионът притежава значителен културен и природен потенциал, който следва да бъде по-добре експониран за да допринесе за повишаване на социално-икономическото състояние на общината. Значим потенциал за

развитие на специализирана туристическа дейност имат еко-туризъм, културно-исторически, археоложки и други специализирани видове туризъм.

Атрактивността на общината трябва да бъде представена като съвкупност от нематериално и материално недвижимо и движимо културно наследство. Народните традиции и културните обичаи са нематериалния ресурс, които може да задържи посетителите в общината и да повиши нейната атрактивност и качеството на културния туристически продукт. Основата на съвременния динамичен и развиващ се град са културните ценности заложи в селищните характеристики на общината. С времето те биват възстановени, адаптирани и допълвани, което допринася за развитието на общината като културен туристически център.

Интерпретацията и промотирането на културното наследство днес е основополагащ елемент в устойчивото и балансирано териториално и социално-икономическо развитие. Културното наследство е фактор изграждащ позитивни партньорства между местните общности и бизнеса. Процесите на урбанизация дават възможност за съчетаване на традиционните дейности носещи идентичността на региона /културното и природно наследство, историческата памет/ и социално-икономически дейности в новите урбанизираните територии.

Водеща роля в съхраняването, опазването и адаптирането на културното наследство днес имат хората. Заедно с него те са носители на историческата памет и древни традиции. Представянето на културното наследство като дейност, интегрирана в селищната структура на общината придава ново значение и го представя като ресурс за социално-икономическо развитие. На културното наследство днес се гледа като на материален и духовен ресурс, който трябва да бъде съхранен, без изискване за рентабилност на вложените в него инвестиции. Необходимо е създаването на маркетингова стратегия, която да представя културното наследство на националния и международния пазар, също така създаване на информационна система на културно-историческите ресурси и иновативни форми за популяризирането му. Дейностите свързани с експлоатацията на културното наследство в туризма трябва да бъдат обвързани с опазването и съхранението на културните ценности и полагане на необходимите грижи.

За стратегическото развитие и опазване на културното наследство на общината е създадена взаимовръзка с останалите функционални системи на селищата. Опазването на културните ценности изисква изпълнението на основни дейности свързани със съхраняване на техните уникални характеристики. Консервация, активно опазване, публична загриженост и адаптация в най-широк смисъл, изпълнението им е предпоставка за запазване

и развитие на пространствената им идентичност и потенциална им за стимулиране на икономически растеж.

Оползотворяването на културното наследство се явява един от водещите елементи за създаване на устойчиво и балансирано развитие. Създава се възможност за съчетаване на традиционните, носещи идентичността на региона, и социално-икономическите дейности. Културното наследство е фактор, който изгражда позитивни партньорства между местните общности и бизнеса.

Община Завет притежава потенциала за развитие на културен туризъм по отношение на движимото и недвижимото културно наследство. Важно за бъдещото развитие на този приоритет е обвързаността на селищната структура, функционалните системи и социално-икономическите дейности със опазването и развитието на културното наследство. Приоритет на общината е изграждането на основни елементи на техническата и туристическата инфраструктура, което е предпоставка за подобряване на достъпността до обектите и информираността на местното население и гостите на общината.

7. СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛИЩНАТА МРЕЖА И ЖИЛИЩНИЯ СЕКТОР

Съгласно нормативните уредби на Република България основното предназначение на териториите на една община, определени с общите устройствени планове са: урбанизирани територии /населени места и селищни образувания/, земеделски територии, горски територии, защитени територии, нарушени територии за възстановяване, територии, заети от води и водни обекти, и територии на транспорта. Общо територията на община Завет е 273 872 дка, разпределена както следва:

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА		
Територии с общо предназначение	площ /ха/	%
Жилищни функции	1100,66	3,998
Обществено-обслужващи функции	0,13	<0,001
Производствени дейности	39,17	0,142
Складови дейности	82,80	0,301
Рекреационни дейности, курорти и вилни зони	67,29	
Спорт и атракции	0,51	0,002
Озеленяване, паркове и градини	59,14	0,215
Стопанско обслужване	248,41	0,902
Земеделски територии, в т.ч.:	14726,64	
Обработваеми земи-ниви	14450,26	52,493
Обработваеми земи-трайни насаждения	276,38	1,004
Необработваеми земи	1283,80	4,664
Горски територии, в т.ч.:	9671,50	
Гори	9325,52	33,877
Горски земи	345,98	1,257
Водни площи	63,81	0,232
Транспорт и комуникации	115,50	0,420
Техническа инфраструктура	42,12	0,153
Гробищен парк	25,86	0,094
Защитени и нарушени територии		
Други нарушени територии	0,53	0,002
Обща площ:	27527,83	100,000

Таблица 30. Баланс на територията на община Завет- според ОУП

Източник: ОУПО Завет

Населените места се характеризират с компактна структура и обширни прилежащи селскостопански земи. Пространствената структура на общината дава възможност за групиране с атрактивни извънселищни урбанистични елементи.

Пространствената структура на община Завет е типична за райони с преобладаващо селскостопански функции. Тя се характеризира със селища, разположени приблизително в геометричния център на землищата им. Това е свързано с ежедневен трудов изохрон, отговарящ на тогавашните условия на движение и обработване на земята с животинска тяга. Едно от групата селища, което има средищно разположение по отношение на търговско-занаятчийското и административно обслужване, започва да се развива по-бързо от другите и постепенно се превръща в общински център.

Междуселищните връзки са насочени радиално към общинския център, като се допълват от кръгови връзки между периферните селища. Общинския център, от своя страна е свързан с националната пътна мрежа.

При съвременните условия на улеснени комуникации, от една страна, и повишени изисквания към социалния сервиз е естествено да се търси окрупняване на селищната мрежа. За община Завет това се изразява в увеличаване на функциите на общинския център и разширяване на неговата територия.

Град Завет запазва и ще продължи да увеличава своето социално-икономическо и културно значение в общината за сметка на разположените в селскостопанския хинтерланд населени места, като тяхната основна цел ще бъде да насочват ресурсите си /природни, демографски, селскостопанска продукция и т. н. /към общинския център и да поддържат неговите функции на център на растеж в общината.

Градът е ситуиран в източната част на едноименната община и изпълнява функциите на административен, културен и социално-икономически център. Той е единствената урбанистична структура с градски характер в общината от категория „малки градове с микрорегионално значение за територията на група общини". Той отстои на 34км от областния център - Разград, на 18км от град Кубрат, на 17км от град Исперих и на 29км от град Главиница.

Общинския център има изградена инфраструктурна свързаност с останалите населени места в общината, благодарение на която той им предоставя необходимите услуги, като спешна и неотложна медицинска помощ, образование, спорт и развлечения. В него са ситуирани и всички важни административни обекти за общината, като Общинска администрация, РУ "Полиция", Районна служба „Пожарна безопасност и защита на населението“, Районен съд, пощенски станции, банкови офиси и др.

Землището на град Завет е с площ 59,738 км², като териториалната му структура е с фрактален характер. Част от земите на Завет влизат в състава на Защитена зона „Лудогорие“, която е включена в Списъка на защитените зони за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна.

Село Брестовене отстои само на 7,2 км западно от град Завет и е второто населено място по население след общинския център. Съседни селища, с които граничи са: Медовене, Острово, Кубрат, Сушево и др. Землището на село Брестовене заема 54,0125 км². То има компактна структура, с прилежащи земеделски терени. Част от земите му влизат в състава на Защитена зона „Лудогорие“, която е включена в Списъка на защитените зони за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна. Жилищната осигуреност в населеното място е представена от къщи с ниско застояване и с големи дворни площи. В Брестовене има частично изградена канализационна мрежа за дъждовни води, докато отпадъчните води от битови и жилищни сгради се заустват в септични ями.

Село Острово е разположено на 11,5 км югозападно от общинския център. Най- близките до него населени места са: Побит камък, Дянково, Брестовене и Завет. Острово заема площ от 73,782 км², като териториалната му структура е представена от малки едноетажни или двуетажни къщи с обособени дворни пространства. Част от прилежащите към селото земи се използват за земеделие, като другите влизат в обхвата на Защитена зона „Лудогорие“. Защитените земи имат за цел опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна.

Село Сушево отстои на 7,3 км от град Завет. То заема площ от 23,511 км², като териториалната му структура е с линеарен характер. Жилищните сгради са изградени по протежението на транспортните връзки в него, като застрояването е представено от малки свободно - стоящи къщи с прилежащи дворни пространства. На изток от селото, обхващаща част от земите на Сушево, се намира Защитена зона „Лудогорие - Боблата“. Тя е създадена с цел опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна.

Село Прелез се намира в северната част на община Завет на 10 км от общинския център. Териториите на Прелез влизат в границите на три

защитени зони, опазващи природните местообитания на дивата флора и фауна и зона опазваща дивите птици, съответно: Защитена зона „Лудогорие“, код BG 0002062; Защитена зона „Лудогорие“, код BG 0000168 и Защитена зона „Лудогорие - Боблата“, код BG 0000171. Населеното място е с площ 27,949 км и има компактна структура, с ясно обособено централно публично простраснтво, формирано от сградите на пощата и кметството. Уличната мрежа може да се характеризира със сравнително линейна структура, по протежението на която за ситуирани жилищните сгради - къщи с ниско застрояване с големи дворни площи.

Село Веселец заема малка територия от община Завет - само 21,452 км². Селото е разположено на 8км североизточно от общинския център, на главния път Ш-205/Исперих - Тутракан/. Близко разположени до Веселец населени места са: Иван Шишманово, Прелез и Завет. Структурата на селището може да се характеризира като линейна, поради разположението на основните постройки по транспортно-комуникационните оси. Публичните пространства са разположени в геометричния център, където е обособено площадно пространство с предимно търговски функции. Населеното място попада в две защитени зони: Защитена зона „Лудогорие“, код BG 0000168, целяща опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна в района и Защитена зона „Лудогорие“, код BG 0002062, създадена с цел опазване на дивите птици.

Село Иван Шишманово отстои на 11км от общинския център, на главния път Ш- 205/Исперих - Тутракан/. В близост до него се намират: селата Веселец, Вазово, Свещари и град Завет. Селото заема най-малка площ от територията на община Завет - 13,315 км². Населеното място има компактна пространствена структура, с обособено площадно пространство. Уличната мрежа е с предимно неправилен характер. Жилищната структура е характерна с ниско, свободно застрояване в самостоятелни парцели. Населеното място попада в две защитени зони: Защитена зона „Лудогорие“, код BG 0000168, целяща опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна в района и Защитена зона „Лудогорие“, код BG 0002062, създадена с цел опазване на дивите птици.

Основен проблем за община Завет е обезлюдяването и деградацията на малките населени места, които са с изчерпани или силно намаляващи демографски и социално-икономически ресурси. Силното застаряващото и намаляващо население ограничава в значителна степен потенциала за развитие на селищата. На тази основа приоритетите на общинските стратегии, планове и политики трябва да бъдат насочени към стабилизиране и към създаване на по-добри икономически и социални условия за живеене, спиране на емиграционните и вътрешнообщинските миграционни процеси, стимулиране на раждаемостта, разкриване на нови аграрно-индустриални

мощности и работни места, повишаване на атрактивността за бизнес инвестиции и механичен прираст.

Бъдещото развитие на община Завет предполага затвърждаване ролята на общинския център град Завет като главна икономическа, социална и обслужваща сила. В този традиционен и най-вероятен сценарий на развитие цялостната концентрация на трудови и икономически ресурси ще остане пренасочена към общинския център, а периферните селища ще продължат своята пространствена деградация и обезлюдяване.

Урбанизираните територии на общинския център се явяват основен носител на растежа в рамките на територията на общината, като той се отличава със сравнително по- високо ниво на динамика в развитието и свързаната с него изменчивост на пространствено-функционалните характеристики на отделните урбанизирани територии.

В съответствие с основните национални и Европейски стратегически насоки за развитие през следващия програмен период, развитието на основните урбанизирани територии следва да се фокусира върху следните тематични направления:

- Условия за живот, бизнес и работа на местната общност в рамките на урбанизираната територия;
- Еколого-устойчиво и енергийно ефективно развитие на града и неговите функционални системи;
- Ефективна пространствена организация на територията и адекватно инфраструктурно осигуряване;
- Управление на града и прилежащата територия.

ОБИТАВАНЕ И ЖИЛИЩНА ОСИГУРЕНОСТ

В община Завет има изградени 4214 жилища, което я нарежда на четвърто място в областта по количество на сградния фонд. По количество на панелни жилищни сгради Завет попада на пето място с 13 панелни блока. Най-много са тухлените сгради в общината - 3990 бр.

Полезна площ на жилищата на 31.12.2019 г. в община Завет

Източник: НСИ

община	Полезна площ(квadratни метри)		
	общо	жилищна	спомагателна
Завет	337 732	286 748	50 984

Община Завет се нарежда на четвърто място в областта по полезната площ жилищата с 337 8732 кв. м . Жилищната площ възлиза на 286 748 кв.м , а на трето място е спомагателната площ - 50 984 кв. м .

Жилищни сгради към 31.12.2019 г. в община Завет по материал на външните стени на сградата

община	Жилищни сгради по материал на външните стени на сградата				
	общо	панелни	стоманобетонни	тухлени	други
Завет	4 214	14	3	3 957	240

Източник: НСИ

Жилища към 31.12.2019 г. в община Завет по брой на стаите

Общо	Жилища по брой на стаите						Жилища на 1000 души от населението	Среден брой лица на едно жилище
	едно-стайни	дву-стайни	три-стайни	четири-стайни	пет-стайни	с шест и повече стаи		
4 423	39	575	1 709	1 260	518	322	486,6	2,1

Източник: НСИ

Община Завет се нарежда на второ място в областта по показателя обитавани жилища - 75,1%. Въпреки голямото количество на необитаван сграден фонд, ситуацията в общината е по благоприятна от същата в другите общини в област Разград. От общия сграден фонд в община Завет, 75,91% представляват жилищните обитавани сгради. Най-висок дял на необитавани жилищни сгради е при най-слабо населеното село Иван Шишманово - 30,64%, а най-нисък е делът при село Сушево 15.55%.

Населените места в община Завет са с висок дял на необитаваните жилищни сгради. Това се дължи на депопулацията в общината. Таблица 26. Жилищни сгради по вид на сградата в община Завет за 2019 г.

Община Завет	Общо	Жилищна обитавана	Жилищна необитавана	Жилищна за колективно домакинство
	4251	3227	1023	1
с. Брестовене	1079	830	249	-
с. Веселец	397	304	93	-
гр.Завет	1189	897	291	1
с. Иван Шишманово	186	129	57	-
с. Острово	804	612	192	-
с. Прелез	371	265	106	-
с. Сушево	225	190		-

В община Завет има само една жилищна сграда за колективно домакинство. Тя е локализирана в град Завет.

Повече от половината жилища в община Завет са концентрирани в две населени места-град Завет и село Брестовене, съответно 31,92% и 23,02%. Най-малък е жилищният фонд в село Иван Шишманово.

Спрямо населението на общината души, могат да се изчислят показателите за полезна площ на човек- 31,14 кв. м. на човек, както и жилищна площ на човек от населението- 23,93 кв. м. на човек.

Жилищните сгради в община Завет са почти изцяло частна собственост. Жилищният фонд на община Завет общинска собственост включва една жилищна сграда в гр. Завет, която е в лошо състояние и се нуждае от основен ремонт. Същата е необитаема. Общината няма приходи от наеми на общински жилища. През последните 20 години нови жилища в общинския жилищен фонд не са придобивани.

Издадени разрешителни за строеж в община Завет за периода 2017 - 2019 година

	2017	2018	2019
Жилищни сгради - бр.	..	..	3
Жилища - бр.	..	..	3
Разгъната застроена площ - м ²	..	..	699
Административни сгради - бр.	-	-	-
Разгъната застроена площ - м ²	-	-	-
Други сгради - бр.	3	7	6
Разгъната застроена площ - м ²	974	3144	5733

Източник: НСИ

Започнато строителство в община Завет за периода 2017 - 2019 година

	2017	2018	2019
Жилищни сгради - бр.	-	-	3
Жилища - бр.	-	-	3
Разгъната застроена площ - м ²	-	-	223
Административни сгради - бр.	-	-	-
Разгъната застроена площ - м ²	-	-	-
Други сгради - бр.	-	4	5
Разгъната застроена площ - м ²	-	891	5750

Източник: НСИ

При съществуващите тенденции на отрицателен прираст на населението в бъдещ план не се очаква рязко повишаване на търсенето на жилища, което означава, че не се откроява нужда от създаване на нови жилищни квартали при наличието на такъв голям процент необитавани жилища. Тези изводи произлизат от анализа на съществуващите жилища както и процента на изоставените, но не се отчита състоянието на съществуващия сграден фонд. При бъдещ икономически растеж на община Завет би следвало да се създадат условия за повишаване на стандарта на живот на жителите, което би довело до нужда от реконструкция на част от жилищния фонд. Големият процент на необитаем жилищен фонд - 24,1% - потвърждава негативните тенденции на обезлюдяване в общината.

Всички тези данни потвърждават голямата нужда от иновативни мерки, които да задържат населението на територията на общината, предлагайки му възможности за реализация и добър стандарт на живот, довеждайки до нови зони на растеж и прекратяване на негативната тенденция на обезлюдяване. Повишаването на енергийната ефективност е приоритет на национално ниво, в който се залага постигане на над 20% по-малко разход на електроенергия за отопление. Постигането на тази цел е възможно чрез оценка на съществуващия сграден фонд и последващото интегриране на мерки за енергийна ефективност, които включват ремонт или реконструкция на основни технически системи от сградите - покриви, ВиК, водоснабдителни и отоплителни инсталации и др., също така и топлоизолация и подмяна на стъклопакети.

Тъй като много голяма част от сградния фонд е в частния сектор управлението на енергийната ефективност е процес, изискващ координация между общината и частните собственици. Постигането на добри показатели по отношение на изразходваната електроенергия за отопление ще доведе до повишаване на качеството на живот, чрез намаляване на личните разходи за отопление и също така ще се намали въглеродния отпечатък на региона, което ще повиши и качествата на средата

8. ЕЛЕМЕНТИ НА ГРАДСКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

В териториалната структура на града са разположени три възпоменателни паметника: Паметник на Иван Кръстев - разположен в центъра на гр. Завет, срещу църквата "Света Петка". В дъното е родната къща на Иван Кръстев, която е запазена и до днес; Паметник на Митьо Цвятков - разположен в центъра на гр. Завет, пред градската поща; Паметник на загиналите войни - разположен в центъра на града, пред читалище "Саморазвитие".

В регистърът на военните паметници на територията на общината са разположени пет паметника: Колективен паметник пред читалището, гр. Завет /1937 г./: Архитектурна композиция с бронзови елементи - войник с насочена пушка; Колективен паметник, градинката на центъра, с. Острово: Архитектурна композиция с метални елементи - войник; Колективен паметник в градинката, с. Сушево: Архитектурна композиция с метални елементи - войник, дялан камък; Колективен паметник на центъра до спирката, с. Прелез: Направен е от бетон с подлепени плочи от мрамор с имената на загиналите; Колективен паметник, до читалището, с. Веселец: Мраморна плоча с имената на загиналите през европейската война

Обекти на културата в общината са представени от седем читалища и един музей. Във всяко населено място в общината е разположено читалище, което да задоволява потребностите на населението. Интерес представлява, единственият музей в общината - „Музей на плуга“, който е и единственият подобен на територията на Балканския полуостров.

В общината се провежда традиционен Международен фолклорен фестивал, като през 2015г. в него вземат участие танцови състави от Италия, Словакия, Босна и др. Фестивалът е най-значителното и масово културно събитие за община Завет. Традиционно той се организира от Община Завет и читалище „Саморазвитие“. Фестивалът за танцов фолклор - пъстроцветен, разноразличен, колоритен, интернационален, се провежда по време на празника на града и се радва на многобройна публика от цялата страна. Началото е поставено през 1992 година, когато танцовият ансамбъл към читалището инициира организирането и провеждането на първия фестивал.

Конни надбягвания по време на селищния празник се провеждат конни надбягвания, които са част от републиканския приз на България. Участие вземат жокеи от цялата страна.

Връзката между материалното и нематериално, недвижимото и движимото културно наследство се осъществява в най-пълна степен хората и функциониращите културните обектите, в които се съхранява и опазва нематериалното и материалното движимо наследство. Те са обектите, които съхраняват откритите артефакти в пространствената структура на общината и запазват народните традиции и културни обичаи. Също така водеща роля в съхраняването, опазването и адаптирането на културното наследство днес имат хората, които са носители на историческа памет, идентичност и древни традиции.

9. ВРЪЗКА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ

като превантивна мярка срещу разпространение на тези предвидими природни процеси/бедствия.

В териториалната структура на община Завет населените места са сравнително равномерно пространствено разпределени и връзките между тях са с линеарен характер, разположени по протежението на транспортно-комуникационните оси в общината. В пространствената структура на общината се открояват няколко основни направления, по които са разположени повечето селищни структури.

От друга страна съвременното социално-икономическо състояние на община Завет се намира в пряка зависимост от наличните локални ресурси, историческо развитие, местоположение, транспортно-комуникационни връзки, макроикономически условия, активност на местното население и администрация и други.

Икономиката на община Завет е силно съсредоточена в отрасъла на селското стопанство. Растениевъдството е традиционното доминиращо направление в селскостопанската продукция като най-голям дял има добива на пшеницата, ечемик, царевича, а слабо засегнати са овощарство и лозарство.

Специфична особеност на регионалния контекст, в който се развива територията на община Завет е свързана с моноцентричния модел на развитие - общински център като главна икономическа, социална и обслужваща сила и периферно разположени малки селища без ключови функции. Друга особеност е обстоятелството, че общината е обградена от идентични като профил, потенциал и облик общини. Това от своя страна предполага търсенето на общ модел за териториално развитие за цялата група, който би позволил постигането на кумулативен растеж, ефект на мултипликатора /синергичен ефект/, при ефективното ползване на ресурсите, потенциалите и сравнителните предимства както на община Завет, така и на съседните общини.

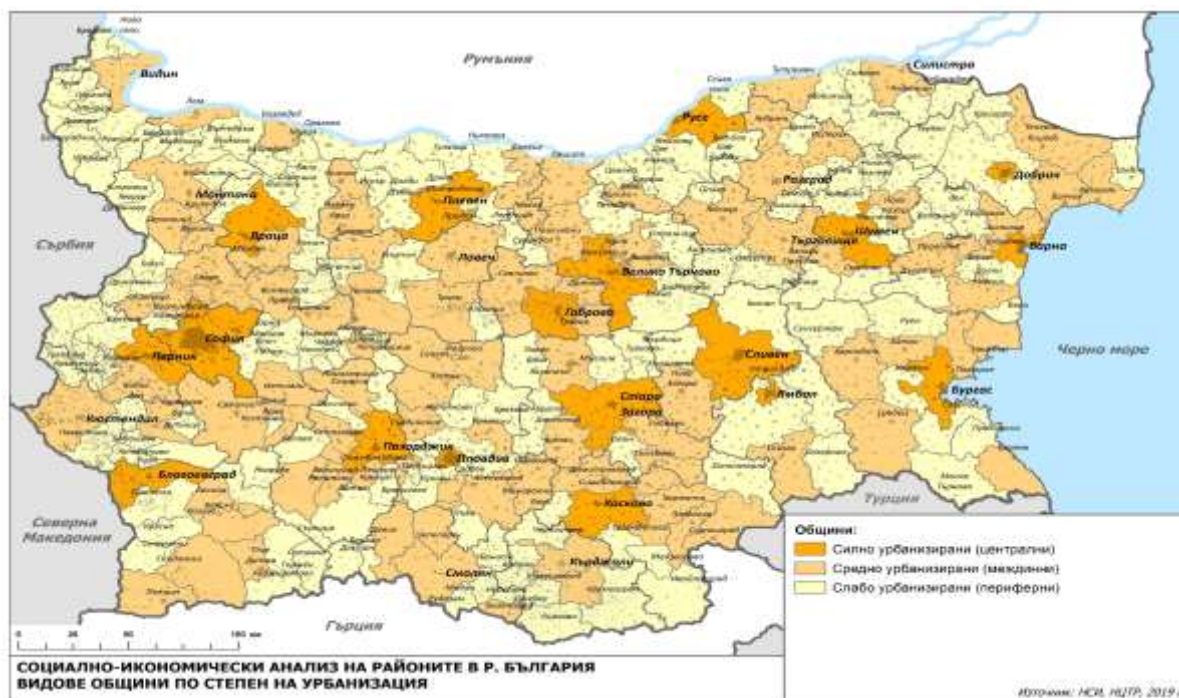
Община Завет е включена в административно-териториалните граници на област Разград и Северния централен район за планиране. Общината е разположена в централната платовидна част от западната половина на Лудогорието. Граничи с общините Кубрат, Исперих, Разград и Главиница. Според закона за административно-териториално устройство на Република България община Завет е „четвърта“ категория община, в териториалната ѝ структура влизат 7 населени места, от които един град - Завет и селата Брестовене, Веслец, Иван Шишманово, Острово, Прелез, Сушево. Територията на общината е 273,9 кв. км., което представлява 10,3% от общата площ на област Разград и 1,6 % от територията на Северния централен район.

Територията на община Завет се пресича от Републиканска пътна мрежа с дължина 89,59 км, разпределена в различните категории, както следват: първа категория пътища -II- 49 Кубрат-Завет, втора категория пътища - III-4902 Побит камък-Завет; Завет-Сушево, III- 205 Исперих-Завет, трета категория пътища - II-23 Русе-Кубрат-Завет-Исперих, III- 2304 Малък Поровец-Острово, III-4902 Побит камък-Острово; Завет-гробищен парк. Общинските пътища, които обслужват населени места, заемат 33,300 км от дължината на пътната мрежа в общината.

Общината е разположена е на около 28 км. от областния център Разград и на около 40 км. югоизточно от р. Дунав. Връзките между населените места в общината се осъществяват единствено чрез автомобилен транспорт. Автомобилният път II-23 Русе- Кубрат-Завет-Исперих свързва общината с областта, а път III - 1020 Разград-Завет- Прелез-Тутракан осъществява връзката на общината с най-близката жп гара - Просторно.

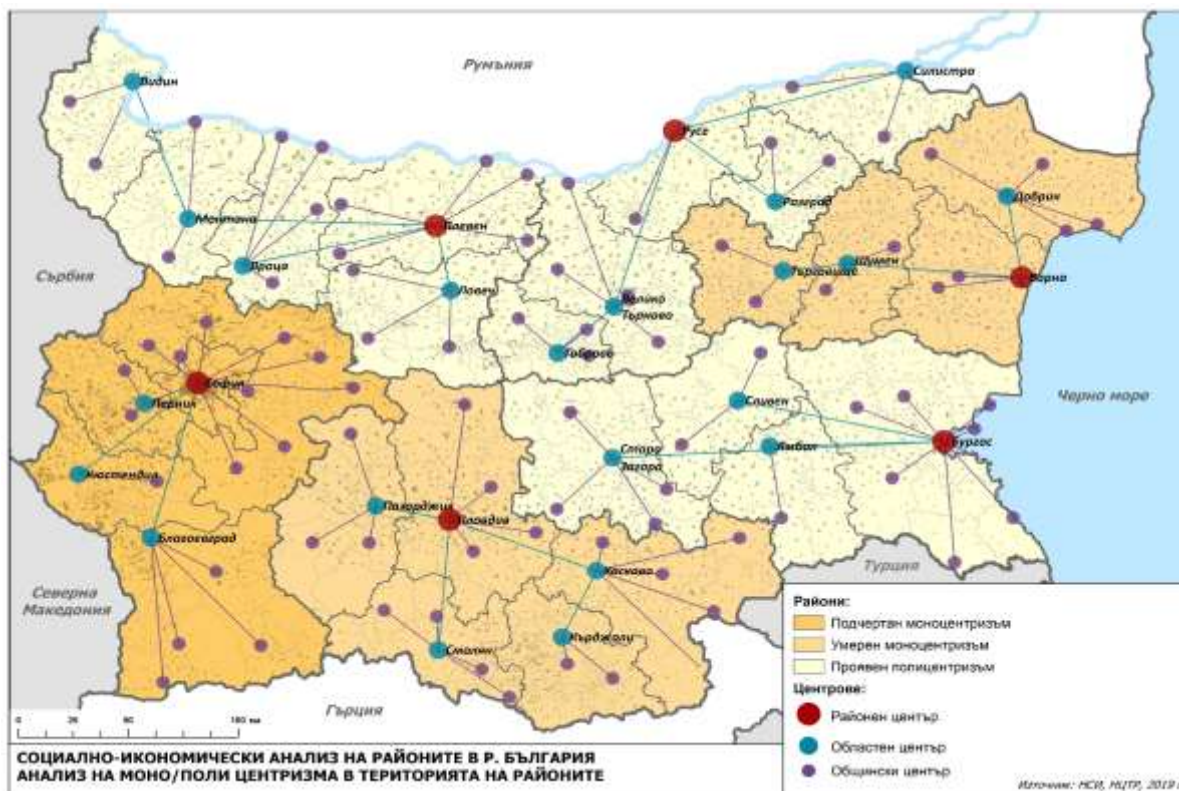
Община Завет е категоризирана в АНКПР като община от пето йерархично ниво, идентична с определените слабо урбанизирани (периферни) общини. Това са малки общини със затруднено социално- икономическо развитие. Разположени са по периферията на района и централната му част, формирайки феномена „вътрешна периферия“.

Фигура. Общини по степен на урбанизация (АНКПР)

Източник: Социално-икономически анализ на районите в Р. България, 2019 г.

В случая на Северния централен район общини с центрове от пето йерархично ниво са разположени около областните центрове и другите два града от 3-то ниво.

Фигура. Модел на моно/полицентрично състояние

Формират се рингове от слабо урбанизирани и не добре икономически развити гранични и вътрешни периферии.

Тези общини, една от които е и община Завет могат да бъдат включени в обхвата на т.н. „райони за целенасочена подкрепа“. Стимулирането на техните центрове е важно, за да могат да предлагат необходимите първични услуги на населението. Подобряването на свързаността им с близките икономически центрове ще осигури достъп до работни места в сфери различни от селското и горското стопанство, без това да е свързано със загуба на население в тях.

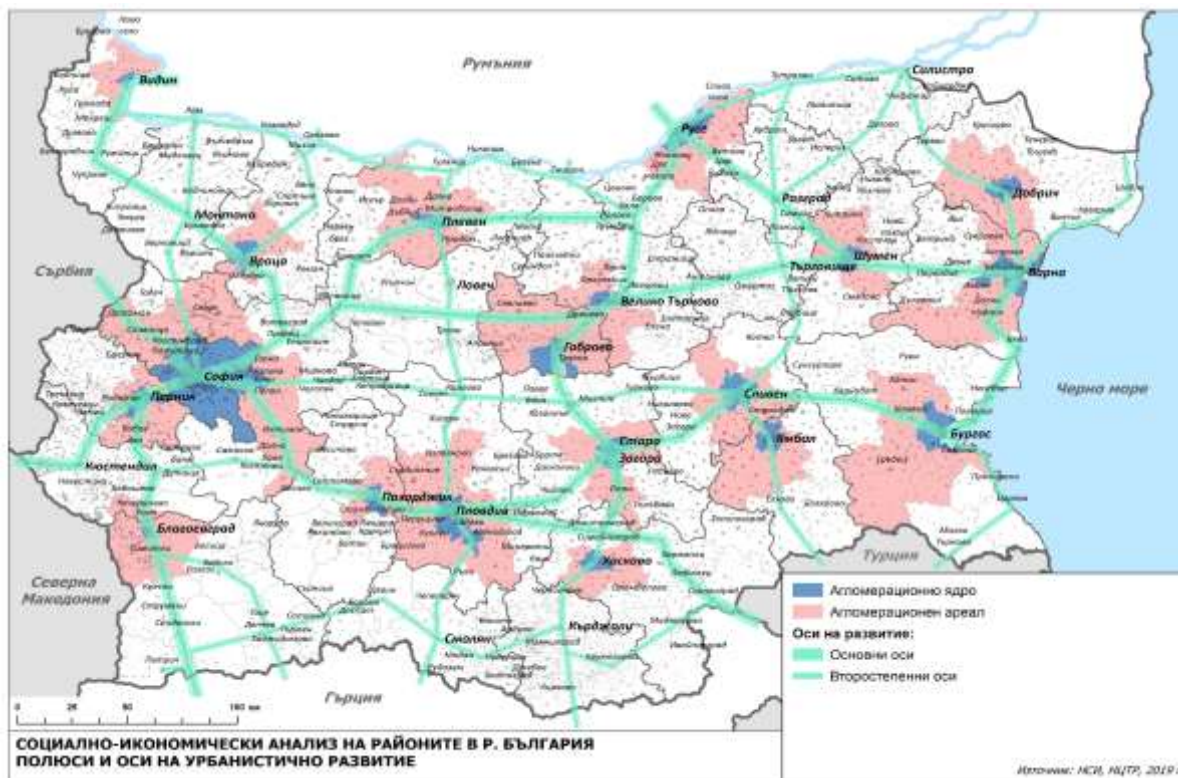
Община Завет се намира в непосредствена близост до най-изявения център в Северен централен район – гр. Русе, определен в АНКПР като град от второ йерархично ниво. Големите градове от това ниво имат мисията да балансират влиянието на столицата и да намаляват ефекта от моноцентрично развитие. Русе е единият от градовете, който прави директна връзка с международното икономическо пространство и като такъв, присъства в националното пространство като установен регионален център. Той се характеризира със стабилно икономическо развитие в сферата на промишлеността, търговията, складовата дейност, туризма и услугите и предлага много функции в социалната сфера, образованието, науката, културата. В Русе се увеличава

инвестиционната активност на местните предприятия. Наблюдава се повишаване на БВП на човек и положителна тенденция за ръст на заплатите. Близостта до град Русе би могло да се отрази положително на социално-икономическото развитие и на община Завет.

Положително влияние има и близостта на Общината до гр. Разград, град от трето йерархично ниво, център с регионално значение за област Разград. Развитието на Разград и разширяването на агломерационната му зона ще изиграе ролята на стимулатор на вътрешнорегионалното развитие, ще окаже благотворно влияние на околната изостанала селска територия. Мерките, които се предвиждат за развитието на този вид градове, включват изграждане на съвременна икономическа база на основата на конкурентоспособен индустриален сектор, стимулиране на предприемачеството, доизграждане на транспортната и цифрова инфраструктура, развитие на сектори, генериращи висок растеж, развитие и трансфер на технологии и иновации, научно-приложни и развойни изследвания, висше образование, защита на околната среда и културното наследство, развитие на културните институции, подобряване качествата на градската среда, за да могат тези центрове да привличат инвестиции и активно да участват в конкурентната среда и културния и икономически обмен между градовете в границите на Европейския съюз. Една от важните цели в развитието на тези градове е да се използва капацитетът им за даване на тласък за развитието в цялата територия на регионите, в които попадат, чрез интегриране на околната територия и постигане на икономическо, социално, пространствено сближаване. Стимулирането на развитието на тези градове ще се осъществява чрез различни механизми - преференции, облекчения, включване в международни мрежи, програми и др.

Осите на урбанистично развитие се формират чрез интегрирането на агломерационните ядра и техните агломерационни ареали, с транспортно-комуникационните направления. През Северния централен район минава една паралелна главна и една главна меридианна ос: Северната паралелна главна ос с двете си разклонения и Централната меридианна главна ос. Регионът се свързва в посока „север-изток“ чрез главна ос с направление Русе – Разград – Шумен – Варна.

Фигура. Полюси и оси на урбанистично развитие (НКПР)

Главната Централна меридианна ос «север-юг» е с направление Румъния/Русе - Стара Загора - ГКПП «Маказа»/Гърция. Тази ос се формира от пътни и жп направления, включени в основната (Русе - Димитровград/Хасково) и широкообхватна (Димитровград/Хасково до ГКПП «Маказа») ТЕН-Т мрежа. Свързва Румъния с Гърция през България, осигурява връзките на страната с важните урбанизационни центрове Букурещ, Киев, Москва, Санкт Петербург и Хелзинки на север и Александруполис на юг. Оста има много съществено значение за района, защото свързва агломерационните центрове и другите населени места в района както по между им, така е с основните центрове по направлението на оста на европейска територия. Засилва се възможността за довеждане и отвеждане на ресурси и стоки до и от района към градовете в Европа, увеличава се достъпът на населението в района до среди и услуги, базирани извън териториалните му граници, както и достъпът до района от трети страни. Реализирането на тази ос, включвайки в трасето и Габрово с изграждането на тунела под връх Шипка, ще допринесе за повишаване значението на град Габрово и засилване на връзките между агломерационните центрове Габрово, Велико Търново и Русе.

Другата основна ос, която минава през Северния централен район е оста Русе-Разград- Шумен-Варна. Тя е част от широкообхватната ТЕН-Т мрежа, както по отношение на автомобилната връзка, така и за жп връзката (Варна – Каспичан - Русе). Чрез нея се прави връзка между коридора „Рейнско-Дунавски“ от ТЕН-Т мрежата и международен транспортен коридор:

Трасека (Европа - Кавказ - Азия). В национален план свързва северното Черноморие с Букурещ и, при завършване на автомагистралния пръстен, ще има улеснен достъп на потоци от хора и ресурси между североизточната и югоизточната част на страната. В регионален план може да спомогне за междурегионалното сътрудничество, за увеличаване на ресурсния обмен между основните центрове Варна и Русе, за установяване на устойчиви клъстери на база регионални специализации.

Три второстепенни оси минават през Северен централен район. Най-важната за укрепване на вътрешно регионалните връзки е оста, свързваща населените места по река Дунав (Русе- Силистра). Оста „Сливен - Търговище – Разград – Силистра/Тутракан“ спомага за обмена между северна и южна България и за укрепването на градовете по нея. А оста Варна – Добрич – Силистра прави връзка с между Черноморското крайбрежие и най-големия икономически център град Варна с коридора „Рейнско-Дунавски“. Второстепенните оси на развитие са много важни на ниво регион и ще подпомогнат както междурегионалното, така и междуобщинското сътрудничество. Пълноценното им изграждане и осмисляне като значимост е ключово за регионите, защото създадената инфраструктура и подобрения достъп дават възможност за установяване на партньорства в социалната сфера и в икономическите дейности и се намалява риска от загуба на население.

В обобщение може да се изведе, Община Завет, като част от Северният централен район има предимството на негова територия да се осъществяват връзки от национално и наднационално значение по направленията „север-юг“ и „изток-запад“. Едновременно с това центърът на района е балансиран от градовете от 3-то йерархично ниво, а те от своя страна от градовете от 4-то. На базата на тези силни страни, съществува реалната възможност, районът да мобилизира собствените си ресурси и да привлече външни такива за да се затвърди категорично развитието на големите икономически центрове от една страна, а и да се подкрепи местното развитие в общините с центрове от по-ниско йерархично ниво. От ключово значение са откриването на общи сфери на интерес и засилването на хоризонталните и вертикалните взаимодействия между центровете от съответните йерархични нива.

При всеки център от петте йерархични нива има прилежаща територия, която той обслужва и организира. При много малките центрове от 5-то йерархично ниво, като Община Завет, това е територията на общината. Всяка една от тези територии, като се започне от най-малката, в известна степен има характеристика на функционално организирана територия, защото населението на малките населени места в нея намира в града център съответно обслужване от различна степен.

10. ВЛИЯНИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ

Проектите, заложи в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Север централен район 2021-2027 г., които са и ще се отразят благоприятно и върху развитието на Община Завет са следните:

- Най-голямо значение за развитието не само на Северен централен район, а и за страната има пристанище Русе. Като част от направлението на коридор „Рейнско-Дунавски“ от основната ТЕН-Т мрежа и други направления на ТЕН-Т мрежата, пристанището предоставя удобна връзка между страните от Западна Европа - Югоизточна Европа - Азия и Задкавказието (Армения, Азербайджан). Тук се пресичат комуникациите “Рейн-Майн-Дунав”, “Хелзинки-СанктПетербург-Москва-Киев-Букурещ-Русе-Александруполис/Одрин”, комбиниран транспорт на транзитни товари “Узбекистан-Азербайджан-Грузия - България-Европа” по линията Варна-Русе;

- Друг важен проект “Нов логистичен коридор на България: Азия – Варна – Шумен – Разград – Русе – Централна и източна Европа” – EU Gateway. Официално декларирана подкрепа на проекта от следните областни администрации: Варна, Добрич, Шумен, Разград, Русе, от общините Варна, Русе, Шумен, Добрич, Девня, Аксаково и Белослав и от пристанище Варна. Проектът включва широка инвестиционна програма, в т.ч. изграждане на нови индустриални зони в град Добрич и в град Разград, разрастване и включване към коридора на действащи индустриални зони, създаване и генериране на нови индустриални зони в цяла Североизточна България с цел привличане на товари, мащабни ПЧИ, генериране на икономически растеж и нови работни места. Инициатор на проекта: СНЦ "Клъстер Черноморска икономическа зона". Предвижда се Изграждане на Индустриален парк на обща площ 77 декара в гр. Разград, включващ индустриална зона и Областен експо център с панаирна и логистична зона, високотехнологичен инкубатор, интермодален терминал и митница. Цялостното реализиране на проекта е подходящо да се подкрепи чрез интегрирани териториални инвестиции;

- Създаване на Регионален иновационен център;

- Развитие на инфраструктурата на културата и експониране на културното наследство на територията на СЦР като предпоставка за развитие на културния туризъм, за който в района има уникални предпоставки. Включване на културното наследство в регионални туристически продукти и популяризиране им в европейски и световен план. Възстановяване, реставрация, консервация, въвеждане на съвременни форми на експониране на паметниците на културното наследство;

- Закупуване на за спешна помощ, оборудване на площадки за кацане и осигуряване на бърз достъп до болнично заведение.

11. SWOT-АНАЛИЗ

SWOT анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Завет, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ☑ Благоприятно местоположение - незначителна отдалеченост от река Дунав и от пристанищния град Русе; ☑ Плодородна земя, благоприятни климатични условия и достатъчни водни ресурси. ☑ Разнообразни природни ресурси и уникални екосистеми; ☑ Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества; ☑ Опит и традиции в селското стопанство – земеделие и животновъдство. ☑ Добре развито горско и ловно стопанство. ☑ Липса на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда в общината. ☑ Богато и съхранено културно-историческо наследство и традиции в занаятите, наситен културен и събитийен календар - подходящи за развитие на туризъм. ☑ Изградена техническа, транспортна и социална инфраструктура. ☑ Добре развита лека промишленост; ☑ Добре развита селищна система; 	<ul style="list-style-type: none"> ☑ Неблагоприятни демографски процеси – намаляване и застаряване на населението. Отрицателен естествен прираст, увеличаване на миграцията и намаляване дела на населението в трудоспособна възраст; ☑ Висока безработица, ниски доходи и жизнен стандарт. ☑ Недостиг на работна ръка, особено на квалифицирана. ☑ Висок дял на неквалифицирана и нискоквалифицирана заетост в някои от областите в района; ☑ Липса на стопански субекти (бизнес партньори), отворени към създаване на публично – частни партньорства за реализацията на мащабни проекти; ☑ Изоставане в технологичното развитие; ☑ Слаба икономическа активност на населението и липса на възможности за трудова реализация. ☑ Сравнително ниско образователно равнище и недостатъчна степен на квалификация на населението. ☑ Монокултурно растениевъдство – интензивно зърнопроизводство, малък дял на зеленчукопроизводство, овощарство и лозарство. ☑ Липса на транспортни връзки между населените места в общината и с близките административни центрове. ☑ Амортизирана техническа инфраструктура – пътища, улици, водопроводи и липса на канализация. ☑ Ограничени възможности на

<p>☑ Нарастваща инвестиционна привлекателност на определени части от територията</p>	<p>общинските бюджети да финансират значими проекти и дейности; ☑ Недостиг на финансови ресурси за проучване, социализиране и популяризиране на културно-историческото наследство в района. Това възпрепятства развитието на туризма; ☑ Лошо състояние на голяма част от междуобщинската пътна мрежа; ☑ Недостатъчна благоустроеност на физическата среда в селищата; ☑ Неразвита система за пречистване на отпадъчните води.</p>
<p>ВЪЗМОЖНОСТИ</p>	<p>ЗАПЛАХИ</p>
<p>☑ Възможности за бъдещето развитие на селищата чрез обновяване на урбанизираните територии; ☑ Подобряване на транспортната достъпност, като основен фактор за отключване на териториалния потенциал за по-добро балансирано развитие; ☑ Развиване на културната и териториалната идентичност на общината; ☑ Подобряване и защита на природното и културното наследство като ресурс за развитие. ☑ Развитие на селското стопанство. ☑ Разнообразяване на земеделието към зеленчукопроизводство, овощарство и лозарство. ☑ Развитие на животновъдство, излизащо от рамките на домакинствата и малките стопанства към средноголеми и големи ферми. ☑ Съпътстваща селскостопанското производство преработвателна промишленост. ☑ Наличие на свободен общински сграден фонд и терени, които могат да предизвикат инвеститорски интерес. ☑ Реализиране на публично-частни партньорства и изпълнение на съвместни проекти с НПО и други общини. ☑ Усвояване на възможностите за финансиране от фондовете на ЕС.</p>	<p>☑ Национална тенденцията за обезлюдяването на по-слаборазвитите райони; ☑ Продължаване на силно негативни демографски тенденции; ☑ Природни и технологични рискове; ☑ Неблагоприятни климатични промени; ☑ Свиване и слабост на пазара на труда; ☑ Висока стойност на необходимите инвестиции за подобряване на базовата инфраструктура; ☑ Задълбочаване на икономическия упадък, увеличаване на безработицата и нисък жизнен стандарт. ☑ Липса на икономическа активност и инвеститорски интереси. ☑ Изчерпване плодородността на земеделската земя от прекалено интензивното крупно земеделие. ☑ Влошаване качеството на техническата инфраструктура и транспортните връзки до степен на невъзможност за изпълнение на функциите им. ☑ Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи. ☑ Замърсяване на околната среда от антропогенни или други фактори.</p>

12. ВЗАИМОВРЪЗКИ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН

Анализът на социално икономическото развитие на Община Завет е в пълно съответствие с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на Северен централен район, изготвен от „Национален център за териториално развитие“ ЕАД“.

ПИРО като част от системата от стратегически документи интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на районите, общините и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

Териториален обхват: ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като могат да се определят зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини. Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие се изготвя за територията на цялата община. В тази връзка следва е описан териториалният обхват на общината с всички включени в нея кметства и населени места.

Същевременно, тъй като развитието на съседните територии в други общини има потенциал да оказва влияние на развитието на близките до тях територии, анализът вземе под внимание и всички съседни територии в рамките на съседни общини, които поради съответните си специфики могат да окажат въздействие върху развитието на граничните общински територии, включени в обхвата на ПИРО.

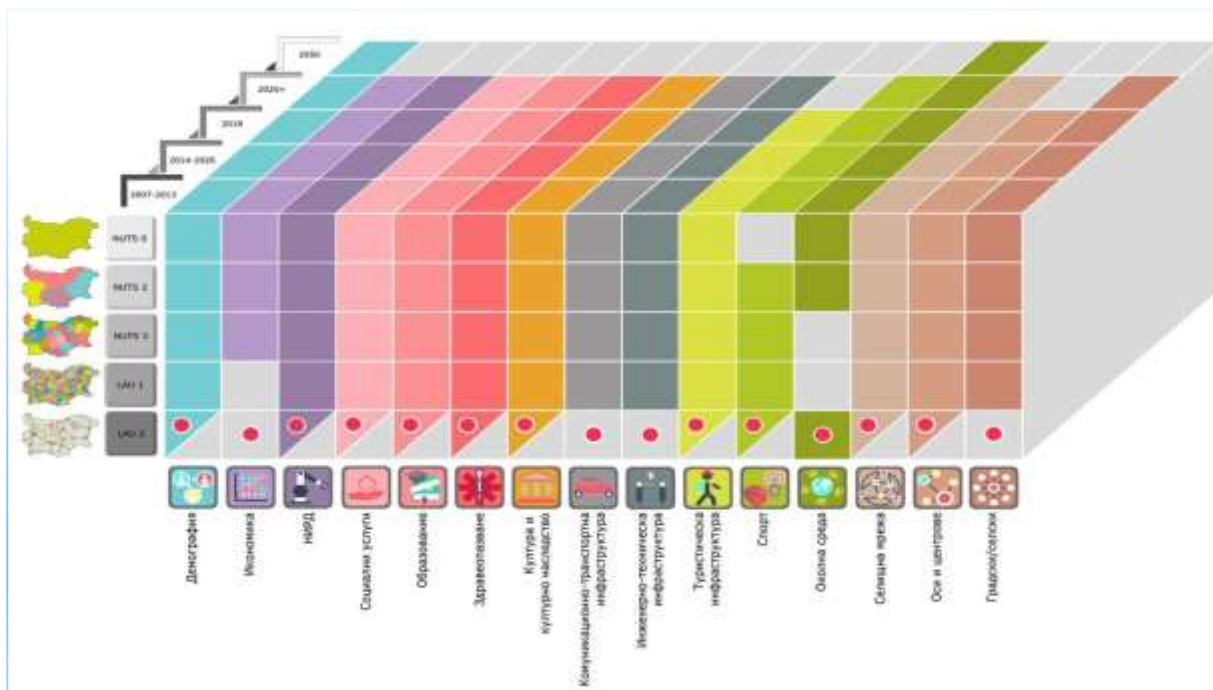
В синтезиран вид анализът отразява спецификата на Община Завет, за да може на тази база в стратегическата част да се обоснове предлаганият подход за развитие за периода 2021-2027 г.

Като резултат от анализа следва се идентифицират конкретните за общината проблеми, правят се изводи и се посочат тенденциите за развитие на общината, като се отчитат характеристиките на вътрешния ѝ потенциал за развитие. Потенциалът за развитие се определя, като се анализират тези елементи, които са характерни и ще са в подкрепа на нейното бъдещо развитие. ...

Времевият обхват на социално-икономическия анализ покрива предходния програмен период 2007–2013 г. и периода от 2014 до 2019 г. и зависи от наличната информация по определени показатели. За анализа се установят настъпилите промени в общото икономическо, социално, демографско, инфраструктурно развитие и състояние на околната среда в периода 2014-2020 г.

Методиката за изготвяне на анализа, освен документално проучване на база наличните източници на информация, следва да включва и теренни проучвания (на място, чрез анкети или фокус групи) на специфичните характеристики на отделните територии, населени места или части от тях, чрез които следва да се съберат данни или информация, за които няма налични официални източници, но са важни за идентифициране на основните процеси, които протичат на съответната територия, както и за разкриване на нейния специфичен потенциал за развитие.

Тематичният обхват на социално-икономическия анализ покрива основни тематични направления: икономическо развитие (малки и средни предприятия, чуждестранни преки инвестиции, научноизследователска и развойна дейност); туризъм (туристически ресурси и инфраструктура, специализация); социално развитие (демография, образование, здравеопазване, социални услуги, заетост и безработица), пазар на труда; култура и културно наследство; транспортна (пътен, железопътен, въздушен и воден транспорт) и инженерно-техническа инфраструктура (енергийни системи и мрежи, водоснабдяване и канализация, газоснабдяване, телекомуникации, управление на отпадъците); жилищен сектор (състояние на жилищния фонд, специфики на българския пазар); регионално и градско развитие (териториален модел, оси и центрове на развитие, агломерационни ареали); околна среда (състояние, НЕМ, изменение на климата, разходи за околна среда); управление и административен капацитет; и ефективност на проектите и усвоените фондове по оперативните програми, съфинансирани от Европейските фондове и от други финансови инструменти.

Обобщените изводи от проведеното изследване очертават основните насоки за развитие след 2020 г. във всички тематични направления, свързани с онези сектори, които имат най-ясно изразени въздействия върху националното пространство и чрез интегрирането на политиките и инвестиционните приоритети ще спомогнат за постигането на устойчив и приобщаващ растеж.

Основни изводи:

- Необходимост от оптимизиране на системата на здравеопазване;
- Разширяване на обхвата на обучението през целия живот, обвързване с науката и производството, равнопоставен достъп до образование;
- Подобряване на условията за спорт за всички, повишаване на физическата активност;
- Повишаване на ЕЕ и цифровизацията в икономическите сектори;
- Доизграждане на транспортната инфраструктура;
- Реконструкция на техническата инфраструктура – ВиК, газоснабдяване, широколентов интернет;
- Подобряване на КАВ, намаляване на шума и адаптация към климатичните промени;
- Междусекторна интеграция и координация за постигане на общи цели чрез ИТИ.

ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

В тази част се определя стратегията за реализация на ПИРО, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация (предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти).

Определянето на стратегически приоритети за развитие на Община Завет са в съответствие със стратегическите приоритети за периода 2021–2027 г., залегнали в Интегрираната териториална стратегия за развитие Северен централен регион, с целите и стратегиите на Националната програма за развитие „България 2030 и Актуализираната национална концепция за пространствено развитие, както и с целите на политиката на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020 г.

ВИЗИЯ

Визията за развитието на общината дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Тя отразява перспективите пред общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии. Поради своя дългосрочен характер заложената визия в Общинския план за развитие 2014–2020 г. остава непроменена и е следната:

Завет - община с интензивно селскостопанско производство и лека промишленост, съхранено природно, културно и историческо наследство и европейски стандарт на живот на населението.

Визията за постигане на устойчиво развитие на Община Завет за периода 2021-2027 г. включва следните компоненти:

- Използване на природните дадености и ресурси за развитие на местната икономика (производство на стоки и услуги) и оптимизиране на средата за хармонизирано развитие на обществото;
- Повишаване на благосъстоянието на населението и осигуряване на бъдещите поколения за развитие на благоприятни условия на живот, труд и обитаване;
- Съчетаване на икономическото и социалното развитие;
- Съхраняване и развитие на културните традиции на териториалните общности, на приемственост между поколенията;

За реализация на визията, е необходимо да се работи за:

- Създаване на благоприятна бизнес среда с цел стимулиране на инвестиционната активност за създаване на работни места и допълнителни източници на доходи за жителите на община Завет;
- Възстановяване и развитие на традиционните селскостопански производства;
- Технологично и структурно обновяване на икономиката и повишаване на нейната ефективност;
- Развитие на техническата и социалната инфраструктура;
- Създаване на устойчива жизнена среда, гарантираща здравето, безопасността и удобството на всички граждани и гости на общината;
- Съвкупни усилия и действия на местните органи на самоуправление, на правителството, на стопанските субекти и населението;

За изпълнение на тази визия е нужно да се използват възможно най-ефективни, икономически средства и да се насърчава поведение, което води до успешно развитие и хармония между човека и природата.

За реализирането на визията ще се разчита на местните ресурси и потенциал, които с помощта на финансовите инструменти на ЕС, ще се превърнат в конкурентни предимства.

Желаният резултат, формулиран във визията на ПИРО на Завет ще спомогне за постигане на приетата визия, която определя рамката за реализация на Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Северен централен регион 2014–2020 г.: *Северен Централен Регион – бързо и устойчиво развиващ се европейски регион, интегрална част от Дунавското пространство, където младите хора виждат своето бъдеще и личностна реализация.*

ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ПИРО

Стратегическата част на ПИРО е фокусирана и конкретна и ясно показва избраната посока на развитие на общината и сферите, към които приоритетно да бъдат насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, а не да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като се обвързват с постигането на резултати за територията на общината. Целите на ПИРО отразяват местния потенциал за развитие и се съсредоточават върху решаването на конкретните проблеми на общината.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО, са в съответствие с предвижданията на АНКПР и другите секторни политики, но без да ги преповтарят. На ниво ПИРО се осъществява връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие чрез ограничен брой ключови приоритети и евентуални допълващи приоритети.

Определените приоритети произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината.

Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ

Ключовите проблеми и нужди на развитието Община Завет, като значителното изоставане в икономически и социален план, значителните структурни и демографски проблеми, инфраструктурните дефицити, натрупването на критична маса от проблеми и липсата на достатъчно собствен потенциал за обръщане на негативните тенденции и реализиране на ускорен догонващ растеж, поставят Общината в силна зависимост от реализираните външни намеси и подкрепа от страна на държавата и по линия на Кохезионната политика и фондовете на ЕС.

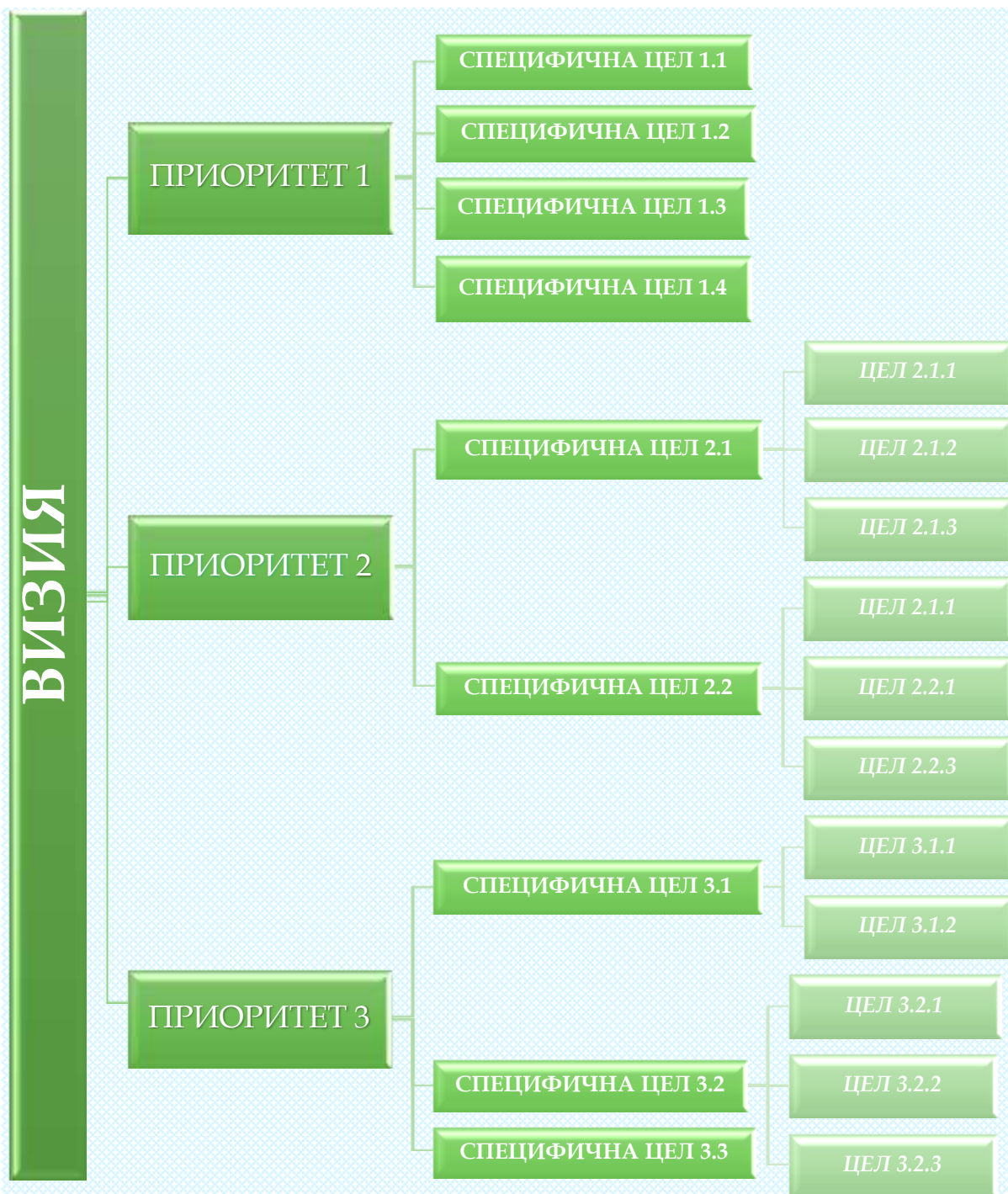
Съобразявайки се с разкритите основни дефицити и нужди за развитието на Община Завет, както и с целите на Националната програма „България 2030“, АНКПР и Интегрираната териториална стратегия за развитие (ИТСР) на Северен централен регион 2014–2020 г., както и с тематичните цели на кохезионната политика за периода 2021–2027 г., се определят следните стратегическите приоритети, фокусиращи политиките за развитие на общината:

ПРИОРИТЕТ 1: УСКОРЯВАНЕ НА РАСТЕЖА НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА;

ПРИОРИТЕТ 2: ЗАПАЗВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ;

ПРИОРИТЕТ 3: ТЕРИТОРИАЛНА СВЪРЗАНОСТ, УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕРАВЕНСТВАТА

Прилагането на интегриран подход към териториалното измерение на политиката за развитие, подкрепен от активен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, създаване на партньорства между местните власти, частния сектор и държавата, активно и целенасочено използване на средствата по европейските програми, е важна предпоставка за тяхното изпълнение.

ПРИОРИТЕТ 1: ПОДКРЕПА НА МЕСТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ

Приоритетът е насочен към модернизирване на развитието на общината чрез повишаване качеството на работната сила, въвеждане на иновативни производства, повишаване на инвестиционната активност и засилване ролята на модерното предприемачество.

Този приоритет съответства на основна цел на за развитие на България за периода до 2030 г., а именно технологична трансформация на икономиката, повишаване на ресурсната ефективност и наваксване на изоставането в

цифровизацията. Същевременно, въвеждането на модерни технологии в сектори като здравеопазване, образование и социални грижи ще осигури повече и по- висококачествени услуги за обществото.

Ключовите дейности в този приоритет са подкрепа за нови инвестиции с повишена ефективност, установяване на иновационния подход във всички сектори на икономиката, подобряване на инвестиционната среда и привличане на стратегически инвеститори, адаптиране на националната и регионалната политика към нуждите и специфичните условия за МСП и създаване на мрежи и инфраструктури, базирани на иновации и технологии, насърчаване на мерките за енергийна ефективност в предприятията и за преход към кръгова икономика, поддържане на ефективен регионален и местен пазар на труда.

Посочените действия са обединени за изпълнението на следните специфични цели:

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1: ПОВИШАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИОННАТА АКТИВНОСТ

В рамките на това направление на въздействие основните дейности са насочени към: подкрепа за създаване на нови МСП. Подкрепата за МСП ще бъде съобразена, от една страна, с приоритетите по отношение на икономическите дейности (идентифицирани и изведени в Националната стратегия за МСП 2021–2027 (НСМСП)), а от друга, с потребностите и потенциала на предприятията на Общината; подкрепа за различните подгрупи предприемачество – ново стартиращи в приоритетни сектори, семейни предприятия, творчески индустрии, бързо растящи предприятия и други; подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемаческата екосистема и подобряване на елементи на бизнес средата; създаване на условия за ускорено изграждане на модерна индустриална инфраструктура с оглед преодоляване на идентифицираните териториални дисбаланси, привличане на инвестиции в региона; изграждане и модернизиране на техническа инфраструктура за бизнес и предприемачество; изграждане на инфраструктура (включително сгради) за развитие на бизнес и индустриални зони.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2: СЪЗДАВАНЕ НА НОВИ КАЧЕСТВЕНИ РАБОТНИ МЕСТА И ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ЗАЕТОСТ

Повишаването на ефективността на местния пазар на труда с фокус върху разкриване на нови качествени работни места ще бъде основен акцент на националната и регионалната политика. Мерките следва да осигурят интеграцията на политиките за развитие на уменията с политиките за регионално икономическо развитие. Необходими са местни партньорства между бизнеса и съответните фактори в сферата на икономическото развитие,

образованието и заетостта с цел да се гарантира, че политиките за развитие на уменията се осмислят в контекста на по-широкото икономическо развитие.

Тук се включват и мерките, насочени към групата на неактивните лица, в т.ч. към безработните лица от маргинализираните групи от населението, групите с ниско образование и без квалификация и недостатъчна активност на пазара на труда. Обект на специално внимание и предприемане на мерки за включването им в обучение или пазара на труда са младежите, незаети в образование или заетост. Активизирането на трудовата ангажираност на тези групи е от важно значение за преодоляване на недостига на работна сила в региона.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО

Наличието на уникални природни ресурси и културното наследство са важна част от специфичния потенциал на Община Завет. Усвояването на ресурсите по ефективен и устойчив начин е една възможност за развитието на Общината и за стимулиране на икономическия растеж и заетостта. Целта е развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, като се гарантира повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла.

Обхватът на дейностите и мерките за подкрепа включва: модернизирани и технологично обновяване на стопанства и инфраструктура в отрасъла; стимулиране на инвестициите за модернизация и технологии за прецизно земеделие за подобряване на ефективността на производството в сектора и повишаване на неговия потенциал за по-екологично производство на храни с по-малко ресурси, както и за развитие на веригата за създаване на стойност; ефективно управление на рисковете в земеделието и адаптирането му към климатичните промени; насърчаване развитието на биологичното земеделие; насърчаване земеделските производители да предоставят екологични услуги и услуги, свързани с климата; Внедряване на системи за устойчиво управление на горите.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.4. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

Уникалните природни ресурси на региона и знаковото културно-историческо наследство е валоризирано в различна степен в отделните части на региона и все още е слабо интегрирано в туристическа дейност с висока добавена стойност.

Като приоритетни дейности и мерки за развитие на туризма в региона се очертават: подпомагане на местния икономически потенциал за развитие на различни видове туризъм (културен, религиозен, познавателен, еко и приключенски, селски туризъм) чрез развитието на туристически атракции и специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси (включително изграждане на съпътстваща инфраструктура); популяризиране на туристическите продукти на региона в национален и

международен план посредством рекламни кампании с фокус върху неговите уникални качества; повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма.

ПРИОРИТЕТ 2: СЪХРАНЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ ПОТЕНЦИАЛ

Фокусирането на политики, дейности и мерки за изпълнението на тази цел в областта на развитието на човешките ресурси се обосновава с необходимостта от решаване на констатираните, продължително проявяващи се проблеми в демографското и социалното развитие, които поставят Община Завет в неблагоприятна позиция в сравнение с останалите общини в региони и в страната.

Приоритетът включва три основни стратегически цели, които ще се реализират чрез интегрирани дейности и проекти поради широкия, но комплексен характер на адресираните нужди и проблеми. При планирането на мерките в тази област е необходима съгласуваност както на услугите в отделните сектори, така и на регионално и местно ниво, чрез подобряване механизмите и процедурите за взаимодействие между институциите, въвеждане на мултидисциплинарен подход при предоставянето на услуги, индивидуализиране на услугите, провеждане на интегрирани политики в различни сфери – образование и обучение, пазар на труда, социални, спортни и здравни услуги и др.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1: КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Националната програма за развитие „България 2030“ предвижда цялостно модернизиране на образователната система на всички нива, което ще благоприятства за пълноценната професионална и лична реализация.

Качественото образование е свързано със засилване функциите на Общината да насърчават повишаването на квалификацията на учителите и развитието на умения в области, съответстващи на целите на общината и бизнеса. Това ще помогне за допълнително насочване потенциала на педагогическите специалисти към значими за общината техни компетентности като например: използване на съвременни технологии в обучителния процес, развитие на ключови компетентности у учениците, взаимодействие с бизнеса и други заинтересовани страни и др. В същото време следва да бъде поставен посилен фокус върху формирането на ключовите компетентности, регламентирани в чл. 77 от ЗПУО. Въпреки че те са заложиени в подзаконовата нормативна уредба, на практика голяма част от учителите все още не са подготвени да ги формират ефективно у учениците. Общината следва да насочи ресурс за повишаване квалификацията на учителите за развиване на ключови компетентности у учениците, за осигуряване на различни елементи на учебна среда за формиране на такива компетентности.

Създаване на иновативна среда за учене. Управлението на образователната инфраструктура за общината често означава ресурсите да се фокусират върху

гарантирането на базисните изисквания към средата за учене. Важна общинска задача, обаче все повече става осигуряването на инвестиции в иновативни и високотехнологични елементи на средата. Това ще помогне на училищата да осигурят условия за учене в среда, максимално близка до тази на бизнеса. Така учениците ще имат възможност да формират компетентности, от които бизнеса се нуждае и преходът към работното място ще бъде значително улеснен. Това са мерки, свързани с оборудване на кабинети, закупуване на специфична техника за нуждите на обучението, стимулиране на инвестиции от местния бизнес за споделяне на технически съоръжения, експертиза и за инвестиране в съвременни технологии за обучение.

Подкрепа и приобщаване на младежите, които не работят и не се обучават (NEETs). Прилаганите досега мерки за включване на тази група младежи в работа или в обучение често не дават очаквания резултат. Общините, бидейки най-близко до различните групи младежи NEETs, имат потенциала да окажат най-силно въздействие за тяхното приобщаване. Мерките, които са заложили в ПИРО са: Засилване на ролята на младежките и ромските медиатори, Подобряване взаимодействието между бюрата по труда и медиаторите; Насърчаване на предприемачеството сред младите хора; Алтернативни мерки за подкрепа на прехода на младите хора към пазара на труда (напр. кариерни изложения, платформа за връзка между младежите и местните компании и др.); Подкрепа за неформално образование за формиране на компетентности за успешна реализация; Ранно кариерно ориентиране.

ЦЕЛ 2.1.1. РАВЕН ДОСТЪП ДО КАЧЕСТВЕНО И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

За реализиране на тази цел са предвидени следните мерки за подобряване на функционирането на Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст като местна и регионална политика; Прилагане на политики за обхващане и включване на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование и за намаляването на дела на преждевременно напусналите училище. Специални усилия трябва да бъдат положени за тези групи, които са изправени пред затруднения в обучението и/или са в подчертано неравностойно положение; Осигуряване на достъп до образование за лицата от населени места без функциониращи училища (по линия на ученическите пътувания, чрез интернет обучение и др.); Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение; Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища; Реализиране на проекти за организиране на групови и класни посещения в близките села с цел изучаване на традициите чрез разнообразни дейности и занимания на територията на местните училища, като отглеждане

на домашни продукти и животни, традиционни занаяти и други, които да бъдат ръководени от възрастни жители на селата;

Предвижда се последните две мерки да се реализират чрез използване на подхода на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) въз основа на интегрирани концепции.

ЦЕЛ 2.1.2. ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПАЗАРА НА ТРУДА

Планираните мерки са: Предлагане на обучение по професии и специалности с приоритетно значение за регионалния пазар на труда; Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда, и на механизъм за гъвкава адаптация, включително задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение съвместно с работодателите; Придобиване на по-добра цифровата грамотност; Разширяване на системите и насърчаване на ученето през целия живот; Програми за ограмотяване на възрастни, основно сред ромското население и други уязвими групи;

Планира се последните групи дейности да бъдат реализирани на териториално ниво чрез подхода на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

ЦЕЛ 2.1.3. МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Всички нива на образователната и обучителната система се нуждаят от непрекъснато усъвършенстване на инфраструктурата и съвременно оборудване, осигуряващи възможности за модерно обучение. В тази връзка е необходимо: Продължаване на модернизирването и изграждането на нова материална база на предучилищното образование, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, общежития, спортни площадки и салони (според потребностите); Доставка и монтаж на специфични и иновативни инструменти и оборудване за подкрепената инфраструктура; Засилване на употребата на ИКТ като част от модернизиранията образователна инфраструктура.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2. КАЧЕСТВЕНО ЗДРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ, СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, КУЛТУРА И СПОРТ

Основен фактор за определяне качеството на живот в общината е възможността жителите и да получават качествени социални, здравни, културни и други обществени услуги. За повишаване на качеството на живот и привлекателността на Общината се планира реализацията на целенасочени мерки за развитие на следните социални системи:

ЦЕЛ 2.2.1. ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВНАТА ИНФРАСТРУКТУРА И СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

Грижите за здравето на населението са насочени към осигуряване на равен достъп до качествени, устойчиви и достъпни медицински услуги чрез развитие на инфраструктурата и създаване на възможности за комплексно медицинско обслужване, което ще осигури максимално използване на болничния капацитет. Предвидените мерки в областта на здравеопазването са насочени към: Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ; Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места; Изграждане и оборудване на хеликоптерна площадка и осигуряване на връзка с болнично заведение; Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни региони.

Предвижда се в рамките на периода 2021–2027 г. да се реализират следните **мерки в системата на социалните услуги**: Създаване на социални услуги, насочени към възрастни и болни хора (хосписи); Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни; Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания; Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания; Създаване на други видове социални услуги (за спешно настаняване, ранна интервенция, консултативни за деца и семейства и т.н.); Подобряване на средата в съществуващи социални услуги/реформиране на съществуващи социални обекти.

ЦЕЛ 2.2.2. ПОДКРЕПА ЗА КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ И ДЕЙНОСТИ, ДОСТЪП ДО КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Предвижда се да се подкрепят дейности, свързани с: Поддържане и обогатяване на културната инфраструктура и оборудване за културни организации и сгради; Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и **културните услуги**.

ЦЕЛ 2.2.3. ОБНОВЯВАНЕ НА СПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

Планираните мерки включват: Подобряване на училищната спортна инфраструктура; Поддържане на открити и закрити спортни площи, строителство на нови; Създаване на условия за спорт в свободното време и спорт за всички и увеличаване на мобилността на населението от всички възрастови групи.

ПРИОРИТЕТ 3: ТЕРИТОРИАЛНА СВЪРЗАНОСТ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕРАВЕНСТВАТА

Постигането на растеж в Общината и региона е свързано до голяма степен със степента на развитие на комуникационната инфраструктура. Транспортната и дигиталната инфраструктура са факторите, които спомагат за отключване на специфичните потенциали на регионите и увеличаване на конкурентните им предимства. От друга страна те водят до повишаване на териториалното

сближаване и постигане на по-балансиран растеж и възможност за осигуряване на равен достъп на всички жители, независимо от тяхното местожителство, до икономически и социални функции и услуги.

Подобряването на териториалното сближаване и на качеството на управление на териториално ориентираните политики изисква местната и регионалната политика да бъдат фокусирана върху подкрепа на региони, изправени пред трудности, средни градове, които са в процес на загуба на своите социални и икономически функции, слаборазвити и селски общини, силно отдалечени от централните места в региона и страната, като и подкрепа за мерки, свързани с преструктурирането и адаптирането им.

Местната транспортна инфраструктура е основен фактор, способстващ за разпространението на процесите на развитие и постигане на териториална свързаност.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1.ТРАНСПОРТНА И ЦИФРОВА СВЪРЗАНОСТ

Инвестициите в транспортна инфраструктура ще бъдат подкрепени паралелно с инвестициите в цифрова инфраструктурата. Предвидени са дейности, насочени предимно към развитието на главните и второстепенните транспортни оси за подобряване на достъпа до пазара на труда и социални услуги в общината и СЦР. Подобряването на свързващата инфраструктура с регионална значимост се фокусира върху ограничаването на вътрешно регионалните различия и предоставянето на равен достъп до услуги.

ЦЕЛ 3.1.1. ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА И ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ПЪТНА И УЛИЧНА МРЕЖА

Подобряването на свързващата инфраструктура се фокусира върху ограничаването различията и предоставянето на равен достъп до услуги. Това е свързано основно с рехабилитация на второкласната и третокласната пътна мрежа и общинската пътна мрежа.

Предвиждат се следните мерки за развитието на транспортната инфраструктура в Общината :Рехабилитация и реконструкция на Републиканската пътна мрежа II и III клас; Рехабилитация и реконструкция на общинската пътна мрежа и уличната мрежа; **Подобряване** на вътре общинската свързаност на населените места; Изграждане на велоалеи и веломаршрути; Подобряване на транспортния достъп до туристически обекти.

ЦЕЛ 3.1.2. РАЗВИТИЕ НА ЦИФРОВАТА СВЪРЗАНОСТ

За постигането на „цифров растеж“ и предотвратяване на рисковете от задълбочаване на регионалните дисбаланси по отношение на широколентовото покритие, което може да увеличи другите неравенства, в Община Завет ще се развие мрежите за достъп до високоскоростен и свръх-високоскоростен интернет, както и за развитие на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) и онлайн услугите. По този начин ще

бъде подобрен достъпът до значителна част от административните услуги и услугите в здравеопазването, образованието, културата и т.н.

Постигането на свободен и социално справедлив достъп до информационни и комуникационни технологии във всички райони, особено в периферните селски райони, налага специална правителствена подкрепа за изграждане на мрежа и преодоляване на отсъствието на пазарен мотив. В противен случай е налице е риск тези райони да останат „информационно откъснати“, което да задълбочи другите неравенства.

Поставената цел в правителствената програма България 2030 за равномерно покритие на националната територия с мрежа от обекти на високото ниво на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата ще подобри процесите на социално включване в региона. За постигането и са предвидени мерки за осигуряване на мрежа от информационни и комуникационни технологии от високо ниво до обекти на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2. УСТОЙЧИВА ОКОЛНА СРЕДА

Постигането на специфичната цел изисква гарантирането на условия за опазване и подобряване на околната среда, адаптирането ѝ към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.

ЦЕЛ 3.2.1. ИЗГРАЖДАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

В Община Завет ще продължи изпълнението на мерките и дейностите по изграждането и/или модернизацията на техническа инфраструктура – водоснабдителни и канализационни мрежи, пречиствателни станции за отпадъчни води, както и оптимизацията на системата за управление на отпадъците. Като една от основните слаби страни за Общината се отбелязва именно недостатъчната изграденост и ефективност на тези системи. Извършването на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвянето на план с действия за намаляване на течовете ще бъде основа за предвижданията по отношение на развитие и реконструкция на водоснабдителната система.

Ще бъдат концентрирани усилия за повишаване на ефективността на ползване на водите, чрез реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа, подобряване техническото състояние на водопроводните системи и изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води.

Ще се оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряването на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци с цел повишаване на

количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба. Следва да се предприемат действия, насочени към изпълнение на пакета „Кръгова икономика“, с цел превръщане на отпадъците в ресурси. Ще се предприемат мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта.

Чрез увеличаване на дървесната растителност в терените за озеленяване, изграждане на зелени коридори по пътищата, поддържане на съществуващите озеленени площи и отреждане на терени за нови такива ще се подобри качеството на атмосферния въздух. Включени са мерки и дейности за Реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа; Подобряване техническото състояние на водопроводните системи; Изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води; Внедряването на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци; Рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания; Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта

Всички мерки и интервенции по този приоритет могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

ЦЕЛ 3.2.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА И ЕФЕКТИВНОСТ

Този приоритет следва да допринесе за разнообразяване на енергийните доставки– битова газификация на населените места, инсталиране на генератори за вятърна и соларна енергия, извличане енергията на биомасата, мерки за енергийна ефективност.

Изграждането на мощности за производство на енергия от ВЕИ за търговски цели продължава, макар и с по-ограничени темпове след 2013 г., но съществуват много резерви в производството за собствени нужди. Общините имат нужда от поощрителни мерки за оценка на наличния и прогнозния потенциал на местните им ресурси за производство на енергия от ВЕИ и неговото оползотворяване.

В програмите за енергийна ефективност е необходимо да се обърне повече внимание и на подобряването на ефективността на сградните инсталации, а не само на подобряването на енергийните характеристики на сградите, както и на мерки за ускорена газификация на обществените сгради. Мерки в това направление са: Диверсификация на енергийните доставки и нарастване дела на възобновяемите източници; Повишаване на енергийната ефективност на обществени и жилищни сгради, улично осветление; Изграждане на газопреносни и разпределителни мрежи за битова газификация; Подпомагане

за предприятията, които предоставят услуги, допринасящи за нисковъглеродна икономика и устойчивост към изменението на климата; Високоэффективно комбинирано производство на енергия, районни отоплителни и охладителни системи; Насърчаване и намаляване на енергийната интензивност в домакинствата.

ЦЕЛ 3.2.3. ОПАЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО, БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЪРЧАВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМНИТЕ УСЛУГИ И „ЗЕЛЕНАТА“ ИНФРАСТРУКТУРА

Фокусът на реализираните политики е формулиран в Приоритет 1.1.2. на АНКПР – „Поддържане на НЕМ като еталон на защитено биологично природно равновесие и като рекреационна среда с общоевропейско значение, обвързано с трансгранични екологични коридори със съседни страни в Югоизточна Европа“.

Специфичните задачи за развитие на НЕМ са: Опазване на идентичността на природното наследство и наследеното биологично разнообразие; Ефективна защита и използване на икономическия потенциал на природните и защитените територии с международна значимост – постигане на баланс между екологични функции и екосистемни услуги; Създаване на трансгранични екологични коридори, на база на нормативна основа и изграждане на капацитет за управление и взаимно екологосъобразно ползване на природното богатство по модела на „Зелен Коридор“ или други европейски проекти; Изграждане на „зелена“ инфраструктура.

Мерки в подкрепа на тази цел могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.3. РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Подобряването на териториалното сближаване и на качеството на управление на териториално ориентираните политики изисква регионалната политика да бъде фокусирана върху подкрепа на региони, изправени пред трудности, средни градове, които са в процес на загуба на своите социални и икономически функции, слаборазвити и селски общини, силно отдалечени от централните места в региона и страната, като и подкрепа за мерки, свързани с реструктурирането и адаптирането им. Местните специфики, анализираният опит и добри практики, както и дефинираните в АНКПР потенциали и пречки за развитие са отправна точка за мерките в трансграничното сътрудничество с очакван най-осезаем положителен ефект от регионална гледна точка: Активизиране на трансграничните контакти и разширяване на сътрудничеството със съседните гранични райони;

Инвестиции за повишаване на местното предприемачество и насърчаване конкурентоспособността на МСП (които да бъдат привлечени като директни получатели на помощта по програмите за трансгранично сътрудничество); Включване в инициативи за превенция на риска/предотвратяване и смекчаване на последствията от климатичните промени; Развитие на трансгранично сътрудничество за решаване на съвместни екологични проблеми; Развитие на алтернативни форми на туризъм с по-висока добавена стойност за социално-икономическото и териториалното развитие на региона;

Инвестиране в общи продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия; Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство; Трансгранични проекти в областта на споделените здравни услуги;

Съвместните инициативи в тази връзка могат да бъдат реализирани и чрез инструменти за интегрирано териториално развитие, основани на съвместни стратегии за териториално развитие.

Мерките по тази специфична цел могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) в СЦР.

ЧАСТ III КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, ПАРТНЬОРИ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

Идентифициране на всички заинтересовани страни и участници в процеса

Един от основните принципи, на които се основава провеждането на политиката за регионално развитие съгласно Закона за регионалното развитие, е принципът за партньорство, публичност и прозрачност на всички нива. Прилагането на принципа на партньорство е важен механизъм за повишаване на устойчивостта на взетите решения и планираните цели и задачи, за ефективността на тяхната реализация.

Основната цел на прилагането на информираност и публичност във връзка с ПИРО е повишаване обществената осведоменост и осигуряване прозрачност при прилагане на мерките за регионално развитие. Заедно с това публичните консултации повишават обществената ангажираност и съпричастност на местните общности и на всички заинтересовани страни и подпомагат процеса на събиране на ценна информация за вземане на правилни решения. Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ПИРО имат Кмета

на Общината и Общинския съвет в съответствие със своите компетенции. Във всички етапи на разработване и прилагане участват, и отговорностите се разпределят между всички групи партньори: административни структури местната власт, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения, широката общественост. В зависимост от етапа, нивото на съучастие се проявява в различна степен. При взаимодействие между целевите групи бяха прилагани всички приети форми на взаимодействие: информирание, консултиране и съгласуваност, ангажираност и активно участие.

При съвместната работа беше стимулиран подходът „отдолу-нагоре“ при идентифициране на нуждите, потенциала за развитие и възможните решения. Определянето на целите на ПИРО и на мерките, чрез които ще се реализират тези цели, бяха планирани с активното участие на всички партньори и заинтересовани страни. Тяхното участие бе потвърдено и с отговори по предварително разработена анкета, разпространена до всички участници .

Използвани бяха и други методи и подходи в процеса на публични консултации, като груповата експертна оценка, мозъчната атака, социологически методи и подходи за интервюиране на важни участници в развитие на Общината.

Приложени са препоръчани в документите на международни организации (Обединените нации, Европейската комисия и др.) основни принципи за представителност, равнопоставеност, баланс на представителите, повишена култура на диалог, информирание за резултатите от участието.

Процесът на консултации всъщност стартира още в началото с цел актуализиране на наличните данни, необходими за разработването на ПИРО и информирание на всички заинтересовани страни. Етапите, през които преминава този процес, следват указанията на ЕК и са обобщени в 6 стъпки:

Предварително планиране на консултациите: Тази дейност е елемент от подготовката на Техническото предложение, съгласувана е с Възложителя и е отразена в придружаващите документи по изпълнение на обществената поръчка, включително и във Времевия план-график.

Идентифициране на заинтересовани участници: Идентифицирането на заинтересованите страни обхваща представителите на трите групи заинтересовани страни:

а) институции, фирми и общности, пряко засегнати от развитието на планираните дейности в ПИРО или които с дейността си могат да повлияят върху развитието на общината;

б) притежаващите информация, ресурси и компетенции и ангажираните в поддържането на информацията, необходима за разработването на ПИРО; и

в) участниците в изпълнението и контрола по прилагането на ПИРО. Участниците от тези три групи са систематизирани и в зависимост от йерархичното ниво, което представляват в етапите на разработване, обсъждане, прилагане и контрол на ПИРО и процеса на публични консултации – национално, регионално и местно (областно и общинско).

Подготовка на документи за консултации: За всеки етап от разработването и обсъждането на ПИРО за процеса на публични консултации са подготвени и представени различни материали – презентации, извадки от систематизирани визия, стратегически цели и приоритети, работна версия на документа и др.

Избор на подходящи инструменти и провеждане на консултации: Инструментите за публични консултации са съобразени с характера на документа, неговия пилотен характер за Р. България и региона и изводите от досегашната практика по обсъждане на стратегически документи от национално, регионално и местно ниво. Избраните подходи, методи и процедури са променени в процеса на работа поради обявеното извънредно положение в страната. Значителна част от срещите на място в процеса на публичните консултации са подменени с дистанционен обмен на становища и предложения със съдействието на представителите на Общинска администрация, за да може да се включат и представители на всички заинтересовани.

Анализ на получените коментари, предложения и информация и тяхното отразяване във финалната версия на ПИРО: Получените становища и предложения са отразени в три етапа – като част от предварителните съгласувателни процедури с държавните институции и техните структури, като част от публичните консултации.

Осигуряване на обратна връзка към заинтересованите и активни участници: Независимо от обявеното в страната извънредно положение от 16 март до 13 май 2020 г., директна обратна връзка по електронен път или по телефон е осъществена във всички случаи, в които има предоставени координати за контакт. В останалите случаи резултатите от проведените консултации, систематизирането на постъпилите становища и мотивите за тяхното приемане или отхвърляне, както и начините на отразяването им в окончателната версия на ПИРО става посредством възприетата форма.

Резюме на проведените обсъждания и приноса на партньорите при разработването на ПИРО: В хода на дискусиата по време на заседанията участваха широк кръг заинтересовани страни. Бяха направени коментари и предложения с препоръки към окончателните документи. Бяха отчетени и конкретни стъпки за напредък в разработките.

Проблемите за развитието на общината, нейния потенциал и стратегическите цели на ПИРО бяха обсъдени на допълнително разширеното заседание с представители на общинска администрация.

Допълнително, чрез Сайта на Общината бяха събрани становища и предложения от различни институции и заинтересовани страни. Те са систематизирани, обсъдени с експертите в екипа по разработването на ПИРО и най-подходящите от тях са отразени в окончателната версия на документа.

Приоритизирането на постъпилите предложения е извършено на базата на експертна оценка и въз основа на критерии, които отразяват значимостта на идеята/проекта за развитието на общината; инвестиционния интерес, който е предпоставка за интегриране на инвестициите; икономическия принос в създаването на нови работни места и подкрепата за технологично обновяване и иновативни решения и производства; обществената приемливост и подкрепата от местните общности; степента на развитие на идеята и проектната готовност; очакваните положителни въздействия върху други инициативи, добавената стойност и синергия.

Получените в хода на проведените обществени консултации предложения и мнения на представителите на заинтересованите страни и гражданските сдружения съдействаха за подобряване качеството на документа и обогатяване на предвидените дейности за постигане целите на ПИРО.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати: Основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на плана. В процеса на изпълнение на ПИРО те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност. До тях ще имат достъп всички на страницата на общината в интернет.

В процеса на изпълнение е важно поддържането на изградените вече ефективни партньорства. Това ще даде реални шансове за постигане на стратегическите цели по максимално ефективен и ефикасен начин.

Механизъмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация ще се разгледа както в процеса на изготвянето на ПИРО, така и в процеса на изпълнението му.

Изградената система за координация на основата на ефективни партньорства и широка информираност и публичност на действията, включително за оперативните програми, действащи за общината и на територията на региона, има ключова роля за изпълнението на ПИРО.

Действията на партньорите са важен фактор за интегриране на глобалните екологични въпроси в процеса на планиране, избягване на потенциалните рискове от климатичните промени и постигане на климатична сигурност. В

етапите на наблюдение и оценка на ПИРО е от особена важност активното участие на местните и регионалните екологични власти за своевременно координиране и комуникиране при разрешаване на потенциални „конфликти“ между развитието и околната среда, при запазване на равновесието в екосистемите. Предпоставка за устойчиво развитие е и възможността за създаване на форуми за „нов диалог“, консултации и ясни механизми за комбинирането на становищата на всички консултирани.

За повишаване нивото на информираност и подпомагане процеса на партньорското участие могат да бъдат използвани следните инструменти: съвещаване чрез електронна поща и интерактивна електронна страница; напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на ПИРО, източници на информация и полезни контакти при прилагането на плана; провеждане на мероприятия, за да се представи процесът на изпълнение на ПИРО на партньорите, и други.

Поради непредвидените ограничителни мерки за провеждане на обществени обсъждания по време на извънредното положение са предвидени допълнителни възможности за обсъждане на приоритизираните конкретни предложения със съдействието на Общинска администрация.

ЧАСТ IV. ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ

Според Актуализираната Националната Концепция за Пространствено Развитие (НКПР), общинският център Завет е 5-то йерархично ниво. Регионалният план за развитие на Северен централен район за планиране (РПРСЦР) за периода 2021-2027 год. не отделя съществено внимание и не предопределя специфични насоки за развитие на община Завет като част от района.

Според предложеното от РПРСЦР разделяне на общините в района, спрямо техните характеристики, са дефинирани следните под категории на двете основни категории, идентифицирани в НСРР - централни територии на центровете от второ ниво (общините Русе и Велико Търново-Горна Оряховица), централни територии на центровете от трето ниво (общините Габрово, Силистра, Разград и Свищов), периферни територии, гравитиращи около центровете (Севлиево, Дряново, Трявна, Лясковец, Златарица, Елена, Иваново, Сливо поле, Ветово, Завет), периферни територии, с предимно селски характер (Сухиндол, Павликени, Полски Тръмбеш, Стражица, Бяла, Две могили, Кубрат, Завет, Исперих, Самуил, Лозница, Дулово, Алфатар, Кайнарджа) и специфични периферни крайречни общини (Тутракан, Главиница, Ситово, Ценово, Борово). Община Завет попада в

предпоследната категория - периферни територии, с предимно селски характер.

Социални характеристики: Средносрочната перспектива до 2027 год. за регионите в Европа поставя СЦРП сред силно уязвимите пред предизвикателствата на глобализацията, демографските и климатичните промени и засилената конкуренция за привличане на инвестиции. Преките чуждестранни инвестиции в Северния централен район не отбелязват значително нарастване през последните години и заемат сравнително малък дял в общия обем на привлечените чужди средства за страната. Друг риск е високият среден коефициент на безработица и ниският среден коефициент на заетост. „Тези негативни тенденции са характерни за цялата територия на България, като изключение правят единствено някои от най-големите градове и производствени центрове на страната (София, Пловдив, Стара Загора, Бургас и пр.), които са магнит за инвестиции и механична миграция на населението. СЦРП като цяло има своя потенциал за развитие, като градове като Русе и Велико Търново традиционно са били силни административни, културни и производствени центрове в миналото, както на регионално ниво, така и на национално и дори международно. Днес, дори и те са загубили значителна част от това си значение.

Положението в по-малките населени места и общини, като Завет, е доста по-лошо, като в тях е са силно ограничени възможностите на населението за намиране на подходящи условия за живот и развитие. Създаването на условия за развитие, образование и работа са ключови за задържане на местното население по родните места.

Културни характеристики: Недвижимите културни ценности на територията на СЦРП са 5 480 бр., което представлява 18,6 % от недвижимите културни ценности в страната и което го нарежда на второ място след Югозападния район (25,0 %). Част от тези обекти са разположени и на територията на община Завет, от които 15 са археологически паметници с национално значение.

Екологични характеристики: Климатът на Северният централен район е типичен умереноконтинентален, който е характерен за цялата Дунавска равнина. Климатичните условия в района благоприятстват отглеждането на зърнени, някои технически култури (слънчоглед), зеленчукови култури, захарно цвекло, лозя и др., а в равнинната част - овощия, и горска и тревна растителност на юг.

Природно защитените територии, включително тези по Natura 2000, обхващат общо 22.3% от територията на РПРСЦР и са разположени най-вече в централната и в западната му части. В района попада източната част на националния парк „Централен Балкан“, природните паркове.

„Русенски Лом“, „Българка“ и „Персина“ и биосферният резерват на езерото „Сребърна“.

В териториалните граници на община Завет попадат три зони по Натура 2000 – две по директивата за местообитанията и една по директивата за птиците.

Комуникационни характеристики: Община Завет се намира в близост до важни международни и национални транспортни коридори. През общината преминават два Паневропейски транспортни коридори - 7 и 9.

ЧАСТ V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО

При разработване на стратегическата част на ПИРО е използван интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие на общината, който изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията.

Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана.

Основните структурни елементи на програмата са **мерките и проектните идеи** по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция обхваща комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други източници. Идентифицирани са и мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс – например разработването на общински наредби.

Основни компоненти на програмата за реализация са:

ЗА ПРИОРИТЕТ 1

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.1. ПРИВЛИЧАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ И НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

M 1.1.1.	Изграждане и модернизирание на техническа инфраструктура за бизнес и предприемачество в Общината	Разработване и реализиране на програма за оптимизиране инфраструктурата на бизнеса в промишленото производство на територията на общината / теренно и сградно осигуряване, транспортна инфраструктура, енергоснабдяване, далекосъобщения, ВиК, инсталации за отпадъци / твърди и течни /
M 1.1.2	Подкрепа за предприемачество – ново стартиращи предприятия в приоритетни сектори, семейни предприятия, бързо растящи предприятия и други	Подготовка на лица, желаещи да развият собствен бизнес, вкл. безработни и работещи, за планиране и стартиране на самостоятелна стопанска дейност и самонаемане; Предоставяне на подкрепа за започване на реална стопанска дейност и намиране на подходящи източници на финансиране, достъп до услуги и менторство за развитие на бизнес.
M 1.1.3	Подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемачеството и подобряване на елементи на бизнес средата	Предоставяне на комплекс от обучения и услуги, които да подпомогнат целевите групи в разработката и преценката на предприемаческите им идеи, придобиването на нужни за управлението и развитието на бизнеса знания и умения и разработването на бизнес идеите в жизнеспособни планове за реализация на реална стопанска дейност;
M 1.1.4	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията	Подкрепа за инвестиции, насочени към въвеждането на цифрови решения и програми, вкл. системи за електронно разплащане сред МСП, подобряване на бизнес средата в областта на цифровата трансформация.

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.2: СЪЗДАВАНЕ НА НОВИ КАЧЕСТВЕНИ РАБОТНИ МЕСТА И ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ЗАЕТОСТ

M.1.2.1	Изграждане на умения и компетентности в съответствие с регионалния пазар на труда	Придобиване на нови професионални знания и умения по време на работа, вкл. обучение в ключови компетентности
M.1.2.2	Включване на безработни младежи в стажуване и чиракуване, субсидирана заетост, включително за първа работа, с цел устойчива интеграция на пазара на труда	Пакет от мерки насочени към дългосрочно безработни лица за преодоляване на липсата на квалификация, образование, навици, мотивация и работа, в т.ч. мотивиране, обучение за придобиване на умения за учене, професионално ориентиране, професионално обучение, КК, чиракуване, др.
M.1.2.3	Повишаване на квалификацията и	Целева подкрепа за повишаване на квалификацията и преквалификация на заети

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

	преквалификация на заети лица в контекста на регионалните и местните потребности от квалификация на работната сила	лица; Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, усъвършенстване и преквалифициране, включително обучения на работното място
M.1.2.4	Активиране и подкрепа при търсенето на работа, съответствие между търсене и предлагане,	Предоставяне на посреднически услуги на пазара на труда, активиране на неактивни лица, организиране и участие в трудови борси и др. подкрепящи услуги за заетост. Предоставяне на индивидуализирани услуги за нискоквалифицираната работна ръка
M.1.2.5	Подпомагане на МСП за запазване на работните места	Предоставяне на стимули за работодателите при откриването на нови работни места, в т.ч. инвестиции за подобряване качеството на работните места и оборудване и адаптиране на нови работни места

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.3. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО

M.1.3.1	Модернизирани и технологично обновяване на стопанства и инфраструктура в селското и горското стопанство	Строителство или обновяване на сгради и на друга недвижима собственост, използвана за земеделското производство, включително такава, използвана за опазване компонентите на околната среда; Закупуване на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на земеделския производствен процес
M.1.3.2	Модернизация и технологии за прецизно земеделие за подобряване на ефективността на производството	Подкрепа за модернизацията и технологично обновяване на малките и средни стопанства, включително чрез технологии, постигащи по-високи екологични стандарти и водещи до сравнителни пазарни предимства.
M.1.3.3	Насърчаване развитието на биологичното земеделие	Подкрепа за стопани, занимаващи се с биологично земеделие не само с финансови средства, а и със съвети за добри практики или за нови и новаторски решения. По този начин може да се подобри ефективността и да се увеличат маржовете на печалба.
M.1.3.4	Запазване и устойчиво развитие на горите	Инвестиции за подобряване жизнеспособността на горите

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1.4. РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

1	М.1.4. Възстановяване и социализация на паметниците на културното наследство	Възстановяване, реставрация, консервация, въвеждане на съвременни форми на експониране на паметниците на културното наследство
2	М.1.4. Развитие на различни видове туризъм (културен, религиозен, познавателен, еко и приключенски, селски туризъм)	Разработване на продуктова концепция, основаваща се на съвременни тематични интерпретационни подходи; разработването и осъществяването на проекти на културния туризъм, финансирани със средства по различни програми
3	М.1.4. Повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма	Повишаване на професионалната и езикова квалификация на работещите в туристическия отрасъл, като по този начин се посрещнат по-добре нуждите на работодателите от квалифицирани кадри и да се стимулира интереса на работещите към учене през целия живот.

ПРИОРИТЕТ 2

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.1: КАЧЕСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

ЦЕЛ 2.1.1. НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНИЯ ДОСТЪП ДО И ЗАВЪРШВАНЕТО НА КАЧЕСТВЕНО И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

М.2.1.1.1	Обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст като местна и регионална политика	Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст
М.2.1.1.2	Дигитална трансформация на училищното образование, и обучение	Обучение на учителите в областта на цифровото образование и цифровите компетентности на учителите; Насърчаване на използването на цифрови педагогически методи-цифровите инструменти и новите педагогически методи трябва да представляват неразделна част от обучението на учителите.
М.2.1.1.3	Въвеждане на иновации в училищата	Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища
М.2.1.1.4	Опознаване на традициите	Изучаване на традициите чрез разнообразни дейности и занимания на територията на местните училища

ЦЕЛ 2.1.2. ПРИДОБИВАНЕ НА УМЕНИЯ В СЪОТВЕТСТВИЕ С ПАЗАРА НА ТРУДА

M.2.1.2.1	Предлагане на обучение по професии и специалности с приоритетно значение за регионалния пазар на труда	Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда
M.2.1.2.2	Разширяване на системите и насърчаване на ученето през целия живот;	Програми за ограмотяване на възрастни. Придобиване на по-добра цифровата грамотност основно сред ромското население и други уязвими групи

ЦЕЛ 2.1.3. МОДЕРНИЗАЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

M.2.1.3.1	Обновяване на материалната база на образователната инфраструктура	Модернизирани и изградени на нова материална база на предучилищното образование, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, обществения, спортни площадки и салони . Доставка и монтаж на специфични и иновативни инструменти и оборудване за подкрепената инфраструктура
M.2.1.3.2	Изграждане на инфраструктура за цифровизация на образованието	Засилване на употребата на ИКТ като част от модернизирания образователна инфраструктура

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2.2. КАЧЕСТВЕНО ЗДРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ, СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, КУЛТУРА И СПОРТ

ЦЕЛ 2.2.1. ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВНАТА ИНФРАСТРУКТУРА И СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

M.2.2.1.1	Подобряване достъпа на населението до здравни услуги	Териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ
M.2.2.1.2	Осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места; Изграждане и оборудване на хеликоптерна площадка и осигуряване на връзка с болнично заведение
M.2.2.1.3	Осигуряване на по-добри условия на лекарите	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в труднодостъпни региони

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

M.2.2.1.4	Разкриване на нови социални услуги за възрастни хора	Създаване на социални услуги, насочени към възрастни и болни хора (хосписи); Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни
M.2.2.1.5	Разкриване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания	Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания; Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания
M.2.2.1.6	Предоставяне на социални услуги за семейства и деца в риск	Създаване на други видове социални услуги (за спешно настаняване, ранна интервенция, консултативни за деца и семейства и т.н.)
M.2.2.1.7	Обновяване на съществуващи социални обекти	Подобряване на средата в съществуващи социални услуги

ЦЕЛ 2.2.2. ПОДДРЕПА ЗА КУЛТУРНИ ИНСТИТУЦИИ И ДЕЙНОСТИ, ДОСТЪП ДО КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

M.2.2.2.1	Модернизирание на културни организации и сгради	Поддържане и обогатяване на културната инфраструктура и оборудване за културни организации и сгради.
M.2.2.2.2	Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги	Възстановяване и поддръжка на туристически обекти с историческо и културно значение, включително опазване и защита на материалното и нематериалното природно, историческо и културно наследство

ЦЕЛ 2.2.3. ОБНОВЯВАНЕ НА СПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА

M.2.2.3.1	Подобряване на училищната спортна инфраструктура	Ремонт, реконструкция, изграждане на спортните съоръжения в училищата
M.2.2.3.2	Обновяване на спортните съоръжения в населените места	Поддържане на открити и закрити спортни площи, строителство на нови
M.2.2.3.3	Създаване на условия за спорт в общината	Създаване на условия за спорт в свободното време и спорт за всички и увеличаване на мобилността на населението от всички възрастови групи

ЗА ПРИОРИТЕТ 3

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.1.ТРАНСПОРТНА И ЦИФРОВА СВЪРЗАНОСТ

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

ЦЕЛ 3.1.1. ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА И ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ПЪТНА И УЛИЧНА МРЕЖА

М 3.1.1.1	Обновяване на участъците от Републиканската пътна мрежа	Рехабилитация и реконструкция на Републиканската пътна мрежа III клас
М 3.1.1.2	Поддържане и обновяване на общинската пътна и улична мрежа	Рехабилитация и реконструкция на общинската пътна мрежа и уличната мрежа
М3.1.1.3	Подобряване на вътрешно общинската свързаност на населените места	Подобряване на връзката между населените места в общината и региона
М3.1.1.4	Изграждане на пешеходни алеи и велоалеи между населените места в общината	Изграждане на велоалеи и веломаршрути
М3.1.1.5	Подобряване на транспортния достъп до туристически обекти	Изграждане на пътна достъпност до обектите на културно-природното наследство в общината

ЦЕЛ 3.1.2. ПОДОБРЯВАНЕ НА ЦИФРОВАТА СВЪРЗАНОСТ

М 3.1.2.1	Осигуряване на мрежа от информационни и комуникационни технологии от високо ниво до обекти на публичните услуги в здравеопазването, образованието, социалното подпомагане и културата	Изграждане на инфраструктура за използване на ИКТ
-----------	---	---

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.2. УСТОЙЧИВА ОКОЛНА СРЕДА

ЦЕЛ 3.2.1. ИЗГРАЖДАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

М 3.2.1.1	Подобряване техническото състояние на водопроводните системи	Реконструкция и модернизация на амортизираната водопроводна мрежа
М 3.2.1.2	Подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води	Изграждане на пречиствателни станции за питейни води за подобряване на водоснабдяването и качествата на питейните води
М 3.2.1.3	Рекултивация на нерегламентирани депа за ТБО	Рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

М 3.2.1.4	Опазване чистотата на въздуха	Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление и транспорта
-----------	-------------------------------	--

ЦЕЛ 3.2.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА И ЕФЕКТИВНОСТ

М 3.2.2.1	Разнообразяване на енергийните доставки и нарастване дела на възобновяемите източници	Инвестиции за въвеждане на ВЕИ в обществени и частни сгради
М 3.2.2.2	Подобряване на енергийната ефективност	Мерки за Повишаване на енергийната ефективност на обществени и жилищни сгради, улично осветление
М 3.2.2.3	Газификация на обществени и битови обекти	Изграждане на газопреносни и разпределителни мрежи за битова газификация
М 3.2.2.5	Високоэффективно комбинирано производство на енергия, районни отоплителни и охладителни системи	Мерки за подкрепа на предприятия за внедряване на комбинирано производство на енергия, районни отоплителни и охладителни системи
М 3.2.2.6	Насърчаване и намаляване на енергийната интензивност в домакинствата	Подкрепа на домакинства за намаляване на енергийната интензивност

ЦЕЛ 3.2.3. ОПАЗВАНЕ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО, БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЪРЧАВАНЕ НА Е КОСИСТЕМНИТЕ УСЛУГИ И „ЗЕЛЕНАТА“ ИНФРАСТРУКТУРА

М 3.2.3.1.	Опазване на идентичността на природното наследство и наследеното биологично разнообразие	Дейности за ефективна защита и използване на икономическия потенциал на природните и защитените територии с международна значимост – постигане на баланс между екологични функции и екосистемни услуги
М 3.2.3.2.	Включване в проекти за трансгранично сътрудничество	Създаване на трансгранични екологични коридори, на база на нормативна основа и изграждане на капацитет за управление и взаимно екологосъобразно ползване на природното богатство по модела на „Зелен Коридор“ или други европейски проекти

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЗАВЕТ 2021-2027

М 3.2.3.3.	Изграждане на „зелена“ инфраструктура	Подобряване на свързаността между съществуващите природни зони, за да се противодейства на разпокъсването и да се повиши тяхната екологична съгласуваност, например чрез опазване на живите плетове, ивиците дива природа покрай нивите и малките речни корита;
------------	---------------------------------------	---

СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3.3. РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИАЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

М 3.3.1	Активизиране на трансграничните контакти и разширяване на сътрудничеството със съседните гранични райони	Включване на общината в проекти за трансгранично сътрудничество
М 3.3.2	Инвестиции за повишаване на местното предприемачество и насърчаване конкурентоспособността на МСП (които да бъдат привлечени като директни получатели на помощта по програмите за трансгранично сътрудничество)	Включване на МСП в трансгранични проекти
М 3.3.3	Развитие на трансгранично сътрудничество за решаване на съвместни екологични проблеми	Включване в инициативи за превенция на риска/предотвратяване и смекчаване на последствията от климатичните промени
М 3.3.4	Развитие на алтернативни форми на туризъм с по-висока добавена стойност	Инвестиране в общи продукти и услуги, свързани с историческото, природното и културното наследство, със силен акцент върху създаването на заетост за малките и семейните предприятия
М 3.3.5	Трансгранични проекти в областта на споделените здравни услуги	Трансгранично сътрудничество и партньорства, включително в трансграничните региони, с цел трансфер и прилагане в голям мащаб на иновативни, включително цифрови решения, например чрез европейските референтни мрежи

Описание на прилагания интегриран подход и предвидените мерки и дейности за реализация на плана: Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, е разработена на базата на прилагането на интегриран подход. За постигане на интегриран подход на развитие на общинската

територия е идентифицирана най-подходящата комбинация от ресурси и мерки (проекти, инвестиции, политики), които да бъдат използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет. Това се осъществява чрез програмата за реализация, в която се определя пакетът от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук – и на ПИРО.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Основа за прилагане на подхода за интегрирано териториално развитие/инвестиции в регионите за планиране от ниво 2 са интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 (2021-2027г.).

В основата на подхода е промяна на фокуса от подкрепа на населените места към подкрепа на територии и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции.

Мерките, които ще получат подкрепа в рамките на тази област на въздействие, ще бъдат определени на базата на приоритетите, целите, дейностите и мерките, заложи в стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на ниво регион за планиране НА Северен централен район (Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите за планиране ниво 2), както и на база на картиране на нуждите на национално ниво по отношение на секторните политики, изготвяно от отговорните за разработването им държавни институции и агенции.

Стратегическо планиране на мерки, отчитащи местните специфики в различни сектори на икономиката, както и създаване и/или подобряване на нормативните условия за осигуряване на зелена инфраструктура и подобряване на правилата и нормите за проектиране, изграждане и експлоатация на водоснабдителните и канализационните системи.

Ще се подкрепят мерки, свързани с насърчаване на безопасна, здравословна, приобщаваща и сигурна среда в населените места. Неправителственият сектор и местните общности ще бъдат широко въвлечени при формиране и изпълнение на местните политики. Ще се разшири междуобщинското сътрудничество, както и ПЧП за съвместно изпълнение на инфраструктурни,

социални и културни проекти, както и за улесняване и подкрепа на контактите и инициативите на местния бизнес.

Планът за интегрирано развитие на Община Завет е разработен и се предвижда да бъде прилаган като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Чрез прилагането на единен поход на планиране и реализиране, взаимна обвързаност и йерархична съподчиненост на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие, чрез използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане, се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата (Приложение №1А):

Списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на плана е неразделна част от програмата за реализация. Тъй като проектите по своята същност могат да представляват мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки могат да фигурират и в Приложение №1. Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение №1А е общината съвместно с партньорите да са преценили, че съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и съответният проект да има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка на етапа на изготвяне на ПИРО общината няма готовност със списък съгласно Приложение №1А, затова той ще бъде добавен по-късно, при актуализация на програмата за реализация на плана.

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА:

Индикативната финансова таблица (Приложение № 2) представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация. Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на

общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

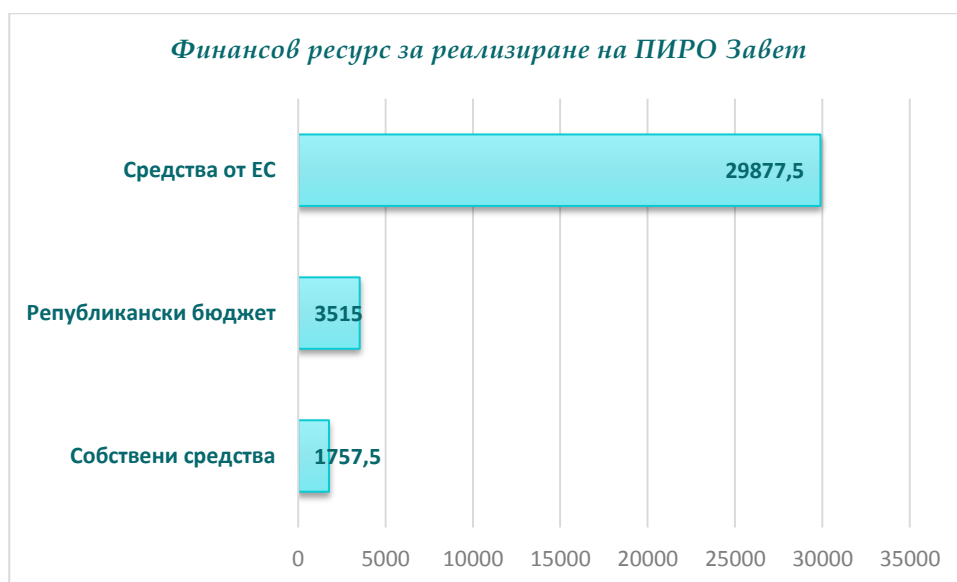
Общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО (2021-2027 г.) на Община Завет представлява експертна оценка за общата финансова рамка, която се предвижда да бъде изпълнена като предпоставка за постигане на поставените стратегически приоритети и специфични цели за развитие към края на периода. Макар и само индикативна, тя обективизира необходимите ресурси за реализация стратегическите приоритети и цели на стратегията.

Финансовата рамка е и условие за мобилизиране на всички възможни източници на финансиране – средства от фондове на Европейския съюз, национален и общински бюджети, допълнителни ресурси от други източници – публични и частни. Тя е ориентирана към насочването на външните и вътрешните инвеститори към избраните приоритетни области, които ще получават публично финансиране и по този начин ще се създаде по-благоприятна бизнес среда в съответните сектори.

Средствата са прогнозирани на базата на досегашния опит в ползването на подобни източници, както и на базата на потенциално необходимия и реалистично достъпния наличен ресурс. Те могат да се отчетат, като умерено оптимистични.

Най-много средства – 53% са предвидени по Приоритет 3: Териториална свързаност, устойчиво развитие и намаляване на неравенствата, 20% са определени за Приоритет 2: Запазване и развитие на човешкия капитал, а 27 % от финансовия ресурс е определен за Приоритет 1: Ускоряване на растежа на общинската икономика.

Графика №27: Финансов ресурс за реализиране на ПИРО

Основният източник на средства за финансиране на предвидените мерки са от програми и фондове на ЕС- 85%, 10% от финансирането е предвидено да бъде осигурено от Републиканския бюджет, а 5% - от Общинския бюджет.

Графика №28:Източници на финансиране на ПИРО

Новото предизвикателство COVID-19 ще наложи своя отпечатък, по линия на бюджета на ЕС, националния и общински такива, поне в рамките на първите две години от новия програмен период.

Предвид продължаващите дискусии по отношение на седем-годишната рамка на бюджета на ЕС и предстоящия процес на преговори, точната сума ще бъде определена на по-късен етап.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

**ЧАСТ VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И
МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА
НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ**

България се намира в един от регионите, които са особено уязвими към изменението на климата (предимно чрез повишаване на температурата и

интензивни валежи) и от нарастващата честота на свързаните с изменението на климата екстремни събития като суши и наводнения.

Рисковете, причинени от събития, свързани с изменението на климата, могат да доведат до загуба на човешки живот или да причинят значителни щети, засягащи икономическия растеж и просперитета, както на национално, така и на трансгранично равнище. Изменението на климата вероятно ще увеличи **честотата** и величината на екстремните метеорологични явления, като се очаква през следващите десетилетия в страната средната годишна температура на въздуха да се увеличи и да се променят типовете валежи. Най-често срещаните хидрометеорологични и природни бедствия са екстремни валежи и температури, бури, наводнения, горски пожари, свлачища и суша.

Броят на смъртните случаи и жертвите, дължащи се на природни бедствия, е значителен, което показва уязвимост към метеорологичните условия и климата.

Уязвимостта на населението и икономиката на България към въздействията на климатичните промени се усилва от относително високата степен на бедност в най-засегнатите райони, продължаващата концентрация на населението на страната в няколко индустриални и градски района и различните последици от прехода от държавно-контролирана икономика към свободна пазарна икономика. Все повече доказателства сочат, че икономическите загуби от бедствия, свързани с метеорологични и климатични условия, също нарастват.

При разработването на ПИРО за периода 2021-2027 г. е взето под внимание Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие, приета с Решение на МС № 621 25 октомври 2019 г. Рамковият документ цели да очертае стратегическата рамка и приоритетни направления за адаптация към изменението на климата на национално и секторно равнище в периода до 2030 г., да дефинира възможни мерки за намаляване уязвимостта на страната от климатичните промени и за подобряване капацитета за адаптиране на природните, социалните и икономическите системи към неизбежните и проявяващи се с по-силен интензитет въздействия от изменението на климата.

В Плана за действие са предложени конкретни дейности по сектори, като е включена информация за техния приоритет, показатели за изпълнение, отговорни институции, партньори и т.н. и които биха могли да залегнат в ПИРО

Изготвянето на ПИРО е съобразено с Плана за управление на речните басейни в Дунавски РБУ 2016-2021 г. и с програмите от мерки в плановете за

управление на риска от наводнения към Басейнова дирекция „Дунавски район“, както и да се осигури съгласуваност с всички други приложими планове и програми в областта на опазването на околната среда или адаптацията към изменението на климата, разработени на национално, областно или общинско ниво. Екологичната проблематика са неразделна част от формулираните цели и приоритети и имат конкретен израз в мерките, включени в програмата за реализация.

В Програмата за реализация на ПИРО са формулирани мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от природни бедствия, е отчетена спецификата на територията. Изпълнението на тези мерки следва да бъде както ресурсно обезпечено, така и обвързано със система от индикатори, позволяващи оценка на напредъка за периода на действие на съответния стратегически документ (или при извършване на междинна оценка, актуализация и др.)

Конкретните предизвикателства, произтичащи от изменението на климата, пред които са изправени секторите в България, са за селското стопанство, биологичното разнообразие и екосистемите (БРИЕС), енергетиката, горското стопанство, здравеопазването, транспорта, туризма, градската среда и управлението на водните ресурси.

Сектор „Селско стопанство“

Като цяло, страната в по-голямата си част има характера на селските райони и въпреки че са богати на природни ресурси, те се характеризират с по-ниски доходи, ограничени възможности за работа, застаряващо население, по-високи нива на бедност (по-голямата част от селското население е в риск от бедност или социално изключване) и произтичащо от всичко това задълбочаване на разделението между градските и селските райони по отношение на социалния статус и стандарта на живот. Изменението на климата ще бъде важен фактор за бъдещото развитие на българското селско стопанство; първите негативни въздействия вече са реалност- по-дълги засушавания, горещи вълни, интензивни валежи и наводнения. Екстремните метеорологични явления и постепенните климатични промени могат да окажат силно въздействие върху добивите и качеството на продукцията.

Секторът на селското стопанство е силно уязвим от въздействието на изменението на климата като източник на адекватна храна, стълб за икономически растеж, доставчик на екосистемни услуги и на поминък за селското население.

Сектор „Биологично разнообразие и екосистеми“

Прогнозираните постепенни климатични промени и екстремни климатични явления се очаква да окажат въздействие на всички нива на БРИЕС. Климатични промени и екстремните метеорологични явления вероятно ще засегнат всички нива на биоразнообразие: генетично, видово и екосистемно.

Сектор „Енергетика“

Екстремните промени в климата представлява значителен проблем за енергийната сигурност не само поради прякото въздействие върху инфраструктурата и енерго-разпределението, но и поради последващото въздействие върху други сектори и области, вкл. продоволствената сигурност и здравето.

Сектор „Гори“

Прогнозите за повишаване на температурата поради изменението на климата, по-топлите зими и повече летни засушавания, заедно с по-големия брой и величина на екстремни климатични явления като топлинни и студени вълни, силни бури, мокър сняг и натрупване на лед, ще влошат здравето на горите и растежа на дърветата, ще увеличат атаките от патогенни насекоми и гъби, включително инвазивни видове, и ще причинят сериозни загуби вследствие на пожари и щети, причинени от бури. В бъдеще те може да допринесат за много високи икономически загуби, за влошаване способността на горите да фиксират въглерода и да повлияят на качеството на живот в България чрез намаляване възможностите за изпълняване на ценни екосистемни услуги.

Сектор „Човешко здраве“

Човешкото здраве може да бъде повлияно от голям брой метеорологични прояви, свързани с изменението на климата. Климатичните промени в България се проявяват чрез повишаване на средните годишни температури на въздуха и водата, увеличаване на горещите и студени вълни, промяна в режима на годишните валежи, нарастване броя на интензивните валежи, увеличаване на екстремните метеорологични явления (ветрове, циклони, наводнения и суши) и промени в интензитета на ултравиолетовото (UV) излъчване. Всички тези промени засягат здравето по сложен и индивидуален начин, в зависимост от различните социално-икономически, здравни, лични и други фактори. Изменението на климата върху здравето могат да бъдат диференцирани в следните групи: заболяемост и смъртност, свързани с топлината; заболяемост и смъртност, свързани с екстремни метеорологични условия; сърдечносъдови заболявания, включително инсулти, астма, респираторни алергии и заболявания на дихателните пътища; болести, причинени от храна и хранителни фактори; заболявания, свързани с водата; психично здраве и свързани със стреса разстройства, неврологични заболявания и нарушения. Въздействията върху здравето, свързани с климата, засягат непропорционално по-уязвимите групи от населението, по-специално деца и възрастни, хора с хронични заболявания, хора с нисък социално-икономически статус, живеещите в бедност и тези с вредни навици (употреба на алкохол, наркотици и тютюн). Сериозността на здравословното въздействие, произтичащо от посочените по-рано рискове, ще зависи от капацитета на сектора на общественото здравеопазване да се справи с тези условия и да се подготви за тях, както и от фактори като поведението на индивидите, възраст, пол, социално-икономически статус и местоположение.

Сектор „Туризм“

Метеорологичните условия и климатът са от съществено значение за туризма. Климатът е ключов фактор, определящ привлекателността на дестинацията, който влияе и върху периода за почивки, както и върху избора и разходите за туристическа дейност. Метеорологичните условия допринасят за удовлетворението от пътуването в дестинацията по време на ваканциите. Неблагоприятните климатични събития, включително топлинни и студени вълни, интензивни валежи, бури или промени в природните туристически атракции, като липса на сняг, може да имат отрицателни последици за преживяванията на туристите в дадена дестинация и за желанието на туриста да се върне отново там. климатичните промени пораждаат различни краткосрочни и дългосрочни заплахи за туризма в България, въпреки че по-високите температури по-рано и по-късно през годината може да направят страната по-привлекателна в извън-пиковия сезон (между силния и слабия сезон).

Основните рискове, свързани с очакваното изменение на климата и екстремните метеорологични явления, пред които е изправен българският туристически сектор, могат да бъдат обобщени както следва:

По-малък брой туристи: Комбинация от тенденции, свързани с изменението на климата, включително по-високи температури, по-чести горещи вълни и повишени валежи и влажност може да доведе до намаляване на туристите.

- По-кратък зимен сезон: Може да се очаква, че зимният сезон ще продължи да се свива поради по-краткия период на снежната покривка, както и други фактори като по-високите рискове от лавини.

- По-кратък среден престой: Това може да се дължи на комбинация от фактори, включващи по-високи температури, по-чести топлинни вълни и повишени валежи и влажност.

- Здравни проблеми с туристите: Това се отнася особено до летния сезон, когато има повече риск от топлинни и слънчеви удари, проблеми с високо кръвно налягане и т.н.

- Недостиг на вода: Туризмът е свързан с високо потребление на вода, което допълнително ще задълбочава проблема в районите с недостиг на вода. По-високите температури и честотата на засушаване ще допринесат за увеличаване на потребностите от вода в туристическите райони и могат да повлияят и да възпрат посетителите.

- По-лоши условия за отдых на открито;

- Влошен достъп до туристическите дестинации

Сектор „Транспорт“

Най-значимите въздействия върху инфраструктурата от метеорологичните събития в България са резултат от наводнения и свлачища. Най-уязвими са Републиканската пътна мрежа и общинската транспортна инфраструктура (улици, пътища и инфраструктура за обществен градски транспорт).

Сектор „Градска среда“

Градовете и селищата са изпитали средно годишно повишаване на температурата и увеличен брой дни с интензивни валежи, често придружени от бури или градушка и свързани с нарастващ брой наводнения, които са причинили значителни щети през последните години. Градската среда в България е уязвима и е изложена на значителен риск от бъдещите климатични промени. Тези рискове се изострят от остарялата и често неадекватна инфраструктура както в големите, така и в малките населени места и от големия дял на застаряващото население, предимно с ниски доходи и под прага на бедността. Тази уязвимост се увеличава от слабото осъзнаване на проблемите, причините за тях и евентуалната им превенция и управление както сред лицата, отговорни за вземането на решения, така и сред широката общественост.

Сектор „Води“

Опасностите от наводнения и суша са идентифицирани като най-съществени за водния сектор. По-високите рискове от наводнения засягат цялата страна, докато по-сериозните засушавания застрашават районите с прогнозиран недостиг на вода. Очаква се в районите, които използват подземни водни източници, да има по-малък риск от недостиг, предвид прогнозите, че изменението на климата няма да се отрази на наличието на подземни води, прогнозирания спад на населението в България и бавния растеж на промишлените и селскостопанските дейности. Висок риск от недостиг може да се очаква в районите с водоснабдяване от повърхностни източници и с интензивни туристически дейности, които се предвижда да нарастват. Ключовите уязвимости към тези климатични опасности (и тяхното въздействие върху недостига на вода) са:

- Състояние и подготвеност на инфраструктурата: Претоварена, застаряваща, слабо поддържана инфраструктура и следователно силно уязвима и най-вероятно, неадекватна за справяне с изменението на климата.
- Готовност на човешкия фактор, оператор или ползвател: Населението и операторите на инфраструктура нямат исторически опит и не разполагат с добри практики при наводнения и суши и следователно са силно уязвими.
- Водноелектрически централи - уязвими от експлоатацията при суши.
- Водни услуги (водоснабдяване, канализация, мелиорация) - уязвими при суша.
- Основните рискове за управляваните системи, следователно са рискове за инфраструктурата и услугите: Щети, неправилна експлоатация и с ниско ниво или недостатъчни услуги; Рискове за водноелектрическите централи поради ниски или високи речни потоци.
- Основните рискове за природните системи са увреденото биологично разнообразие, което се дължи както на наводненията, така и на сушите.

Действията за адаптиране ще бъдат насочени към изграждане на устойчивост на обществото и бизнеса, които са в състояние да вземат своевременни и добре информирани решения, за да се справят с предизвикателствата и

възможностите, които представляват промените в климата. Някои мерки, без претенции за изчерпателност, са идентифицирани в Доклада от 2017 г. относно синергиите за смекчаване и адаптиране в национално определените приноси на Северния съвет и се считат за относими към секторите във всяка страна:

Селско стопанство

- Мерки за намаляване на почвената ерозия и подобряване на почвеното здраве, мерки за опазване на почвената влага, подобряване и оптимизиране на ротациите на културите чрез избор на сортове или разновидности.

- Подобряване на здравето на екосистемите чрез включване на практики като биологично земеделие и устойчиво управление на земите, които повишават устойчивостта, като същевременно намаляват емисиите.

- В областта на животновъдството фокусът е върху повишаване на капацитета за адаптиране както чрез развъждане, така и чрез управление на водите, като същевременно се подобряват производствените практики, които могат да доведат до намаляване на емисиите от добитъка, доходите на земеделските производители и по-голяма продоволствена сигурност.

Гори

- Предотвратяване деградацията на почвите, подобряване опазването на биологичното разнообразие, повишаване производителността на ресурсите, както и подобряване на горското стопанство като икономическа дейност и потенциално важен източник на доходи.

- Програмите за залесяване и повторно залесяване дават възможност да се запази един от най-важните погълтители на ПГ в света, но също така да се предотврати ерозията на почвата и следователно да се намали рискът от наводнения и свлачища.

- Агроресовъдството е интегрирана система, съчетаваща земеделието и горското стопанство, за създаване на продуктивни и устойчиви системи за земеползване чрез отглеждане на дървета и храсти покрай или между пасищата или полетата. Когато се прилагат правилно, агроресовъдните системи допринасят за адаптиране, включително защита от наводнения, повишен капацитет за задържане на вода, като същевременно генерират ползи от действия за смекчаване на последиците като съхранение на въглерод и намаляване на загубата на органични вещества в почвата.

Енергетика

- Използване на възобновяемата енергия, най-вече по отношение на енергия от биомаса, но също и слънчева енергия и от водни ресурси по отношение на доходите и енергийната сигурност, както и енергийна ефективност.

- Подобреният достъп до енергия и намалената енергийна бедност притежават важни възможности за смекчаване и адаптиране. Развитието на енергията и достъпът до енергия, особено енергията от биогорива, могат да се

разглеждат като действие за смекчаване на последиците, но да допринесат допълнително за повишаване на капацитета за адаптиране на хората.

- Очаква се вариантите за смекчаване на последиците в енергийния сектор да имат съпътстващи ползи, като например подобро качество на въздуха от увеличаване на енергията от възобновяеми източници и по-добър достъп до енергия, например от местно производство на биогаз.

- Повишеното използване на системи за биогаз има допълнителна полза от осигуряването на органични торове, което ще стимулира производството на храни.

Градска среда / Транспорт

- Изграждане на градски микро-мрежи и разпределени възобновяеми енергийни източници, които осигуряват локални нисковъглеродни решения, като по този начин се увеличава устойчивостта на електроенергийната система.

- Увеличаването на градските зелени площи осигурява намаляване на градските топлинни острови, капацитет за поемане на дъждовните води, градски екосистемни услуги, подобро качество на въздуха и отдих.

- Прилагането на ефективни практики за управление на отпадъците осигурява потенциал за производство на биогаз и торове, които могат да увеличат селскостопанските добиви, както и да намалят емисиите на метан в атмосферата. По-доброто управление на отпадъците води също така до повишаване ефективността на ресурсите с широко положително въздействие върху материалните потоци.

- Подобрените транспортни системи, които позволяват нисковъглероден, енергийно ефективен, с понижена степен на задръстване и масов транспорт, създават възможности за смекчаване, като същевременно подобряват мобилността и достъпа до работните места.

Идентифицирането и интегрирането на съответните аспекти на адаптирането и смекчаването на всички равнища на секторното планиране, бюджетирането, програмните и проектните цикли, води до осезаем потенциал за разширяване и включване на повече синергия в политиките в областта на климата, включително рационализиране на наличното финансиране.

Финансирането на мерките за АИК изисква значително мобилизиране на средства. Като се има предвид мащаба на нуждите от финансиране, ще са необходими както публични, така и частни ресурси, които ще изпълняват допълващи се роли за постигане на ефективна адаптация.

Основните публични източници за финансиране на адаптирането са средства на ЕС (безвъзмездни средства, субсидии, нисколихвени заеми, финансови инструменти) или национални източници (държавен бюджет). В условията на фискално затягане, за България финансирането от ЕС се оказва един от най-достъпните източници. Това е в съответствие с текущите дискусии

относно увеличаване съотносимостта на бюджета на ЕС към климата. Що се отнася до държавния бюджет - докато в бъдеще може да се обмисли допълнително или увеличено данъчно облагане , част от приходите от продажбата на квоти за емисии биха могли да се насочат към финансиране на адаптирането.

Бюджетът на ЕС остава важен източник на средства за редица области от нисковъглеродно развитие до чиста инфраструктура и устойчиво регионално развитие. В предложението за бюджет на ЕС за периода 2021–2027 г., Европейската комисия предлага увеличаване на дела на разходите за климата от 20 на 25 процента. В цифри, това би означавало разходи за климата в размер на около 16 милиарда евро годишно. Според предложението увеличаването на разходите за климата в области като научните изследвания и иновациите, икономическото развитие и селското стопанство се очаква да бъде още по-изразително, отколкото в настоящата МФР. За следващия дългосрочен бюджет на ЕС, Комисията предлага също така да се увеличи финансирането с 60 процента за LIFE, програмата на ЕС за околна среда и действия в областта на климата.

Ролята на държавния бюджет и бюджетите на местните общини е да съфинансират гореспоменатите европейски и международни източници и да финансират самостоятелно мерки. Тъй като мерките по АИК често се припокриват с мерките за смекчаване на последиците от изменението на климата, мерките за устойчива енергетика и транспортна политика и мерките на политиката, насочени към подобряване на качеството на околната среда, е необходимо да се определят областите на съвместимост, които могат да улеснят мобилизирането на средства както на местно и регионално , така и на национално ниво.

Местните органи са основни двигатели на енергийния преход и на борбата срещу климатичните промени на най близкото до гражданите равнище на управление. Местните органи споделят отговорността за действия в областта на климата с органите на регионално и национално равнище и са решени да действат независимо от ангажиментите на други страни.

Местните и регионалните органи във всички социално икономически условия и географско местоположение са водещи в усилията за намаляване на уязвимостта на техните територии към различните въздействия на климатичните промени. Въпреки че тези усилия вече са в ход, адаптирането към климатичните промени остава неизменна необходимост за допълване на смекчаването им. ползи за околната среда, обществото и икономиката. Съвместното справяне с тях открива нови възможности за насърчаване на устойчиво местно развитие. Това включва изграждане на приобщаващи, устойчиви към изменението на климата и енергийно ефективни общности;

Подобряване на качеството на живот; стимулиране на инвестициите и иновациите; импулс за местната икономика и създаване на работни места; засилване на ангажираността и сътрудничеството на заинтересованите страни.

Местните решения за предизвикателствата на енергията и климата спомагат за осигуряването на сигурна, устойчива, конкурентна и финансово достъпна енергия за гражданите и така допринасят за намаляване на енергийната зависимост и за защита на уязвимите потребители ./Споразумение на Кметовете за климата и енергията/.

ЧАСТ VII. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране на регионалното и пространственото развитие, програмирането, управлението и ресурсното им осигуряване.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите за регионално и местно развитие съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на ПИРО.

СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

За постигане целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на ПИРО. Системата за наблюдение обхваща:

- източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
- индикаторите за наблюдение;
- органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
- системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Наблюдението на изпълнението на ПИРО се извършва въз основа на официални данни на Националния статистически институт, на Евростат, на административната статистика на Агенцията по заетостта, както и на данни от други национални, регионални и местни източници на информация.

Наблюдение на изпълнението на плана за интегрирано развитие на община Завет

Орган за наблюдение на плана за интегрирано развитие на общината е общинският съвет. В процеса на наблюдение на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината общинският съвет осигурява участието на заинтересованите органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината.

Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината се осигурява от бюджета на общината или със средства от фондовете на Европейския съюз.

Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината. За резултатите от наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се разработва годишен доклад.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината. Докладът се изготвя и внася за обсъждане и одобряване от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината е публичен и се оповестява на страницата на общината в интернет.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на плана.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината се изпраща на председателя на областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното одобряване.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;
2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината въз основа на индикаторите за наблюдение;
3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана за интегрирано развитие на общината, в т. ч.:
  - а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
  - б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на плана за интегрирано развитие на общината през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
  - в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на плана за интегрирано развитие на общината;

г) мерките за постигане на необходимото съответствие на плана за интегрирано развитие на общината със секторните политики, планове и програми на територията на общината, включително мерките за ограничаване изменението на климата и за адаптацията към вече настъпилите промени;

д) мерките за прилагане принципа на партньорство;

е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година;

4. изпълнението на проекти, допринасящи за постигане на целите и приоритетите на плана за интегрирано развитие на общината с размера на усвоените средства за отчетния период и източниците на тяхното финансиране;

5. заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението на плана за интегрирано развитие на общината.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

ИЗМЕНЕНИЕ И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР, в т.ч.:

– при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;

– в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;

– при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие.

Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. Така например, в случай на възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от оперативните програми за периода 2021-2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми, при актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси.

Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана. Същото важи и за актуализацията на програмата за реализация на ПИРО: изменение и актуализация на програмата за реализация се извършва при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерките от комуникационната стратегия, описани в част III от плана. Актуализацията на програмата за реализация се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява, в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване годишен доклад за всяка година от действието на плана. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва **последваща оценка** не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие. Последващата оценка включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси.

ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

Индикаторите за наблюдение на плановете за интегрирано развитие на общините отчитат степента на постигане на определените цели и приоритети за развитие. Индикаторите за наблюдение отчитат конкретните, резултати и въздействието от изпълнението на целите и приоритетите за развитие.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в матрица на индикаторите (Приложение № 3). За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са включени общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

ИНДИКАТОРИТЕ ЗА РЕЗУЛТАТ отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Най-общо **ИНДИКАТОРИТЕ ЗА ПРОДУКТ** измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО Завет са съпоставими с текущите макроикономически и секторни процеси и с основните индикатори, използвани в системите за наблюдение по оперативните програми, а също така отразяват и спецификата на района. Те са сведени до по-малко на брой, отразяващи най-вече основните такива залегнали в Проекта на „България 2030“. В същото време те са :

Конкретни – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на специфична информация;

Измерими – за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;

Достъпни – има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;

Адекватни – обосновани са, и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;

Обвързани са с времето – на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО (ПРИЛОЖЕНИЕ № 3)

Оценката на изпълнението на ПИРО Завет за периода 2021- 2027 г. ще се базира на така формулираните критерии са свързани с отчитането на общи количествени индикатори (индикаторите към Европа 2030 и синтезиран пакет от макроикономически критерии). За тези индикатори са посочени изходни и целеви стойности, чрез които ще се наблюдава и измерва постигането на целите.

ЧАСТ VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА

За разработването на ПИРО е извършена предварителна оценка на плана съгласно чл. 32 от ЗРР, затова тя е включена като неразделна част от съдържанието на ПИРО.

Тя се осъществява успоредно с разработването на ПИРО и съдържа оценка за социално-икономическото въздействие на плана върху развитие на общината и евентуално екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда.

Екологичната оценка оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с плана, съответства на стратегията за опазване на околната среда и на критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда. Успоредно с работата по разработване на ПИРО кметът на общината уведомява МОСВ за разработването му и ако това бъде изискано, възлага извършване на екологична оценка (ЕО) и оценка за съвместимост (ОС).

Средствата за финансирането както на оценката за социално-икономическото въздействие на плана, така и на екологичната оценка, се осигуряват заедно с тези за изработване на плана. Изготвянето им се извършва от независими експерти, при спазване на изискванията на ЗОП, ЗООС и ЗБР. Това не отменя задължението за инвестиционните проекти за проектните идеи и проектите, включени в ПИРО, да се извършват законово установените екологични оценки, респ. ОВОС, за всеки проект поотделно.

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Приложение 1: Програма за реализация на ПИРО- Приложение;
2. Приложение 1А: Индикативен списък на важни за общината проекти;
3. Приложение 2: Индикативна финансова таблица;
4. Приложение 3: Матрица на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО.

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АЗ Агенция по заетостта
АНКПР Актуализация на Национална концепция за пространствено развитие
АПИ Агенция Пътна инфраструктура
АУЕР Агенция за устойчиво енергийно развитие
БАСЕТ Българска асоциация за селски и екологичен туризъм
БВП Брутен вътрешен продукт
ВЕИ Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ Водноелектрическа централа
ВОИ Вътрешни отоплителни инсталации
ВОМР Водено от общностите местно развитие
ГПМ Газопрепосна мрежа
ГС Газоразпределителна станция
ГИС Географска информационна система
ДМА Дълготрайни материални активи
ЕЗФРСР Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕЕ Енергийна ефективност
ЕК Европейска комисия
ЕС Европейски съюз
ЕСГРАОН Единна система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението
ЕСМ Енергоспестяващи мерки
ЕСФ Европейски социален фонд
ЕСИФ Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕФМДР Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФСИ Европейски фонд за стратегически инвестиции
ЕФРР Европейски фонд за регионално развитие
ЗЗРК Закон за закрила и развитие на културата
ЗКН Закон за културното наследство
ЗООС Закон за опазване на околната среда
ЗРР Закон за регионалното развитие
ЗУТ Закон за устройство на територията
ИАГ Изпълнителна агенция по горите
ИЗП Използваеми земеделски площи
ИМТ Интермодален терминал
ИСИС Иновационна стратегия за интелигентна специализация
ИСУН Информационна система за управление и наблюдение на средствата на ЕС в България
ИТИ Интегрирани териториални инвестиции
ИСТР Интегрирана териториална стратегия за развитие
КАВ Качество на атмосферния въздух
КЕВР Комисия за енергийно и водно регулиране
КПГ Компресиран природен газ

КФ Кохезионен фонд
КЦН Краткосрочната целева норма
МЕ Министерство на енергетиката
МЗ Министерство на здравеопазването
МЗХГ Министерство на земеделието, храните и горите
МИ Министерство на икономиката
МК Министерство на културата
МОН Министерство на образованието и науката
МОСВ Министерство на околната среда и водите
МРРБ Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МСЕ Механизъм за свързване на Европа
МСП Малки и средни предприятия
МС Министерски съвет
МТ Министерство на туризма
МТИТС Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
МТСП Министерство на труда и социалната политика
НЕМ Национална Екологична мрежа
НИНКН Национален институт за недвижимо културно наследство
НИРД Научно-изследователска и развойна дейност
НКЖИ Национална компания „Железопътна инфраструктура“
НКИЗ „Национална компания Индустиални зони“ ЕАД

ИЗТОЧНИЦИ

ДОКУМЕНТИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

1. Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 година за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите
2. Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици (Директива за птиците)
3. Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО
4. Директива 2014/89/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 година за установяване на рамка за морско пространствено планиране
5. Директива 92/43/ЕИО на Съвета за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за местообитанията)
6. Директива 91/271/ЕИО от 21 май 1991 година за пречистването на градските отпадъчни води (ДПГОВ)
7. Европейска комисия. Ръководство относно мерките за опростяване с 80 мерки в областта на политиката на сближаване, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/factsheet/new_cp/simplification_handbook_bg.pdf
8. Европейска комисия (2017 г.) Бяла книга за бъдещето на Европа. Размисли и сценарии за ЕС-27 до 2025 г. https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe_bg
9. Европейска комисия (2017 г.) Моят регион, моята Европа, нашето бъдеще. Седми доклад за социалното, икономическото и териториалното сближаване; http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/cohesion-report/
10. Европейска комисия. Седми доклад за икономическо, социално и териториално сближаване: Моят регион, моята Европа, нашето бъдеще, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr_bg.pdf
11. Европейска комисия. Съобщения за медиите. Бюджет на ЕС: Регионално развитие и политиката на сближаване след 2020 г., 29.05.2018 г., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3885_bg.htm
12. Европейската комисия. Справка във връзка със SBA за България за периода 2010– 2011 г;
13. Европейска конвенция за ландшафта, 2000 г.
14. Европейска конвенция за опазване на археологическото наследство, Валета 1992 г.
15. Европейска културна конвенция, Париж 1954 г.
16. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, Европейския фонд за морско дело и рибарство, както и финансовите правила за тях и за фонд „Убежище и миграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и инструмента за управление на границите и визите, 29.05.2018 г., COM(2018) 375 final
17. Конвенция за защита на културните ценности в случай на въоръжен конфликт, Хага 1954 г.
18. Конвенция за защита на архитектурното наследство на Европа, Гранада 1985 г.
19. Конвенция за опазване на подводното културно наследство, Париж 2001 г.
20. Конвенция за опазването на световното културно и природно наследство, Париж 1954 г.
21. Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, 2006 г.
22. Конвенция на ЮНЕСКО за мерките, насочени към предотвратяване на незаконен внос, износ и прехвърляне на право на собственост на културни ценности, Париж 1970 г.
23. Конвенция на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване, Париж 2005 г.
24. Конвенция на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство, Париж 2003 г.
25. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕС) 1306/2013, 01.06.2018 г., COM(2018) 393 final
26. Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно специалните разпоредби за цел „Европейско териториално сътрудничество“ (Interreg),

подпомагана от Европейския фонд за регионално развитие и инструменти за външно финансиране ЕС № 1306/2013, 01.06.2018 г. СОМ(2018) 374 final

27. Рамкова конвенция за стойностите на културното наследство за обществото на Съвета на Европа, Фаро, 2005 г.

28. Регламент (ЕС) № 1299/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно специални разпоредби за подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие по цел „Европейско териториално сътрудничество“

29. Регламент (ЕС) № 1300/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1084/2006 на Съвета

30. Регламент (ЕС) № 1301/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския фонд за регионално развитие и специални разпоредби по отношение на целта „Инвестиции за растеж и работни места“, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1080/2006 ;

31. Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета

32. Регламент (ЕС) № 1304/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно Европейския социален фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1081/2006 на Съвета

33. Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета

34. Регламент (ЕС) № 347/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2013 година относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура и за отмяна на Решение № 1364/2006/ЕО, както и за изменение на регламенти (ЕО) № 713/2009, (ЕО) № 714/2009 и (ЕО) № 715/2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32013R0347>

35. Регламент (ЕС) № 508/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за Европейския фонд за морско дело и рибарство и за отмяна на регламенти (ЕО) № 2328/2003, (ЕО) № 861/2006, (ЕО) № 1198/2006 и (ЕО) № 791/2007 на Съвета и Регламент (ЕС) № 1255/2011 на Европейския парламент и на Съвета http://ec.europa.eu/regional_policy/bg/information/legislation/regulations/

36. Регламент (ЕС) № 832/2010 на Комисията от 17 септември 2010 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1828/2006 за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета за определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и на Регламент (ЕО) № 1080/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие

37. Универсална конвенция за авторското право, 1971 г.

38. Border Orientation Paper: Romania-Bulgaria

39. Cross-border orientation paper or IPA CBC cooperation programmes with the participation of regions of Bulgaria, North Macedonia and Turkey

НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНОДАТЕЛНИ ДОКУМЕНТИ

1. Закон за административно-териториалното устройство на Република България (ЗАТУРБ), обн. ДВ бр. 63/1995 г., изм. ДВ бр. 58/18.07.2017 г.

2. Закон за водите, обн. ДВ бр. 67/1999 г., изм. и доп. ДВ бр. 25/26.03.2019 г.

3. Закон за държавния бюджет на Република България за 2018 г., обн. ДВ бр. 99/12.12.2017 г.

4. Закон за закрила и развитие на културата, ДВ бр. 50/1999 г.

5. Закон за защита при бедствия, обн. ДВ бр. 102/2006 г., изм. и доп. ДВ бр. 77/18.09.2018 г.

6. Закон за защитените територии, обн. ДВ бр. 133/1998 г., изм. ДВ бр. 1/03.01.2019 г.)

7. Закон за местното самоуправление и местната администрация, обн. ДВ бр. 77/1991 г., изм. ДВ бр. 24/16.03.2018 г.

8. Закон за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, обн. ДВ бр. 12/2000 г., изм. и доп. ДВ бр. 28/29.03.2018 г.

9. Закон за опазване на околната среда, обн. ДВ бр. 91/2002 г., изм. ДВ бр. 36/03.05.2019 г.)

10. Закон за предучилищното и училищното образование, обн. ДВ, бр. 79/13.10.2015 г., доп. ДВ бр. 42/28.05.2019 г.
11. Закон за регионалното развитие, обн. ДВ бр. 50/2008 г., изм. ДВ бр. 28/2018 г.
12. Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ), обн. ДВ бр. 101/2015 г., изм. ДВ бр. 2/03.01.2018 г.
13. Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, обн. ДВ бр. 80/2008 г., изм. и доп. ДВ бр. 28/29.03.2018 г.
14. Правилник за прилагане на закона за териториално и селищно устройство, обн. ДВ, бр. 21/09.03.1999 г.
15. Проект за Закон за изменение и допълнение на Закона за регионалното развитие, обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., изм. и доп., бр. 47, бр. 82 и бр. 93 от 2009 г., бр. 82 от 2012 г., бр. 66 от 2013 г., бр. 22 и бр. 98 от 2014 г., бр. 9 и бр. 14 от 2015 г., бр. 15 от 2016 г., бр. 13 и бр. 58 от 2017 г., бр. 28 от 2018 г.
16. Закон за чистотата на атмосферния въздух, обн. ДВ бр. 45/28.05.1996 г., изм. и доп. ДВ бр. 1/03.01.2019 г.
17. Закон за енергията от възобновяеми източници, обн. ДВ бр. 35/03.05.2011 г., изм. и доп. ДВ бр. 38/08.05.2018 г.
18. Закон за устройство на територията, обн. ДВ бр. 1/2001 г., доп. ДВ бр. 44/04.06.2019 г.)
19. Закон за биологичното разнообразие, обн., ДВ, бр. 77 от 9.08.2002 г., изм. ДВ бр. 98/27.11.2018 г.
20. Закон за управление на отпадъците, обн. ДВ бр. 86/30.09.2003 г., изм. и доп. ДВ бр. 56/16.07.2019 г.
21. Закон за енергетиката, обн. ДВ бр. 107/09.12.2003 г., изм. и доп. ДВ бр. 64/03.08.2018 г.
22. Закон за горите, обн. ДВ бр. 19/08.03.2011 г., изм. ДВ бр. 17/23.02.2018 г.
23. Закон за енергийната ефективност, обн. ДВ бр. 35/15.05.2015 г. изм. и доп. ДВ бр. 38/08.05.2018 г.
24. Закон за държавните помощи, обн. ДВ бр. 85/24.10.2017 г.
25. Закон за устройство на черноморското крайбрежие (в сила от 01.01.2008 г., обн. ДВ бр. 48/15.06.2007 г., изм. и доп. ДВ бр. 56/16.07.2019 г.)

НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

1. Актуализирана Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012–2030 г.)
2. Актуализирана Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014–2030 г., <http://www.tourism.government.bg/bg/kategorii/strategicheski-dokumenti/aktualizirana-nacionalna-strategiya-za-ustoychivo-razvitiie-na>
3. Годишни доклади за напредъка по изпълнението на оперативните програми за периода 2014–2020 г.
4. Доклади/отчети за изпълнението на секторни стратегии за развитие, покриващи частично периода 2014–2020 г. (в областите: икономика/малки и средни предприятия, туризъм, транспорт, околна среда, енергетика, пазар на труда, иновации и въвеждане на нови технологии, здравеопазване, образование, култура, социални дейности и др.)
5. Енергийна стратегия на Република България до 2020 г. За надеждна, ефективна и по-чиста енергетика, 2011 г. https://www.me.government.bg/files/useruploads/files/epsp/22_energy_strategy2020_.pdf
6. Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014–2020 г. <https://www.mi.government.bg/bg/themes/inovacionna-strategiya-za-inteligentna-specializaciya-na-republika-balgariya-2014-2020-g-1806-287.html>
7. Интегрирана транспортна стратегия в периода до 2030 г., одобрена с РМС № 336/23.06.2017 г. <https://www.mtitc.government.bg/bg/category/42/integrirana-transportna-strategiya-v-perioda-do-2030-g>
8. Национален план за действие за енергията от ВИ (НПДЕВИ), МИЕТ, http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/eoos/plan_res_2013_.pdf
9. Национален план за действие по енергийна ефективност 2014–2020 г., МЕ, http://www.seea.government.bg/documents/NPDEE_2017.pdf
10. Национален план за управление на отпадъците 2014–2020 г., https://moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/NACIONALEN_PLAN/_/NPUO_2014-2020.pdf

11. Национален план за широколентова електронна съобщителна инфраструктура за достъп от следващо поколение (NGA), https://www.mtict.government.bg/upload/docs/Bulgarian_Plan_for_NGA_2013_Final.pdf
12. Национална здравна стратегия 2020 (2015 г.) http://www.mh.government.bg/media/filer_public/2016/09/12/nzs_2020.pdf
13. Национална концепция за насърчаване на активния живот на възрастните хора в България (2012–2030 г.)
14. Национална програма „Цифрова България 2015“, <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=767>
15. Национална програма за развитие: България 2020 <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765>
16. Национална програма за развитие: България 2030
17. Национална програма за реформи (НПР), <http://www.minfin.bg/bg/867>
18. Национална стратегия за адаптиране към климатичните промени, проект. МОСВ, 2018 г., <https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-adaptaciya-kum-izmenenieto-na-klimata-i-plan-za-dejstvie/>
19. Национална стратегия за насърчаване на малките и средни предприятия в Р. България (2014–2020 г.) <https://www.mi.government.bg/bg/themes/nacionalna-strategiya-za-nasarchavane-na-msp-v-bulgariya-2014-2020-small-business-act-11-285.html>
20. Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри (2014–2020 г.) <https://www.mon.bg/bg/>
21. Национална стратегия за развитие на широколентовия достъп 2012–2015 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=773>
22. Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България, 2012 г.; <https://www.moew.government.bg/bg/nacionalna-strategiya-za-upravlenie-i-razvitie-na-vodniya-sektor-v-republika-bulgariya/>
23. Национална стратегия за учене през целия живот (2014–2020 г.);
24. ОПРР 2014–2020, ОПОС 2014–2020, ОПТТИ 2014–2020, ПРСР 2014–2020, ПМДР 2014–2020; ОПНОИР 2014–2020
25. Рамкова програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ (2014– 2020) („Хоризонт 2020“), създадена с Регламент (ЕС) № 1291/2013
26. Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013–2020) – План за 2018–2020 г.
27. Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства 2015–2020 – План за действие с междинни стойности към 2017 г.
28. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2014–2020
29. Стратегия за развитие на държавната администрация 2014–2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=891>
30. Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014– 2020 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=892>
31. Стратегия за развитие на професионалното образование и обучение в Република България за периода 2015–2020
32. Стратегия за развитие на пътната инфраструктура в Република България 2016– 2022 г. <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1005>
33. Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010–2020 г., https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/Biowaste/biowaste_strategy_2010.pdf
34. Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Р. България за периода 2011–2020 г., <https://www.moew.government.bg/static/media/ups/tiny/file/Waste/cdw/NSPUOSR-final.pdf>
35. Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността (2014–2020)
36. Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022, http://www.mh.government.bg/media/filer_public/2018/06/06/reshenie361-29-05-2018-nzk.pdf

1. Годишни доклади за напредъка по изпълнението на ОПР;
2. Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Регионален план за развитие на (2014–2020 г.);
3. Доклади за резултатите от междинните оценки на ОПР и на РПР;
4. Междинна оценка на ОСР (2014–2020 г.);
5. Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. <http://www.bgregio.eu/media/files/Programirane%20&%20ocenska/Programirane%2014-2020/NKPR%20projekt.pdf>
6. Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013–2025 г. Актуализация 2019 г.
7. Национална стратегия за регионално развитие на Р. България (2012–2022 г.)
8. Областна стратегия за развитие на област Разград 2014–2020 г.
9. Социално-икономически анализ за нуждите на Оперативна програма „Регионално развитие“ за периода 2014–2020 г., МРРБ 2012 г. <http://www.bgregio.eu/programirane-i-otsenka/mrrb.aspx>
10. Социално-икономически анализ на СЦР 2019 г.

ПУБЛИКАЦИИ

1. Европейска комисия, Конкурентоспособност в регионите с ниски доходи и нисък растеж – доклад за изоставашите региони – SWD(2017) 132 final, 10.04.2017 г.
2. Европейска комисия. Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно засилване на възможностите на европейските енергийни мрежи, COM(2017) 718 final, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/BG/COM-2017-718-F1-BG-MAIN-PART-1.PDF>
3. Европейски съвет, 2019 г., Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2019 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2019 г. COM(2019) 502 final https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-specific-recommendation-commission-recommendation-bulgaria_bg.pdf
4. Регионални профили 2019 г., Институт за пазарна икономика. <https://www.regionalprofiles.bg/bg/map-ec/>
5. Национален статистически институт (2018 г.)
6. Community-led local development. Cohesion policy 2014–2020
7. Farole, T., 2012, Competitiveness and Connectivity: Integrating Lagging Regions in Global Markets. World Bank. <http://siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/EP93.pdf>
8. Eurostat Regional Yearbook 2017 (2016, etc.) http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Eurostat_regional_yearbook
9. World Economic Forum, 2018, The Global Competitiveness Report. <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018>
10. European Commission, 2010, A revised urban-rural typology, Directorates-General, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5726181/KS-HA-10-001-15-EN.PDF/5499ee07-b61e-4615-9631-ed76e2a31f81?version=1.0>
11. The Smart Guide to Cluster Policy, 2016, http://ec.europa.eu/growth/content/smart-guide-cluster-policy-published-0_en

ДРУГИ

1. Агростатистика, Министерство на земеделието и храните <https://www.agrostat.bg/ISASPublic>
2. Актуален списък на недвижимите културни ценности с категория „национално значение“ (НИНКН) <http://mc.government.bg/page.php?p=58&s=429&sp=430&t=244&z=576>
3. Анализ и оценка на риска и уязвимостта на секторите в българската икономика от климатични промени, Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“, https://www.moew.government.bg/static/media/ups/articles/attachments/obshta_chast5ea57b35e2e39fef724cd5e98a2514dd.pdf

4. Анализ на териториалния обхват на естествено възникнали териториални туристически образувания, МТ, 2015 г., <http://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/raionirane/p5.pdf>

5. Годишен доклад за състоянието и развитието на земеделието, 2018 г. МЗХГ, http://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2018/11/23/agraren_doklad_2018_G93IGgs.pdf

6. Годишен доклад на Иновации.бг 2018 г., Фондация „Приложни изследвания и комуникации“

7. Доклади от работни групи, разработени в изпълнение на проект „Мерки за преодоляване на демографската криза на Република България“, БАН.

8. Европейска комисия, Съобщение на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, Доклад за изпълнение на Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите (2015 г.), Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0299&from=EN>

9. Европейска комисия. Информационен документ, 2015 г., Как държавите членки и регионите на ЕС по-добре да инвестират и управляват средствата от Кохезионния фонд на Съюза, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4654_bg.htm

10. Едрева, В. 2017, Минералните води на България – предпоставка за развитие на балнеоложки медицински туризъм <http://www.voda.bg/news-12/info-723>

11. Индекс за регионална конкурентоспособност (RCI), Световен икономически форум за изчисляване на Глобалния индекс на конкурентоспособността https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/

12. Иновационна стратегия за интелигентна специализация 2014–2020 г. и последна актуализация, приета с Решение на МС № 374/13.07.2017 г., <https://www.mi.government.bg/bg/themes/inovacionna-strategiya-za-inteligentna-specializaciya-na-republika-balgariya-2014-2020-g-1806-287.html>

13. Информация за проект № PGI02448 SUPPORT – „Подкрепа на местни правителства в нисковъглеродните стратегии“, финансиран по Програма за междурегионално сътрудничество „ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА“ 2014–2020, ИАНМСП, https://www.sme.government.bg/?page_id=37038

14. Концепция за развитие на високоскоростна и свръх-високоскоростна свързаност и изграждане на мобилни мрежи от 5-то поколение (5G), МТИТС, 2019 г.

15. Културните коридори на Югоизточна Европа https://seecorridors.eu/?w_p=23&w_l=1&w_c=5https://seecorridors.eu/?w_p=48&w_l=1

16. Министерски съвет. Портал за обществени консултации; <http://www.strategy.bg/>

17. МС, Решение № 153 от 24 февруари 2012 г. за обявяване Списък на курортите в Република България и определяне на техните граници. <http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp;jsessionid=97D09417D0425A9CC5774BF64E49360B?idMat=62122>

18. Българско нематериално културно наследство, вписано към UNESCO <https://bulgariaich.com/index.php?act=content&rec=15>

19. Обекти от Списъка на световното културно и природно наследство на UNESCO <https://whc.unesco.org/en/statesparties/bg>

20. Окончателен доклад за изпълнение на Оперативна програма „Околна среда 2014– 2020 г.; <http://ope.moew.government.bg/bg/pages/otsenka-na-programata/61#1>;

21. Окончателен доклад за изпълнението на Оперативна програма Административен капацитет, 2016 г., http://www.opac.government.bg/.../Окончателен_доклад_за_изпълнението_на_ОПАК.docx

22. Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, Фондовете на ЕО в България, 2018 г.
23. Публичен портал на Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020 (ИСУН 2020) <http://2020.eufunds.bg/>
24. Регистър на туристическите атракции в България, <http://rta.tourism.government.bg/TARegister.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1>
25. Резултати от участието на България в международно оценяване на учениците. PISA 2015, Природните науки и технологиите в училището на XXI век. Център за контрол и оценка на училищното образование. София, 2016 г., МОН http://corpuo.bg/upload/docs/2016-12/book_2016_web.pdf
26. Решение на МС № 361 от 29 май 2018 г. за утвърждаване на Националната здравна карта на Република България. Карта на спешната медицинска помощ, http://www.mh.government.bg/media/filer_public/2018/06/06/reshenie361-29-05-2018-nzk.pdf;
27. Сравнителен анализ на ВиК сектора в Република България за 2017 г., КЕВР 2018 г. www.dker.bg/uploads/documents/vik/sravnitelen_analiz_vik_18.pdf
28. Съобщение на комисията до европейския парламент, съвета, европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите „Следващи стъпки към устойчиво европейско бъдеще Европейски действия за устойчивост“, ОМ/2016/0739 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=COM%3A2016%3A739%3AFIN>
29. Форум на Европейската комисия, Стратегическа рамка за Европейско политическо сътрудничество в областта на образованието и обучението (ET2020), https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_bg
30. CEDEFOP. 2018 skills forecast EN Bulgaria. http://www.cedefop.europa.eu/files/cedefop_skills_forecast_2018_-_bulgaria.pdf
<https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/countries/bulgaria>
31. *E-Government Survey* 2018, <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>
32. European Commission, 2016, Directorate General Human Resources and Security, Strategic Plan our vision for 2016-2020, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/strategic-plan-2016-2020-dg-hr_july2016_en_0.pdf
33. The Travel & Tourism Competitiveness, Report 2017, Paving the way for a more sustainable and inclusive future, http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf
34. UN Economic and Social Council, 2006, Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan022332.pdf>
35. WHO European Healthy Cities Network, Health 2020 A European policy framework and strategy for the 21st century, http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf
36. WTTC, Report 2018, Importance & Economic Impact of Domestic Tourism, <https://www.wttc.org/publications/2018/domestic-tourism/>

Документът е изготвен от консултантско дружество Е Авангард Проект Консулт ЕООД в изпълнение Договор №АО-01-12-38/14.07.2020, с предмет "Разработване на План за интегрирано развитие на Община Завет за периода 2021-2027 г./ПИРО/.

Вярно с оригинала при Общинския съвет –Завет.

ЕРСИН ИСМАИЛ

Председател на Общинския съвет на гр. Завет